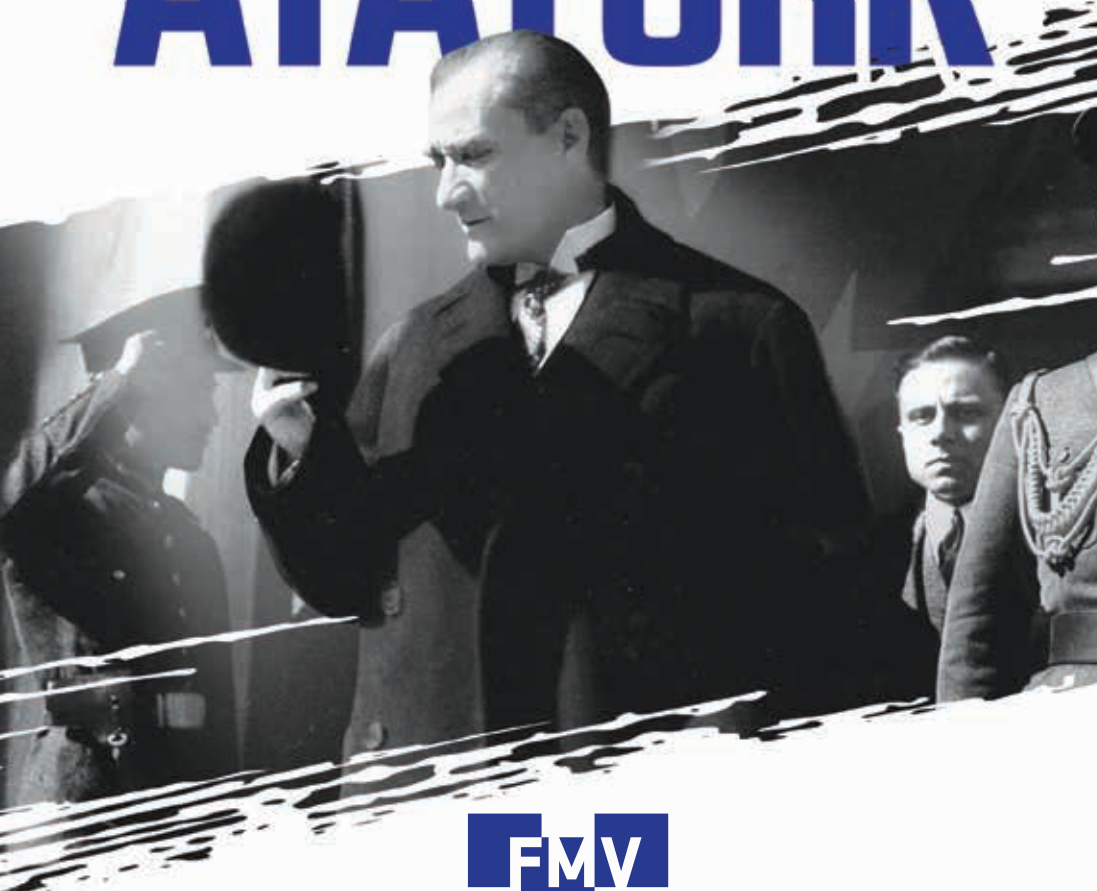

İŞIKLILARIN KILAVUZU: ATATÜRK

FEYZİYE
MEKTEPLERİ
VAKFI • 1885 •

FMV İŞİK OKULLARININ ARMAĞANIDIR.

İŞIKLILARIN KILAVUZU:
ATATÜRK

FEYZİYE MEKTEPLERİ VAKFI YAYINLARI, 2020

Kapak ve Grafik Tasarım: Titrifikir

ISBN: 978-605-69669-1-0

FMV Yayınları Sertifika No: 42643

1. Basım: NİSAN, 2020

© FEYZİYE MEKTEPLERİ VAKFI YAYINLARI 2020

Bu kitabın her türlü basım hakları Feyziye Mektepleri Vakfı Yayınları'na aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Baskı: OPTİMUM BASIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Tevfik Bey Mahallesi, Dr. Ali Demir Cad. NO:51/1, 34295 Küçükçekmece/İstanbul

FMV Yayınları

Teşvikiye Cad.No:6 Nişantaşı 34365 İstanbul

Tel: 0 212 233 1203

Faks: 0 212 24085 91

www.fmv.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	5
Atatürk Devrimi'ni Neden Yaptı? Prof. Dr. Sina Akşin	8
Sunuş	10
1. Bölüm: Cumhuriyet'e Giden Yol.....	12
2. Bölüm: Atatürk'e Göre Atatürk	28
3. Bölüm: Barış.....	38
4. Bölüm: Basın	41
5. Bölüm: Bilim	46
6. Bölüm: Çağdaşlık Çemberi.....	50
7. Bölüm: Çocuk Sevgisi	52
8. Bölüm: Din ve Siyaset	59
9. Bölüm: Dış İlişkiler	65
10. Bölüm: Atatürk ve Eğitim.....	71
11. Bölüm: Ekonomi.....	94
12. Bölüm: Gençlik.....	101
13. Bölüm: Kadın Hakları	109
14. Bölüm: Atatürk ve Milli Egemenlik	118
15. Bölüm: Milliyetçilik.....	141
16. Bölüm: Sanat	147
17. Bölüm: Spor ve Sağlık	152
18. Bölüm: Türk Dili	156
19. Bölüm: Uygarlık ve Çağdaşlaşma.....	162
Öneriler	169
Kaynakça	170

“Yüzyıllar nadir olarak dâhi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki 20. yüzyılın dâhisi Türklere nasip oldu ve kader onu bizim karşımıza çıkardı.”

*David Lloyd George
(1916-1922 Yılları Arasında
İngiltere Başbakanı)*

ÖN SÖZ

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu, Başkomutan, Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk... Dünyanın bugüne kadar gördüğü en şanlı ve başarılı insanlardan biri. İçinizden bazıları belki şu düşünceyi akıllarından geçiriyor: O hep başarılıydı, liderdi, önderdi ve başarı onun için kaçınılmaz bir sondu. Oysa gerçekler öyle değildi. O kaderini kendisi yazdı. Yaşam ona çoğu zaman oldukça kötü davrandı ama o hiç vazgeçmedi. 42 yaşında **Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Cumhurbaşkanı** oldu.

Mustafa Kemal karşısına çıkan her olumsuzluğu bir engel olarak değil, çok önceden belirlediği büyük hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak görmüştür. Her olumsuz sonucu da bir yenilgi olarak değil, sadece bir sonuç olarak görmüştür.

Kişisel sorunlar büyük başarıların önünde engel değildir. Mustafa Kemal, kişisel kurtuluş savaşı ile ülkeyi kurtarma savaşını birlikte götürebilmişti.

Ona “Ordu yok.” dediler, “Kurulur.” dedi. Ona “Para yok.” dediler, “Bulunur.” dedi. “Düşman çok.” dediler, “Yenilir.” dedi ve sonunda tüm dedikleri oldu.

O, yaşam öyküsündeki tüm bu olumsuzlukları kişiliğinin gelişimi için bir fırsata çevirdi. Viyana’da hastane yatağındayken durumunun ümitsizliği için karamsarlığa düşmek yerine Fransızcasını ilerletmek için Fransızca kitaplar okudu. Üstleri tarafından haksızlığa uğrayıp etkisiz görevlere atandığında askerlik sanatı üzerine çalıştı. Stratejiler geliştirdi. Sürgüne gönderildiğinde o uzak ve unutulmuş topraklardaki insanların ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlamaya çalıştı, çareler düşündü. Tüm olumsuzluklar onun için bir hazırlanma aşamasıydı.

Mustafa Kemal zorluklar karşısında direnmek gerektiğini çok küçük yaşlarda, yedi yaşında babasız kaldığında öğrenmişti. Karşısındaki engelleri geçmek için uzun ve ciddi hazırlık yapardı. Sonuca ulaşana kadar yemez, içmez, uyumazdı. İnanç ve cesaret onun içinde yanan bir ateşti. Özgürlük için harekete geçme fikrini gerçeğe dönüştürmek için Anadolu'ya geçmesi gerekiyordu. Samsun'a tayin belgesini eline aldığı anda şunları düşündü:

"Bu çok iyi bir durum... Talih bana öyle uygun şartlar hazırlamıştı ki kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar mutlu olduğumu anlatamam. Savunma Bakanlığından çıkarken heyecanımdan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmıştı ve önümde geniş bir dünya vardı. Kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim."

Hazırlanarak, uygulayarak ve sonuna kadar takip ederek evrende çaresizliği yenmenin ve başarıya ulaşmanın tek yolunu iyi belirlemişti.

Kurtuluş Savaşı yıllarında otuzlu yaşlarındaydı, kırklı yaşlarında Cumhurbaşkanı oldu ve 15 yıl boyunca art arda gelen devrimler ile yeni bir ülke yarattı.

Bu ülkenin hayalini ilk ne zaman kurdu bilemeyiz ama lise öğrenciliği yıllarından beri hatıra defterleri tuttuğunu ve bu defterlere geleceğe dair pek çok hayalini yazdığını, hedefler koyduğunu biliyoruz. Not tutma alışkanlığı ömrü boyunca sürdü. Yanından ayırmadığı ve yakın gördüğü pek çok insana da notlar tutturdu. Ali Müfit Kansu ve Afet İnan, onun ölümünden sonra bu notları yayımlamışlardı.

Kongreler zamanından itibaren gittiği her yerde çeşitli konuşmalar yaptı. Yaptığı her konuşmada bugün o çok bildiğimiz özlü sözlerinden biri veya birkaçı yer alıyordu. O öylesine büyük bir ideal için yaşıyordu ki yaşamı ve bu büyük ideali kaynaşmış, bir olmuştu. Özel yaşamı yoktu, ailesi yoktu, çocuğu yoktu, sadece ülkesini güzel günlere ulaştırma ideali için ortaya konmuş, kamuya mal olmuş bir yaşam vardı.

Sevgili Işıklılar,

Başarılı olmak, zorluklar karşısında yıkılmamak, engellerden kurtulmak için inanç ve güç bulmak, hayalleri gerçeğe dönüştürmek, üstün bir lider veya yönetici olmak çoğumuzun sahip olmak istediği niteliklerdir ama bu niteliklere sahip olmak için de başarısızlığı, engelleri, umutsuzluğu, güçsüz hissetmeyi aşmamız gerekir. Bu aşamalarda da bir yol göstericiye gerek vardır.

Bu kitapta Atatürk'ün çok bilinen sözlerinin ne zaman, nerede ve hangi durumda söylendiğini; sözlerin yer aldığı konuşmaların tam metnini sizlerle paylaşmak istedik çünkü o sözlerin büyüklüğü ve öğreticiliği, konuşmaların tamamı okunduğunda daha açık hâle geliyor. O zaman bu büyük insanı daha yakından tanıyor, nasıl bir insanüstü çaba ile bu ülkeyi oluşturmaya çalıştığını anlıyorsunuz.

İşte önünüzde böyle bir kılavuz var. Atatürk'ü bu kitapta bir kez daha bularak kendinizi gerçekleştirme yolunda emin adımlarla yürüyeceğinize eminiz.

Kitabın hazırlanma aşamasında FMV Işık Okullarının Sosyal Bilimler Bölüm Başkanları yüzlerce kaynak, bilgi ve belge incelediler. Kültür ve Yayın Koordinatörümüz kitabın düzenlenme aşamasında aylar boyunca emek harcadı. Yönetim Kurulu Üyemiz Profesör Sayın İlhami Çetin tüm süreçte görüş ve önerileriyle bize destek oldu. Profesör Sayın Sina Akşın ve Profesör Sayın Zafer Toprak eseri baştan sona incelediler, bazı düzeltmelerde ve önerilerde bulundular. Tarih alanında ülkemizin en saygın ve yetkin iki büyük bilimkinşinin danışmanlığına müteşekkirimiz. Kitap çalışmasının projelendirilmesini destekleyen ve gerçekleşmesinde büyük katkı sağlayan Sayın Koray Tulgar'a, bu büyük çalışmanın ortaya çıkmasında emek veren herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Av. A. Akın SÜEL
Feyziye Mektepleri Vakfı
Yönetim Kurulu Başkanı

Sayın Feyziye Mektepleri Vakfı Yönetim Kurulu,

Feyziye Mektepleri Vakfı olarak Atatürk'ün sözlerini o sözlerin geçtiği konuşmaları derleyerek oluşturulan çalışmanızı inceledim. Böyle bir derleme çalışmasının yayımlanmasının çok yararlı olacağını düşünüyorum.

Size, değerli çalışmanızı yorumlamaya yardımcı olur umuduyla, yazdığım "25 Soruda Atatürk Devrimi" çalışmamı da sunuyorum.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Sina AKŞİN
Atatürkçü Düşünce Derneği Üyesi

ATATÜRK DEVRİMİ'Nİ NEDEN YAPTI?

Atatürk, Devrimi'ni yapmasaydı çok rahat ederdi. Olasılıkla ona karşı düzenlenen beş suikast girişimi olmazdı. İsterse padişah, halife bile olabilirdi. Yurt dışı gezilere gidebilir, ölünceye değin iktidarda kalırdı. Devrim yapmakla ülke içi feodal, şeyhlik, ağalık düzeninin; dışarıda emperyalizmin derin nefretini üstüne çekmiş oldu. Yurt dışına adım bile atmadı, suikastlarla uğraşmak durumunda kaldı.

Atatürk bunca belayı neden göze aldı, neden Devrimi'ni yaptı? Çünkü Atatürk uzak görüşlü bir devlet adamıydı. Sevr Antlaşması'yla Batı emperyalizmi "baklayı ağzından çıkarmış", Osmanlı Devleti [Türkiye] için düşündüğü "nihai çözümü" açık etmiş bulunuyordu. Sevr gösteriyordu ki kafalarındaki hedef kısa ya da orta erimde Osmanlı'yı tümüyle yok etmek, Anadolu'yu Yunanistan ve Ermenistan arasında bölüştürmekti. Türkler de bir şekilde etnik temizliğe uğrayacaklardı. Bunu tasarlayan Batılılar dünya hegemonu, dünyanın en zengin, en güçlü, en bilgili ülkeleriydi.

Onlar "Atatürk çıktı, Büyük Zaferi kazandı, Sevr yerine Lozan'ı elde etti." diye temel hedeflerinden vaz mı geçeceklerdi? Dünya hegemonu olduklarına göre büyük olasılıkla hedeflerinden vazgeçmeyecekler, sabırla uygun fırsatlar bulup ya da yaratarak o hedefe ulaşmaya çalışacaklardı.

Atatürk bu olasılıkları görüyordu. Batılıların amaçlarını gerçekleştirmelerini olanaklı kılacak durum Türklerin geriliği idi. Türkler eğitimleri, toplumsal, iktisadi, düşünsel gelişmişlikleri bakımından Orta Çağ'da yaşıyorlardı.

...

Devrim bunun için yapıldı.

Bir insan ki adı bayrak gibi her gün üstünde dalgalanır. Bir insan ki onun ardından bütün kuşaklar her gün “İzindeyiz!” deriz ama onun için ne biliyoruz? Onu anladık mı? Onu anlatabildik mi? O bizim Mustafa Kemalimizdir ama nasıl bilinmeyen bir Mustafa Kemal? Her birimiz ona, kendi seviyemize, kendi mizacımıza, kendi eğilimlerimize göre şekil veriz.

Şevket Süreyya AYDEMİR

Mustafa Kemal...

Bir ulusu yeniden yaratan daha doğru ifade etmek gerekirse aynı coğrafyada yaşayan insan topluluğundan bir ulus yaratan, dünya tarihinin en büyük devrimlerinden birini gerçekleştiren lider.

Uluslararası anlayış, iş birliği, barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir inkılapçı, sömürgecilik ve yayılmacılığa karşı savaşan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, bütün yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayrımı göstermeyen, eş olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu.

Yirminci yüzyıl tüm dünyada, günümüzde hâlâ etkisini devam ettiren büyük siyasi değişimler ve bu değişimlere önderlik eden liderler yarattı. Bu dönemin liderlerine bakıldığında genel olarak diktatörlük özellikleri sergiledikleri gözlenirken Mustafa Kemal bu liderlerden ayrılan ve tüm dünyada bugün de saygıyla anılmasını sağlayan önemli farklara sahipti.

Mustafa Kemal'i diğer liderlerden ayıran başlıca farklar; dış politikada sınırları genişletmek yerine daraltmak ve milli sınırlar içerisinde kalmak, iç politikada ise kendi ölümünden sonra da devam edecek, ayakta kalacak yeni bir devlet sistemi kurmaktı. Bu nedenle Mustafa Kemal'i ve yaptıklarını doğru şekilde anlamanın önemi büyüktür.

Tüm dünya tarafından tarihin en büyük devlet adamlarından biri olduğu kabul edilen Mustafa Kemal'in fikirlerini, dünya görüşünü, milletine, Türk tarihine, ekonomiye, dünya siyasetine, kadına, çocuğa, gençliğe bakışını nasıl anlayabiliriz?

Mustafa Kemal'in yarattığı sistemi ve izlediği politikaları daha doğru anlayabilmek için onun kendi tespitlerini ve açıklamalarını okumak gerekir. Mustafa Kemal'in yaptığı konuşmalardan alıntılanmış birçok sözü herkesçe bilinir ama metnin tamamı bilinmediği için çoğu zaman bu sözler yanlış anlaşılmakta ya da tam olarak anlaşılamamaktadır.

Bu durumun temel bir nedeni vardır: O sözlerin hepsi bir olayın ertesinde veya bir konuşmada söylenmiştir. Sözlerin anlaşılması için bu sözlerin söylendiği ortamı bilmek gerekmektedir ancak akademik araştırmalar dışında öğrencilerin yararına olacak böyle bir çalışma yapılmamıştır. Bu alandaki boşluk, bu büyük insanın bazı sözlerinin çarpıtılmasına, çeşitli konulardaki sözlerinden alıntılar yapılarak yeni anlamlar çıkarılmasına yol açmıştır.

Böylesine büyük bir insanın ölümünden sonra yaşanan bu durum gerçekten çok üzücüdür.

FMV Işık Okulları olarak biz de Atatürk Kitapları Serimizin dördüncü kitabını bu alanda bir çalışma yapmak olarak belirledik.

FMV Işık Okullarının dört yerleşkesinin Sosyal Bilimler Bölüm Başkanları önderliğinde tüm sosyal bilimler ve tarih öğretmenlerimiz onlarca kaynak taradı, Atatürk'ün bilinen sözlerinden yola çıkarak o sözlerin söylendiği tarihler, yerler, konuşmalar, konuşmaların tamamı bulundu.

Elinizde tuttuğunuz bu kaynağı okuduğunuzda Mustafa Kemal'in ünlü sözlerini daha iyi anlayacaksınız. Onun politikalarına, dünya görüşüne hâkim olacağınız gibi onun edebî kişiliği, alçak gönüllüğü ve çok yönlülüğüyle de tanışacaksınız. Bu kitabın hazırlığında bizler de bir zaman yolculuğu yaşadık. Düşüncelerini yazıya geçirmeye başladığı 1909 yılında tanıştığımız Mustafa Kemal ile 1938'de yaşama gözlerini yuman Mustafa Kemal Atatürk'ün aynı adam olduğunu gördük.

Bu kadar savaştan, mücadeleden, galibiyetten, mevkiden geçen bir insan nasıl olur da aynı kalır ya da bir insan nasıl Mustafa Kemal olur?

Hazırlık sürecinde bir gerçeği daha fark ettik: Tüm yaşamı belge ve yazılarla kayıtlıydı, herkesin ulaşabileceği şekilde ortadaydı: Hatıra defterleri, konuşmaları, telgrafları, mektupları... Tek bir leke olmayan bu yaşam için hâlâ asılsız söylemler varsa bu bizim eksikliğimizdir.

Sevgili Işıklılar,

Bu kitabı okumanız, bu insanı hem anlamanız hem de asılsız söylemler karşısında belgelerle ve kanıtlarla onu savunmanız için büyük önem taşımaktadır.

FMV Işık Okulları Sosyal Bilimler Komitesi

1. BÖLÜM

CUMHURİYET'E GİDEN YOL

İSTANBUL GAZETECİLERİ TEMSİLCİLERİNE İLK BASIN TOPLANTISI

¹İçinde bulunduğumuz durumda çok kuvvetli olduğumuzu ortaya koyan ve gelecek girişimlerimizde mutlaka başarılı olacağımızı bize inandıran ve durumlar, milletin inkılâp ve mücadele ile kurmuş olduğu bugünkü hükûmetimizin şekli yapısı ve içeriğidir.

Hükûmetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millidir; tamamiyle maddidir; gerçekçidir sevgi doludur. Hayal edilen ülküler arkasında, o ülkülere ulaşmak için değil, fakat ulaşmak hûlyâsıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak en sonunda kurban ederek yok etmek gibi cinayetten sakınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün programlarının ilkesi şu iki esastır:

Tam Bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik.

Birinci ilkesinin ifadesi "Misak-ı Milli"dir. İkinci ve hayatî olan ilkesinin açıklaması "Anayasa Kanunu"dur. Millet, Misak-ı Millinin anlamını seçkin evlâtlarından oluşturduğu kahraman ordularıyla fiilen elde etmiştir. Bunun usulen ve siyaseten ifade bile olunacağına şüphe yoktur.

"Anayasa"nın gerçek ruhu ise bu kanunun kitaplara geçmesinden önce milletin beyinde ve vicdanında toplanmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu meclise verdiği asıl görev ile ortaya konmuştur. Senelerden beri hükümlerini fiilen uygulamakta olmasıyla ve en sonunda kanun şeklinde dünyaya açıklamasıyla gerçekleşmiştir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Ve gerçek millî istek ve iradeyi uygular ve ancak bununla millet alın yazısına sahip olur. Tarihi olaylarımız ve tecrübelerimiz bize milletin koyun sürüsü halinde olduğu görüşünün, keyfin, arzu ve hırsların ve hiçbir şekilde karşılanmayan çıkarların elde edilmesine sürüklemekle milletin yok olmasına neden olan içeriğe dönüşen idare şekillerinin artık ülkemizde uygulamasının kalmadığını göstermiştir.

16 Ocak 1923

1 Atatürk'ün Söylev ve Demeçlerinden Seçmeler, s.192,Atatürk Araştırma Merkezi

TBMM OTURUMLARI/ BİRİNCİ İNÖNÜ SAVAŞI HAKKINDA

²Mustafa Kemal Paşa [Ankara]- Arkadaşlar, Muhittin Bey'in son derece değerli sözlerinin doğurduğu duygulara tercüman olmak üzere bir iki kelime arz edeceğim. Milletimiz bugün bütün geçmişinde olduğundan ve atasından daha çok ümitlidir. Bunu ifade için şunu söylüyorum: Kendilerinin tabiri ile cennetten vatanımıza bekçi olan merhum Kemal [Namık Kemal] demiştir ki:

Vatanın bağrına düşman dayadı hançerini
Yok mudur kurtaracak bahtı kara mâderini

İşte bu kürsüden bu Yüce Meclis'in başkanı sıfatıyla yüce Heyetinizi oluşturan bütün üyelerin her biri adına ve bütün millet adına diyorum ki:

Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini
Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini [annesini] [Sürekli alkışlar].

13 Ocak 1921

HAVZA GENELGESİ **(Günümüz Türkçesi)**

Kişiy e özeldir.

Havza

15 ‘inci Kolordu Komutanlığına

Bölgemde ve civarında bulunan vilâyetlerle bağımsız mutasarrıflıklara
gönderdiğim telgrafın suretini aynen takdim ediyorum.

İstihbarat Numara: 14

28 Mayıs 1919 9’uncu Ordu Müfettişi

Mustafa Kemal

İzmir’in ve maalesef bunu takip eden Manisa’nın işgali gelecekteki tehlikeyi daha açık göstermektedir. Ülke bütünlüğümüzün korunması için millî gösterilerin daha canlı olarak yapılması ve sürdürülmesi lazımdır. Hayatımıza ve millî bağımsızlığımıza zarar veren işgal ve ilhak gibi olaylar bütün milletin içini kan ağlatmaktadır. Üzüntüler durdurulamıyor. Sindirilmesi ve tahammülü mümkün olmayan bu durumun derhâl yok edilip giderilmesi bütün medeni milletlerle büyük devletlerin adalet ve nüfuzlarını sabırsızlıkla beklemek konusunda önümüzdeki hafta içinde Pazartesi başlayıp Çarşamba günü müracaatın arkası alınmak üzere büyük ve heyecanlı mitingler yaparak millî gösteride bulunulması ve bunun bütün bağı olan yerlere yayılmasına ve bütün İtilaf devletleri temsilcileri ile Osmanlı Hükûmetine etkili telgraflar verilmesi ve yabancı olan yerlerde yabancılara da özel etkiler yapılmakla beraber millî gösterilerde adap ve sükûnetin fevkalade korunması ve Hristiyan halka karşı bir sataşma, gösteri ve düşmanca tavırlar alınmaması lazımdır.

Sizin bu fikirler etrafında hassas ve etkili bulunmanız yönüyle işin iyi idare edileceği ve başarılı olunacağı hususunda inancım tamdır. Sonucunun bildirilmesini arz ederim.

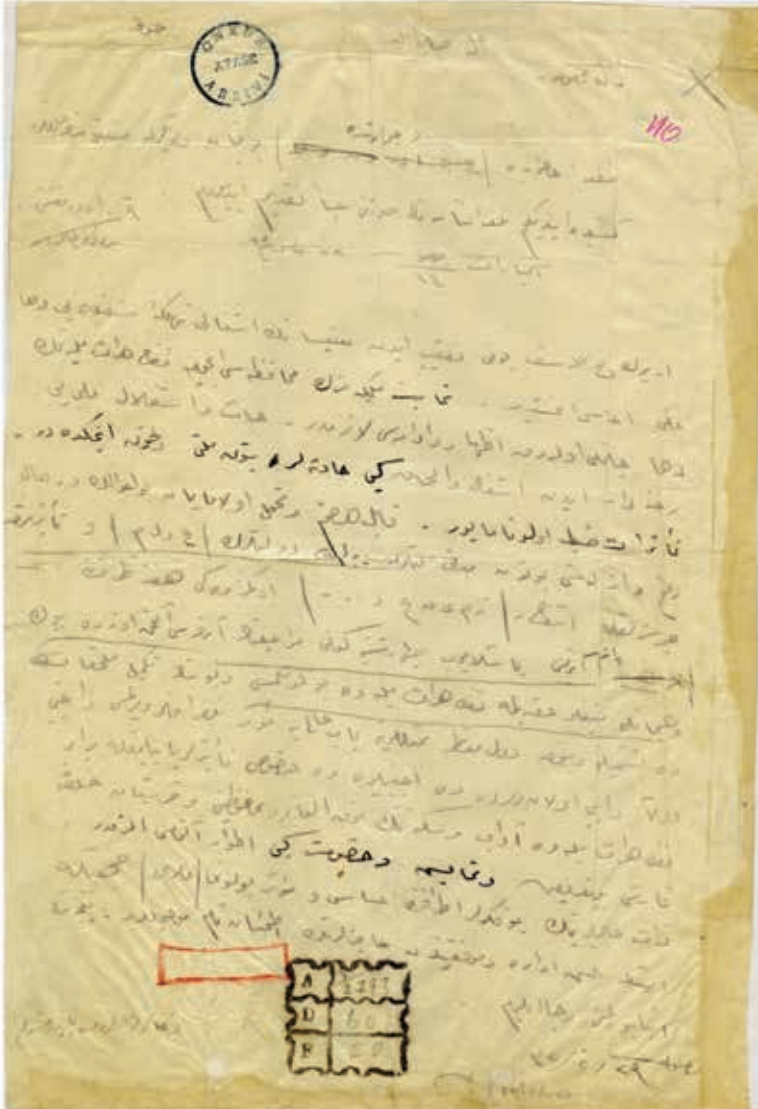
29 Mayıs 1919¹

1 Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi Koleksiyon: İSH, Kutu: 346, Gömlek: 107, Belge: 107-1 Havza’dan Kolordu Komutanlıklarına, Vilâyetlerine ve Mutasarrıflıklara Gönderilen Genelge

MİLLÎ EGEMENLİK BELGELERİ

HAVZA GENELGESİ

AMASYA TAMİMİ **(Günümüz Türkçesi)**

Şifre
194

Amasya
22 Haziran 1919¹

Genelge

1. Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir. Hükümet-i merkeziyemiz [İstanbul Hükûmeti] itilaf devletlerinin etkisi ve denetimi altında çevrilmiş bulunduğundan üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yapamamaktadır. Bu durum milletimizi yok olmuş tanıtıyor. Milletin bağımsızlığını, yine milletin engelleri yenme kararı kurtaracaktır.

Milletin şimdiki durumunu gözönünde tutmak ve haklarının sesini dünyaya işittirmek için her türlü etki ve denetimden uzak bir milletin kurulun varlığı zorunludur. Bunun için haberleşerek her yandan gelen öneri ve millî istek üzerine Anadolu'nun görünüşte en güvenli yeri olan Sivas'ta milli bir kongrenin ivedi toplanması kararlaştırılmıştır. Bunun için bütün Osmanlı illerinin her sancağından parti anlaşmazlıkları bir yana bırakılarak yetenekli ve milletin güvenini kazanmış üç kişinin en çabuk şekilde kongreye yetişmek üzere hemen yola çıkarılması gerekmektedir.

Her olasılığa karşı bunun bir millî sır halinde tutularak gürültüye yer verilmemesi ve gerekli görülen yerlerde yolculuğun kendini tanıtmayarak yapılması gereklidir.

2. Doğru illerimiz adına 10 Temmuz'da Erzurum'da toplanması kararlaştırılan kongre için adı geçen illerin Müdafaa-i Hukuku Milliye ve Reddi İlhak Cemiyetlerinden seçilmiş üyeler zaten Erzurum'a doğru yola çıkarılmışlardı. O zamana kadar diğer illerimizin delegeleri de Sivas'a varmış olabileceklerinden Erzurum Kongresi'nin üyesi de uygun göreceği zamanda genel toplantıya katılmak üzere Sivas'a hareket edecektir.
3. Bu maddelere göre temsilcilerin Müdafaa-i Hukuku Milliye Cemiyetleri ve belediye başkanları ve diğer şekilde seçilmesiyle hareketleri hakkındaki delâlet ve vatanseverliklerini ve isimleri ile hareket zamanlarının telgrafla bildirilmesini rica ederim.

1 Genelkurmay ATASE Daire Başkanlığı Arşivi Koleksiyon: Atatürk. Dolap No: Özel. Göz No:1. Klasör No: VI. Dosya No: 1335-7. Fihrist No: 1, 1-1

4. Bu telgrafın gelişinin hemen bildirilmesi rica olunur.

Hüsrev

Kâzım

Ali Fuad

Hüseyin Rauf

Mustafa Kemal

1ERZURUM KONGRESİ BEYANNAMESİ

[Günümüz Türkçesi]

Şarki Anadolu İlleri Erzurum Kongresi Beyannamesidir.

Mütarekenin yapılmasından sonra gittikçe artan antlaşmayı bozan işlemler ve İzmir, Antalya, Adana ve yöresi gibi memleketimizin önemli parçalarının eylemli olarak ele geçirilmesi ve Aydın ilinde yapılan katlanılmaz Yunan faciaları ve Ermenilerin Kafkasya içinde sınırlarımıza kadar dayanan soykırım ve İslamların yok edilmesi politikasıyla yayılma hazırlıkları ve Karadeniz kıyısında Pontus hayalini gerçekleştirmek amacıyla hazırlıklar yapılması ve yalnızca bu amaçla Rusya kıyılarından akın akın göçmen adı altında gelen yabancı Rumların ve bu arada silahlı eşkıya çetelerinin gönderilmesi ve getirilmesi gibi olaylar karşısında kutsal vatanın parçalanması ve dağılma tehlikesini gören milletimiz, hiçbir millî iradeye dayanmayan merkez hükümetimiz bu acılara ve facialara çare bulamayacağına uğursuz benzerleriyle konuya varmış ve birçok etkenler altında belki daha acı ve sindirilemez ve kabul edilemez kararlara da baş eğeceğiinden tamimiyle kuşkulu bulunuyor. Bundan dolayı kendini en yakın ve en kanlı tehlikeler karşısında gören Şarkî Anadolu illerinin kutsal değerlerini kendilerince korunması amacıyla her yönden millî vicdandan doğmuş derneklerin katılmasıyla sonradan toplanmış olan Erzurum Kongresi 7 Ağustos 1919 tarihinde çalışmasına son vererek Allah'ın lütfu ile aşağıdaki kararları aldı:

1. Trabzon ili ve Canik Sancağıyla doğu illeri adını taşıyan Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Elâzığ, Van, Bitlis illeri bu saha içindeki bağımsız livalar hiçbir neden ve vesile ile birbirinden ve Osmanlı toplumundan ayrılmak olanağı düşünülmeyen bir bütündür.

Mutluluk ve mutsuzlukta birliği kabul ve kaderi üzerinde aynı amacı hedef sayar. Bu bölgede yaşayan bütün İslami unsurları birbirlerine karşı karşılıklı bir özveri duygusu ile dolu ve soyve sosyal durumlarına saygılı öz kardeşlidir.

2. Osmanlı vatanının bütünlüğü ve millî bağımsızlığımızın sağlanması ve saltanat ve hilafet makamının korunması için Kuvayı Milliyeyi etken ve millî iradeyi egemen kılmak esastır.

3. Her türlü işgal ve karışma, Rumluk ve Ermenilik oluşturma amacına dönük sayılacağından, birlikte savunma ve direnme esas kabul edilmiştir. Siyasal egemenlik ve toplum dengesini bozacak surette Hristiyan ögelere yeni bir takım ayrıcalık verilmesi kabul edilmeyecektir.
4. Hükümeti Merkeziye'nin bir devlet baskısı karşısında buraları terk ve savsama zorunda kalması olasılığına göre Hilafet ve Saltanat makamına bağlılığı ve varlık ve millî haklara kefalet eden önlem ve kararlar alınmıştır.
5. Vatanımızda öteden beri birlikte yaşadığımız Müslüman olmayan ögelerin Osmanlı Devleti yasaları ile doğrulanmış, kazanılmış haklarına tümüyle saygı duymaktayız. Mal ve can ve ırzlarının korunması zaten dinsel gerekler, millî gelenekler ve yasalarımızın esaslarından olmakla bu esas kongremizin genel kanısıyla da doğrulanmıştır.
6. İtilaf devletlerince mütarekenin imza olunduğu 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırimız içerisinde kalan ve her bölgesinde olduğu gibi Doğu Anadolu illerinde de ezici çoğunluğu İslâmlardan oluşan ve kültürü, ekonomik üstünlüğü Müslümanların olan ve birbirinden ayrılmaları olanaksız öz kardeş olan din ve soydaşlarımızın oturmakta bulunduğu ülkemizin bölünmesi görüşünden tümüyle vazgeçmekle varlığımıza tarihsel, soysal ve dinsel haklarımıza saygı gösterilmesine ve bunlara aykırı girişimlerin tutulmasına ve böylece bütünü ile hak ve adalete dayalı bir karar beklenir.
7. Milletimiz insancıl, çağdaş amaçları yücelten ve fenne uygun, sanat ile ilgili ve ekonomik durum ve gereksinmemizi değerlendirir. Bundan dolayı devletimizin ve milletimizin iç ve dış bağımsızlığı ve vatanımızın bütünlüğü saklı kalmak koşulu ile altıncı maddede açıklanan sınır içerisinde millî esaslara saygılı ve ülkemize karşı yayılma isteği beslemeyen herhangi bir devletin fenne uygun, sanat ile ilgili ekonomik yardımını kıvançla karşılar ve bu hakça ve insanca koşulları içeren bir barışın da ivedi karar altına alınması insanlığın esenliği ve dünyanın dirlik ve düzenliği adına alacağımız millî isteğimizdir.
8. Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin belirttikleri bu tarihsel çağda Hükümeti Merkeziyemizin millî iradeye bağlı olması zorunludur. Çünkü, millî iradeye dayanmayan herhangi bir hükümet kurulunun kendine göre ve kişisel kararlarına ulusça uyulmadıktan başka dışarıda da geçerli olmadığı ve olamayacağı şimdiye kadar belgelenmiş, işlev ve sonuçlarıyla tanıtlanmıştır. Bundan dolayı ulusun içinde bulunduğu sıkıntı ve kuşkudan kurtulmak çarelerine kendisinin girişmesine gerek kalmadan Hükümeti Merkeziyemizin Milli Meclisi hemen ve bir an kaybetmeden toplaması ve bu suretle ulusun kaderi ve ülke için alacağı bütün kararları Milli Meclis'in denetimine sunması zorunludur.

9. Yurdumuzun uğradığı acılar ve olaylar ile bütünüyle aynı amaç ve millî vicedandan doğan derneklerin birleşmesinden ve bağdaşmasından meydana gelen genel kitle bu kez [şarki Anadolu M dafaayı Hukuk Cemiyeti] Doğu Anadolu M dafaayı Hukuk Derneği adıyla adlandırılmıştır. İşbu dernek her türlü particilik akımlarından tamamen arınmıştır. Bütün İşl m vatandaşlar, derneğin tabii  yesindendir.
10. Kongre tarafından seçilen bir Temsilciler Heyeti kabul ve köylerden başlamak üzere il merkezlerine kadar kurulmuş olan Teşkilatı Milliye [ulusal örgüt] birleştirilmiş ve gerçekleştirilmiştir.

7 Ağustos 1919

 mza

Perşembe

Kongre Heyeti

ERZURUM KONGRESİ BEYANNAMESİ

15

16

17

18

SİVAS KONGRESİ BEYANNAMESİ **[Günümüz Türkçesi]**

Sivas Genel Kongre Bildirisidir

SİVAS
11 Eylül 1919

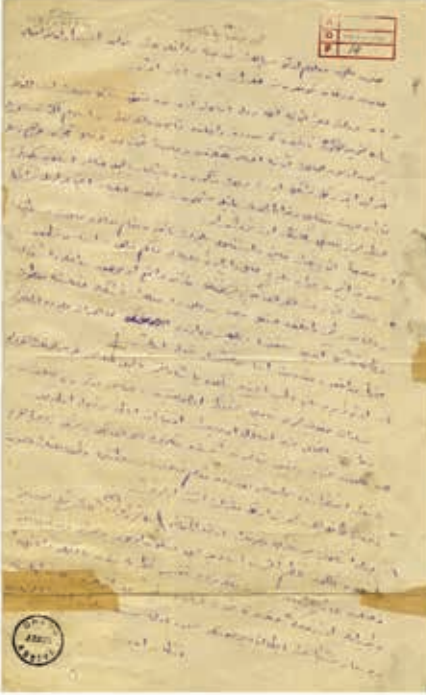
Bütün milletçe bilinen dış ve iç tehlikelerin doğurmuş olduğu millî uyanıştan doğan kongremiz aşağıdaki kararları almıştır:

1. Yüce Osmanlı Devletiyle itilaf devletleri arasında resmi olarak kabul edilmiş içinde kalan mütarekenamenin onaylandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırlarımız ve her noktasına güçlü İslam çoğunluğu yerleşmiş bulunan Osmanlı ülkesi kesimleri, birbirinden ve Osmanlı topluluğundan ayrılması mümkün olmayan ve hiçbir sebeple, bölünme kabul etmez bir bütün oluşturur. Sözü edilen ülkelerde yaşayan bütün İslam unsurları birbirlerine karşılıklı saygı ve fedakârlık duygularıyla dolu sosyal ve kanunî haklarıyla çevre şartlarına bütünüyle saygılı öz kardeşlerdir.
2. Osmanlı toplumunun bütünlüğünün ve millî bağımsızlığımızın sağlanması ve yüce hilafet ve padişahlık makamının korunması için millî güçleri yapıcı ve millî iradeyi hâkim kılmak, kesin esastır.
3. Osmanlı ülkelerinin herhangi bir parçasına karşı meydana gelecek müdahale ve işgale ve özellikle vatanımız içinde bağımsız birer Rumluk ve Ermenilik kurma amacına dönük hareketlere karşı Aydın, Manisa, Balıkesir cephelerinde yapılan millî savaşta olduğu gibi birleşik olarak savunma ve direnme esası meşru kabul edilmiştir.
4. Öteden beri aynı vatan içinde birlikte yaşadığımız Müslüman olmayan bütün unsurların her türlü hukuku, eşitlikleri tamamıyla korunmuş olduğundan adı geçen unsurlara siyasî hâkimiyet ve toplum dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilmesi kabul edilmeyecektir.

5. Osmanlı hükümeti bir dış baskı karşısında ülkemizin herhangi bir parçasını terk veya ihmal etmek mecburiyetinde bulunduğu takdirde hilafet ve saltanat makamıyla vatan ve milletin korunması ve bütünlüğünü sağlayacak her türlü tedbir alınmıştır.
6. İtilaf devletlerince mütareke metninin onaylandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırlarımız içinde kalıp büyük İslam çoğunluğunun yerleşmiş olduğu ve hürriyeti ve uygarlık üstünlüğü Müslümanlara ait bulunan mülk birliğimizin parçalanması görüşünden bütünüyle vazgeçilmek suretiyle bu topraklar üzerindeki tarihimiz, ırkımız ve dinimiz ve coğrafi haklarımıza saygı gösterilmesini ve buna aykırı girişimlerin hükümsüz bırakılmasını ve bu suretle hak ve adalete dayanan bir karar alınmasını bekleriz.
7. Aynen [Erzurum Kongresi Beyannamesi'nin 7'nci maddesi]
8. Aynen [Erzurum Kongresi Beyannamesi'nin 8'nci maddesi]
9. Vatan ve Milletimizin uğradığı işkence ve elemelerle ve tamamen aynı amaç ve niyetle millî vicdandan doğan millî ve vatanî derneklerin birleşmesinden meydana gelen bütün toplum bu kere [Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti] unvanıyla adlandırılmıştır. Bu dernek, her türlü particilik akımlarından ve kişisel ihtiraslardan tamamıyla uzak ve arınmıştır. Bütün Müslüman vatandaşlarımız bu cemiyetin tabii üyelerindendir.
10. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin 4 Eylül 1919 tarihinde Sivas şehrinde toplanan genel kongresi tarafından kutsal amacını izlemekle genel kuruluşları idare için bir temsil heyeti seçilmiş ve köylerden il merkezlerine kadar bütün milli kuruluşlar güçlendirilmiş ve birleştirilmiştir.

MİLLÎ EGEMENLİK BELGELERİ

SİVAS KONGRESİ BEYANNAMESİ

MİLLÎ EGEMENLİK BELGELERİ

BATI CEPHESİNDEN ORDULARA GÖNDERİLEN BEYANNAME

[1 Eylül 1922]¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Dumlupınar

Özel Kalem Müdürlüğü 1 Eylül 1338 Garp Cephesi Kumandanlığına

Orduya hitaben yazdığım beyanname eklenmiş olarak takdim edilmiştir. Bunun bütün Garp Cephesindeki bütün bölüklere yazılı olarak duyurulmasını ve subaylar tarafından tüm askerlere okunmasının sağlanmasını rica ederim.

Başkumandan Mustafa Kemal

Garp Cephesi Kumandanlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları

Afyonkarahisar, Dumlupınar Büyük Meydan Muharebesi'nde zalim ve kendini üstün gören bir ordunun temel unsurlarını inanılmayacak kadar az bir zamanda imha ettiniz. Büyük ve soylu milletimizin fedakârlıklarına lâyık olduğunuzu ispat ediyorsunuz. Sahibimiz olan büyük Türk milleti geleceğinden emin olmak istemektedir ve buna hakkı vardır. Muharebe meydanındaki becerilerinizi ve fedakârlıklarınızı yakından gözlemliyor ve takip ediyorum. Milletimizin hakkınızdaki övgülerine aracılık etmek görevimi ara vermeden yerine getireceğim. Başkumandanlığa önerilerde bulunulmasını Cephe kumandanlığına emrettim.

Bütün arkadaşlarımla Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini göz önüne alarak ilerlemesini ve herkesin aklının gücünü, yiğitliğini ve kahramanlığının kaynaklığını birbirinizle yarışırmasına, bol bol harcamasını talep ederim.

Ordular; ilk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri

1 Eylül 1338

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Başkumandan

Mustafa Kemal

¹ Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleleri IV

MİSAK-I MİLLÎ BEYANNAMESİ

[Günümüz Türkçesi]

Birinci Madde

Osmanlı Devleti'nin, özellikle Arap çoğunluğunun yerleşik olduğu 30 Ekim 1918'de mütarekenin imzalandığı tarihte, düşman ordularının işgali altında kalan kesimlerin kaderi, halkının serbestçe verecekleri karara uygun olarak belirlenmesi gerekeceğinden, adı geçen mütareke hattı içinde ve dışında din, ırk ve soy bakımından birleşik ve birbirine karşı saygı ve fedakârlık duygularıyla dolu olarak soy ve toplum hukukları ile çevre koşullarına tam uyan Osmanlı Müslüman çoğunluğunun yerleşmiş bulunduğu bölgelerin hepsi gerçekten veya hükmen hiçbir şekilde bölünmez bir bütündür.

İkinci Madde

Halkı, ilk serbest kaldıkları zaman halkın oylarıyla ana vatana katılmış olan üç sancak [Kars, Ardahan, Artvin] için gerektiğinde yeniden serbestçe halkoyuna başvurulmasını kabul ederiz.

Üçüncü Madde

Türkiye ile yapılacak barışa bırakılan Batı Trakya'nın hukuki durumunun saptanması da halkın tam bir serbestlik içinde açıklayacakları oylara uygun olarak yapılmalıdır.

Dördüncü Madde

İslam Hilafet ve Saltanat Merkezi ve Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizi'nin güvenliği her türlü tehlikeden uzak (korunmuş) olmalıdır. Bu ilke saklı kalmak şartıyla, Akdeniz ve Karadeniz Boğazları'nın dünya ticaret ulaşımına açılması hakkında, bizimle diğer bütün ilgili devletlerin birlikte verecekleri karar geçerlidir.

Beşinci Madde

İtilaf Devletleri ile düşmanları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan antlaşma esasları çerçevesinde azınlıklar hukuku komşu ülkelerdeki Müslüman ahalinin de aynı hukuktan yararlanmaları güvencesiyle tarafımızdan desteklenecek ve sağlanacaktır.

Altıncı Madde

Millî ve ekonomik gelişme olanağını elde etmek ve daha çağdaş ve düzenli bir yönetim şeklinde işleri yürütmeyi başarabilmek için her devlet gibi, bizim de, gelişme sebeplerimizin sağlanmasında tam bir hürriyet ve bağımsızlığa kavuşmamız, varlığımızın ve hayatımızın esasıdır. Bu sebeple, siyasi, adli, mali ve benzeri gelişmelerimize engel kayıtlara karşıyız.

Gerçekleşecek borçlarımızın ödeme koşulları da bu ilkelerle çelişmeyecektir.

28 Ocak 1920

¹Erzurum Milletvekili Celaleddin Arif

2. BÖLÜM

ATATÜRK'E GÖRE ATATÜRK

CLAUDE FARRÈRE ŞEREFİNE VERİLEN ÇAY ZİYAFETİNDE (18 HAZİRAN 1922)

³Claude Farrère'in Mustafa Kemal'i ziyaret etmek üzere İzmit'e gelişinde;

Efendiler,

Türkiye'nin ve Türkiye halkının çok değerli dostu olan Mösyö Claude Farrère'i içimizde görmekten doğan duygularımı açıkça belirtmeyi bir görev sayarım. Aziz ve saygıdeğer dostumuz Mösyö Claude Farrère, soylu kişiliğinizi, bir kıyısında olsa bile hür ve bağımsız Türkiye topraklarında kabul etmekle çok sevinçli ve mutluyum. Bu sevincim bana ait olduğu kadar geneldir. Saygıdeğer misafirimiz, güveniniz ki bu dakikada İzmit Körfezi'nden Kars Kalesi'ne, Karadeniz sahillerinden Arabistan vahalarına kadar milletimizin kalbi, kıymetli dostumuza karşı aynı dostluk hissi ve takdir ile çarpılmaktadır.

3 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu; Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s.261-263.

Günümüz Türkçesine çevrilmiş metin:

"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi" <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/claude-farrere-serefine-verilen-cay-ziyafetinde>>. Kasım 10, 2019.

Efendiler,

İnsanlar; âdetlerini, ahlâklarını, duygularını hatta fikirlerini artırma ve eğitmede, içinde yetiştikleri sosyal heyetin genel eğilimlerinden kurtulamazlar. Fakat bazı büyük yaradılışlar vardır ki onlar yalnız tarafı ve taraftarı oldukları sosyal heyete karşı kalplerini ve ruhlarını aynı hâlde tutarlar. İşte Mösyö Claude Farrère, bu büyük insanlardan biridir. Dostumuzun bundan başka bir özelliği daha vardır: Kendisi pek soylu olan, hürriyet ve bağımsızlığını bütün dünyaya tanıtmak için kanlar döken, inkılaplar yapan büyük bir milletin seçkin evlâdıdır. Türkiye ve Türk halkı ile bu kadar kalpten ilgilere sahip olan bir kişinin Türkiye'yi bugün yaşadığı kötü dakikalarında bizzat ziyaret etmek istemesi zaten beklenirdi. Dostumuz bu dakikayı çok güzel değerlendirmiş ve gerçekten ümit edildiği ve beklendiği gibi İstanbul'dan sonra buraya gelmek zahmetine katlanmışlardır.

Efendiler,

Sevgili ve saygıdeğer dostumuz Mösyö Claude Farrère'i memleketimizin kurtulduğunda kabul etmekle çok övünecektik. Eğer bugün bunu başaramamış bulunuyorsak bu konudaki suç bizim değildir. Ona memleketimizin her köşesini göstermek ve her köşede Allah'a duyulan inanç ve suçsuzlukla ve fakat kalbinde büyük bir inanç, bağımsızlık ve gurur duygusu ile tarlalarını süren, koyunlarını güden vatandaşlarımızı yakından tanıtmak isterdim. O zaman saygıdeğer dostumuz, Türkiye halkını daha çok sevecekti ve o zaman böyle bir milletin bağımsızlığına saldıranların ne kadar duygusuz ve ne kadar insafsız olduklarını daha derin bir şekilde görecekti.

Efendiler, yakın dostlarımız sevdikleri tarafından bir işkenceye mahkûmdurlar ve bu işkence de sevdiklerinin dertlerini dinlemektir.

Değerli dostumuz bu dakikada o durumda bulunuyor. Çok isterdim ki bu acı gerçeklerin açıklayıcısı olmaksansa dostumuza iç açıcı sözler söyleyeyim. Fakat biz özür dileriz. **Biz hayat ve bağımsızlık için savaşıyor ve bu kanlı savaşlar karşısında bütün medeni dünyanın duygusuzca seyirci kaldığını görmekle içi kan ağlayan insanlarız.**

Hâkimiyet-i Milliye, 20 Haziran 1922

TÜRK YAZI DEVRİMİ HAKKINDA KONUŞMA [9/10 AĞUSTOS 1928]

“İstanbul’da Sarayburnu Parkı’ndaki gazinoda gece toplantısında söylenmiştir:

Vatandaşlar, Arkadaşlar,

Çok söz, uzun söz bir şey için söylenir: Gerçeği anlamayanları gerçeğe getirmek için... Ben bu devirleri geçirdim.

Şimdi sözden çok, iş zamanıdır. Artık benim için, hepiniz için çok söz söylemeye gerek kalmadığı inancındayım. Bundan sonra bizim için uygulama, hareket ve yürümek gerekir. Çok işler yapılmıştır ancak bugün yapmaya zorunlu olduğumuz son değil fakat çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harfleri çabuk öğrenilmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır.

⁴ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III. s.379.

Günümüz Türkçesine çevrilmiş metin:

“Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi” <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/turk-yazi-inkilabi-hakkinda-konusma>>. 10 Kasım 2019

Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını birtakım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların hareketini isterim. En sonunda bir sene, iki sene içinde bütün Türk sosyal heyeti yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir.

Hâkimiyet-i Milliye, 11 Ağustos 1928

AFYONKARAHİSAR'DA BİR KONUŞMA (21 EKİM 1925)

⁵Türk Ocağı Temsilcisi İsmail Bey'in söylevine verilen cevap:

Efendiler,

Afyonkarahisar'ın saygıdeğer halkına, tarafıma gösterdiği içten duyguya yapılan bu coşkun gösteriye karşı teşekkür ederim. Halkın duygularını dile getiren genç arkadaşımızın sözlerinden çok duygulandım. Özellikle kendilerine bir noktadan dolayı teşekkür edeceğim: O da bana görevimin henüz bitmemiş olduğunu hatırlatmalarıdır. Görevimin bitmediğini, yüklendiğim görevin yüksek ve çetin olduğunu biliyorum.

Arkadaşlar, bu görev bitmeyecektir. Ben toprak olduktan sonra bile devam edecektir. Ben seve seve, sevine sevine bütün varlığımı bu kutsal göreve adayacağım ve onun yüksek sorumluluğunu yüklenmekle mutlu olacağım. Görevime başarıyla devam edebileceğim. Çünkü büyük milletimizin kalp ve vicdanında, bana karşı sarsılmaz bir güven taşımakta olduğunu görüyorum. Bu benim için büyük kuvvettir, büyük yetkidir.

Hâkimiyet-i Milliye, 22 Ekim 1925

⁵ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s. 364-365.

Günümüz Türkçesine Çevrilmiş Metin: "Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi"

<<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/afyonkarahisarda-bir-konusma>>. 10 Kasım 2019.

HAREKÂT-I MİLLÎYE'NİN KARAKTERİ [24/25 EKİM 1919]

6*Millî Hareketin başında bulunanlar- Millî Hareket ve Millet- Millî Hareket ve İttihat ve Terakkî- Millî Hareketin liderlerinin amacı-Dünya Milletleri ve Millî Hareket -Türk halkının özü-siyasî savaş ve toplumsal çalışma. Amasya'da Tasvir-i Efkâr Muhabiri Ruşen Eşref ile görüşme*

Milletin, hakkını aramasına, bir iki kişi maceraperestlik dediler. O hakkı geri almak için çalışanlar da macerasever birer hırslı oldu. Fakat durup dururken macera yaratmaya, maceraperest olmaya, bilmem ki gerek var mıydı? Bu maceraperest denen insanların rütbeleri mi eksikti? Şahsi onurları mı zarar görmüştü? Aç mı kalmışlardı, yoksa gelecekleri belirsizliğe mi uğramıştı? Hayır, değil mi ya? Her şeyleri yerli yerinde idi. O hâlde, özellikle bir savaş yorgunluğundan sonra dinlenmeye ihtiyaç duyan bir kişinin böyle maceralar, dertler yaratmaya ihtiyacı yoktu. Oysaki milletin ve ülkenin geleceği ve onuru söz konusu oluyordu. Bu konu her düşüncenin üstündedir. **Millet ve ülkenin varlığıyla kazanılan rütbe ve refahın bir önemi, bir kutsallığı vardır. Biz bunlardan ancak yine bu yüce millet ve ülkeye borçlu olduğumuz son bir namus görevini yerine getirmek için ayrıldık. Milletin kendi hayatını kurtarmak, kendi yasal hakkını savunmak için çıkardığı sese katılmak her kendini bilen vatandaşın görevidir.** Eğer bu millet, bu ülke bölünecek olursa genel onursuzluğun yıkıntısı altında kalan şunun, bunun da kişisel onuru da parça parça olur. Biz, o genel onuru kurtarabilmek için harekete gelen millete ruhumuzla katıldık. Katılmamıza engel olabilecek şahsi rütbeleri, konumları da genel onuru kurtarmaya yöneltilmiş bir amaç uğruna harcadık. Milletin yaşam hakkı ve kurtuluşunu istemesi, birkaç kişi tarafından, dünyaya sanki devlete karşı bir isyan gibi gösterilmeye çalışıldı. Bir iki kişiyi de kışkırtıcı olarak gösterdiler. Halbuki geçtiğiniz yerlerde bizzat görmüşsünüzdür. Hükûmetin gücü, hükûmetin kanunu her yerde boyun eğilen değil midir?

6 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s. 421-422

Günümüz Türkçesine çevrilmiş metin:

"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi"

<<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/hareket-i-milliy-milli-hareketin-karakteri>>.

10 Kasım 2019.

KONUŞMA [23 MART 1923]

⁷Afyonkarahisar belediye binasında verilen ziyafette belediye üyelerinden Hafız Bekir Efendi'nin nutkuna cevap olarak söylenmiştir.

Efendiler,

Millet olmuş sosyal topluluklar, birer hükûmet kurma zorunluluğundadırlar ama bu zorunluluk toplumun kendisini koruması içindir. Hükûmetlerin kuruluş amacı, kavramı budur. Hâlbuki bizim eski hükûmetlerimiz bunu düşünmediler, hükûmetlerimizin başındakiler doğuda ve batıda hızlı hareketler yaptılar, yalnız dış siyasetler yapmak istediler. Hâlbuki dış siyaset bir toplumun iç oluşumu ile sıkı şekilde ilgilidir. Çünkü iç oluşuma dayanmayan dış siyasetler daima mahkûm kalırlar. Bir toplumun iç kuruluşları ne kadar kuvvetli, sağlam olursa dış siyaseti de o oranda güçlü ve sağlam olur. Hâlbuki Osmanlı hükûmdarları asla dış emellerini, dış siyasetlerini doğunun ve batının uzak iklimlerine yapılan o zararlı maceralarını milletin ihtiyaçları ve iç kuruluşlarına göre yapmadılar; bunun için bütün o seferler zayıf sonuçlar verdi. Sonunda ne o dış emeller tekrarlandı ne de iç durumda bir yerleşme meydana geldi. Bütün tarihi devirlerde çeşitli milletlerde, çeşitli insanların yaptığı hareketler hep bu şekilde incelenebilir ve düşünülebilir. Böyle devletlerin sonu yok olmaktır. **Nitekim Osmanlı Devleti de milleti değil, kişileri düşündüğü için milletin hayatına ait ihtiyaçlarını karşılamak değil, kişilerin şan ve tutkularını doyurmak ile hareket ettiği için düşmeye ve sönmeye başladı.**

Benim kişisel olarak kuvvet ve kudretim, halkın bana gösterdiği güvenden ibarettir. Bu güven devam ettikçe ben de bu güvene lâyık olmakta devam edeceğim ve geleceğe bu karşılıklı güvenle hep beraber yürüyerek inşallah çok az zamanda millete rahatlık ve mutluluk verecek olan büyük amacımıza varacağız.

7 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s. 323
Günümüz Türkçesine çevrilmiş metin:

"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi"

<<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/afyonkarahisar-belediye-meclisi-uyeleriyle-konus-ma>>. 10 Kasım 2019.

ADANA'DA HALKLA KONUŞMA (15 MART 1923)

**⁸Lise binasında şerefine verilen ziyafette
Belediye Reisi Ali Münif [Yegena]'ın söylevi üzerine.**

Efendiler,

Belediye Başkanı Beyefendinin Adana halkı adına bana dair övücü sözlerini çok kıymetli buluyorum. **Arkadaşlarımız ve milletin bütün fertleri gibi, milli davamızda benim de çalışmam geçmiş ise de bu çalışmada uygulamalarda başarı varsa bunu bana yüklemeyin ancak ve ancak bütün milletin manevi kişiliğine yükleyiniz. Ben milletin bu yüksek, manevi varlığı içinde değersiz bir fert olmakla mutluyum.**

Efendiler,

Millet tamamıyla manevi bir varlık hâlinde ve bir birleşik kitle şeklinde ortaya çıktı ve bu yüce birliği koruyarak ona düşman olanları yok etti.

Geleceğe güvenle, yürümekte devam edilecektir. Bugüne kadarki milli çalışmamızın kıymeti çok yüksek, başarı ve zaferlerimizin derecesi çok kuvvetlidir. Fakat düşmanlarımız o kadar çok ve kalplerinde, vicdanlarında ve kafalarında aleyhimize besledikleri duygular ve fikirler o kadar kuvvetlidir ki elde ettiğimiz bu kadar zaferler ile o duygular ve fikirlerin yok edildiğini zannetmek aldanışa düşmek olur. **Tarihi yapan akıl, mantık, muhakeme değil; belki bunlardan fazla duygulardır.** Düşmanlarımızın hakkımızda uzun yüzyıllarla yoğunlaşan duygularını yalnız bugünkü olaylar ile silebileceğimizi sanmak, gerçeği ifade etmek olmaz. Biz bunu zaferlerle değil, ancak bugünkü ilerlemeleri kabul ederek bugünkü ilmin ve uygarlığın istediği konuların tamamına yönelmekle ve bütün medeni milletlerin bilgi ve anlayış derecelerine fiili olarak ulaşmakla yapacağız. Milletimizin yeteneği, çalışmaya olan aşkı, bizi bu ulaşılabilecek yüce yere kolaylıkla ulaştırmaya yeterlidir. Ben şimdiden büyük milletin o yere ulaştığını görmekteyim. Özellikle bugün ve bu geceki gördüklerim, bu güveni daha çok sağlamlaştırdı. Hemşerileri olmakla övündüğüm Adanalılara bir daha teşekkür ederim. Buradaki övünç duygularımın bütün hayatımca kalıcı olacağına emin olabilirsiniz.

Tanin, 19 Mart 1923

⁸ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s. 300
Günümüz Türkçesine çevrilmiş metin:

"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi"

<<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/adanada-halkla-konusma>>. 10 Kasım 2019.

MERSİN'DE BİR KONUŞMA (17 MART 1923)

Millet Bahçesi'nde Mersinliler adına Dr. Reşit Galip'in söylediği söyleve cevap:

Sayın Kardeşler,

Genç ve çok kıymetli doktorumuz Reşit Bey'in sözleri bence iki bakış açısından incelenebilir.

Birincisi doğrudan doğruya kalbinin, vicdanının ve saygıdeğer Mersin halkının vicdanının, benim kalbimdeki duygulara tercüman olan duygulardır. Buna teşekkür ile yetineceğim. Gerçekten saygıdeğer doktorun dediği gibi, **benim için dünyada en büyük makam ve ödül milletin bir ferdi olarak yaşamaktır.** Eğer Cenab-ı Hak beni bunda başarılı etmiş ise, şükür ve hamdlar ederim. **Bugün olduğu gibi ömrümün sonuna kadar milletin hizmetçisi olmakla övüneceğim.**

Ülkenize sahip olabilmek için çektiğiniz acılar, sıkıntılar, yoksunluklar büyük olmuştur. Bunu sizler değerlendirirsiniz. Hepimiz arzu edelim ki acı günler tekrarlanmasın. Buna gerçekten lâyık olmak gerekir. Savaş meydanlarında kıymetli evlâtlarımızın süngü ve silâhlarının zaferi yeterli değildir. Bu zafer ve başarı çok büyüktür.

Ancak gerçek refah ve mutluluğa sahip olabilmek için asıl bundan sonra çalışmak gerekir. Sizin için zafer ve ilerleme sahası ekonomide, ticarettedir. Bunu anlıyorsanız çok çalışmak zorundasınız. Aksi durumda ülkenin gerçek sahibi olduğunuzu söyleseniz bile, kimseyi inandıramazsınız. Bu doğrularla dolu sözlerimle bu gerçeği dile getiriyorum. Gönül ister ki; burada bir saat, bir

gün değil, uzun süre kalayım, daha özel sohbetler yapalım. Fakat şimdilik buna zaman yoktur. Sözümü kesmek zorundayım. Son söz olmak üzere bu ülkenin gerçek sahibi olunuz, diyeceğim. Burada geçirdiğim saatler benim için çok kıymetli olmuştur. Derin sevgilerle hepinize veda ediyorum; Allah'a ısmarladık arkadaşlar.

Hâkimiyeti Milliye, 21 Mart 1923

AFYONKARAHİSAR GENÇLERİYLE KONUŞMA (23 MART 1923)

***Türk Ocağının ziyafetinde söylenmiştir.**

Arkadaşlarım,

Ben zannediyorum ki **milletin bütün fertlerinin hiçbirinden fazla yüksekliğe sahip değilim. Bende fazla girişim görüldüyse bu benden değil, milletin birleşiminden çıkan bir girişimdir. Sizler olmasaydınız, sizlerin vicdani eğilimleriniz bana dayanak oluşturmamış olsaydı; bende ki girişimlerin hiçbirisi olamazdı. Millete ait üstün nitelikleri yalnız kişilere yükleyen anlayış,**

9 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. s. 322

Günümüz Türkçesi'ne çevrilmiş metin:

"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırmaları Merkezi Başkanlığı Web Sitesi"
<<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/afyonkarahisar-gencleriyle-konusma>>.

10 Kasım 2019.

eski idarelerin sistem ve yöntem sorunundan doğuyor. Vaktiyle var olan devlet ve devletlerin kuruluş amacı sırf bir kişinin çıkarlarını ve isteklerini karşılamaya yönelmişti. Kişilerin bu istek ve emellerine yardımcı olan millet, gösterilen büyüklüklerin şerefinden kesinlikle pay alamazdı. Ancak hata ve beceriksizlik olursa onlar millete yüklenilirdi. Bugün bu durum var değilse millet kendi büyüklüğünü olduğu gibi dünyaya göstermişse, fazlalık bende değil, hazır şeklin niteliğindedir. Bu şekil var oldukça, bu yere çıkacak herkesin yapacağı şey bundan başka türlü olamaz. Arkadaşımızın hakkındaki sözleri beni duygulandırdı. Fakat bana karşı söylediğiniz sözlerin asıl içtenliği, bana karşı gösterdiğiniz hareketlerin asıl ciddiyeti, ancak bugünkü idare şeklinin korunmasında göstereceğiniz kahramanlıkla kalıcı olacaktır.

Hâkimiyet-i Milliye, 02 Nisan 1923

3. BÖLÜM

BARIŞ

MİLLETE BEYANNAME

¹⁰ Değerli Vatandaşlarım,

Cumhuriyet Halk Partisi'nin tutarlı genel siyasetini şu kısa cümle açıkça anlatmaya yeterlidir sanırım: **Yurtta barış, dünyada barış için çalışıyoruz.**

Bundan sonra belirtmek isterim ki ekonomimizi refaha ve gelişmeye doğru hızlı bir gidiş hâline koymak konusundaki düşüncelerimize kuvvetle bağlıyız.

20 Nisan 1931

GAZETE RÖPORTAJI

¹¹Büyük Zafer'den sonra, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'un "Başarı kazanacağınızdan şüphe ettiğiniz oldu mu?" sorusuna verdiği yanıt şöyleydi:

"Hiçbir zaman... Henüz elimizde savaş gereçleri bulunmadığı zamanlarda bile, işin bugünkü sonuçları ulaşacağını hesap etmişim. Taarruzumuzu ertelememize sebep, kan dökmemektir. Bu amaçla taarruzdan önce Fethi Bey'i Londra'ya gönderdik. **Barışı kanla değil, mürekkeple imza etmek istiyorduk.**"

23 Ocak 1923

İSTANBUL GAZETELERİ TEMSİLCİLERİNE SESLENİŞ KONUŞMASI

¹²Bir kere savaş durumunu sürdürmekle öncelikle milli isteği yerine getirememek, ikinci olarak uygarlık dünyasının huzur ve sakinliğine engel olmak gibi sorumlulukları yüklenmek istemiyoruz. Şimdiye kadar olduğu gibi, özellikle bugün bütün içten gayretlerle barışı sağlamak için her türlü önlemlere yönelmektir. Ve bütün kalbini dünyaya açık olarak göstermeyi sağlamaya çalışmaktır. İtilaf devletlerinin bu gerçeği anlamamalarının söz konusu olmadığına inanmaktadırlar. Eğer devletlerin ve milletlerin konferanstaki temsilcileri bu ihtimalin tersine harekete devamda ısrar ederler, insanlık ve uygarlık dünyasının can atarak beklediği barış antlaşmasını sonuçsuz bırakırlar ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti buna üzülecektir. Bu insani etkilenme kendisini elbette zayıflatıp tereddüte düşürmez. Üç buçuk seneden

¹⁰ Atatürk'ün Bütün Eserleri, cilt:25[1931-1932],Kaynak Yayınları, Ocak 2012

¹¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

¹² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

beri kazanılması uğrunda yapılmadık fedakârlık kalmayan **temel milli haklarını mutlaka elde etmek ve sağlamaktan ibaret olan görevini yine bütün milletin yeteneğine, kudretine, azmine ve kendisine olan güvenine dayanarak şimdiye kadar olduğundan daha büyük bir faaliyetle yapmaya devam edecektir.**

16 Ocak 1923

FRANSIZ YAZARI MAURİCE PERNOTYA'YA VERDİĞİ DEMEÇ

¹³İkinci, yabancı düşmanlığı, noktasına gelince: Şu bilinsin ki biz, yabancılara karşı herhangi düşmanca bir duygu beslemediğimiz gibi onlarla içten ilişkilerde bulunmak arzusundayız. **Türkler bütün çağdaş ulusların dostudur.** Yabancılar ülkemize gelsinler; bize zarar vermemek, bağımsızlıklarımıza zorluk çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada sürekli iyi bir şekilde kabul göreceklidir. Amacımız yeniden yakınlaşma yaratmak, bizi başka milletlere bağlayan bağları artırmaktır. Ülkeler çeşitlidir ancak uygarlık birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu tek uygarlığa katılması gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nun düşüşü, Batı'ya karşı elde ettiği üstünlüklerden çok gururlu olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan bağları kestiği gün başlamıştır. Bu bir hata idi, bunu tekrarlamayacağız.

11 Şubat 1924

ARİFİYE KONUŞMASI

¹⁴Konferans devam ediyor. İnşallah arzu ettiğimiz sonucu alacağız. Gerçekten düşmanlarımız çok çetindir. Ülkemizi bir sömürge hâline getirmeye uğraşıyorlar. Fakat şimdiki delege heyetimiz, her zaman karşılarında çıkanlar gibi değildir. Sonucu güvenle bekleyelim. Bu konuda hayatımıza kastetmekte inat edilecek 192 olursa ordularımız hukukumuzu savunmaya daima hazırdır. Aynı zamanda şimdilik Lausanne Konferansı bizim için ümitsiz bir durumda değildir. Biz barış arzu ediyoruz. **Öncelikle, barışsever olduğumuz için barışı arzu ediyoruz. İkinci olarak, uzayan savaşlar dolayısıyla ülke barışa, düzen ve imara çok muhtaçtır. Fakat barış olmayacak olursa yine mücadeleye devam edecek ve mutlaka ülke için gerekli olan sonucu elde edeceğiz.** Bizim mücadelemiz bitmemiştir. Asıl barıştan sonra el birliğiyle çalışmayı elden bırakmamak lâzımdır. Karşımızdaki düşmanlar böyle çalışıyorlar. Tarihimizle belirlenmiştir ki şimdiye kadar sonsuz zaferler elde etmişizdir. Tarihimiz birçok parlak zaferler kaydeder. Fakat zaferle beraber her şey bırakılmış ve kazançlarını toplamayı atalarımız göz ardı etmiştir .

16 Ocak 1923

13 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

14 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

4. BÖLÜM

BASIN

1925 YILININ SONUNDA MECLİSTE YAPTIĞI BİR KONUŞMA

¹⁵ “Basın özgürlüğünün sakıncalarının giderilmesinin yine basın özgürlüğüyle mümkün olduğuna dair bu Büyük Meclis’in yol gösterme ve düzenleme sahasında güzel karşılanan esaslar, eğer Cumhuriyet’in ruhu olan faziletten yoksun kendini bilmezlere, basının sinesinde haydutluk fırsatını verirse, eğer halkı aldatan ve doğru yoldan çıkaranların toplumun düşüncesine uğursuz etkileri, tarlasında çalışan suçsuz vatandaşların kanlarını akıtmasına, yuvalarının dağılmasına sebep olursa ve eğer en nihayet haydutluğun en kötüsünü göze alan bu gibi kimseler, kanunların özel izinlerinden yararlanma olanağı bulurlarsa Büyük Millet Meclisi’nin eğitici ve ezici kudretinin onlara engel olması ve onları uyarması elbette gerekli olur.”

¹⁵ Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları Sf. 159

BASININ TOPLUMSAL YAŞAMDA VE CUMHURİYET'İN İLERLEMESİNDE VE OLGUNLAŞMASINDA SAHİP OLDUĞU GÖREVLER YÜKSEKTİR

5 Şubat 1924 günü dönemin gazete sahibi ve başyazarlarıyla yaptığı bu görüşmede Mustafa Kemal gazetecilere;

“Türk Basını, milletin gerçek ses ve iradesinin kendisini belirtme yeri olan Cumhuriyet’in etrafında çelikten bir kale oluşturacaktır: Bir fikir kalesi, zihniyet kalesi. Basınla ilgili kişilerden bunu istemek, Cumhuriyet’in hakkıdır. Bugün, milletin samimi olarak birlik ve dayanışma içinde bulunması zorunludur. Toplumun kurtuluşu ve mutluluğu bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu gerçeği milletin kulağına, milletin vicdanına doğru bir şekilde ulaştırmada basının görevi çok ve çok önemlidir. **“Basının toplumsal yaşamda ve Cumhuriyet’in ilerlemesinde ve olgunlaşmasında sahip olduğu görevler yüksektir.”**

TELGRAF TELLERİ İLE

¹⁶Onun basının gücüne olan inancını, Necmettin Sadak’a söylediği şu sözler yeterince anlatıyor. Şöyle ki, Cumhuriyet’in ilân edildiği yıl İstanbul gazetecilerini davet eden Paşa onlarla görüşüp konuşmuştur. Necmettin Sadak’ın **“Paşam, Milli Mücadele’yi ne ile kazandınız?”** şeklinde bir soru sorması üzerine de ona **“Telgraf telleri ile”** cevabını vermiştir.

O dönem meşhur bir söz hâline gelen bu cevap, şüphesiz basının, haberin, iletişimin önemini bir kez daha vurgulamaya yetiyor.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ 1. DÖNEM 3. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMALARI

¹⁷Bir sosyal topluluğun ortak ve genel duyguları ve düşünceleri vardır. Sosyal toplulukların değerleri, uygarlaşma aşamaları, istek ve eğilimleri ancak bu genel duygu ve düşüncelerin belirme ve görülme derecesiyle anlaşılır. Bir sosyal topluluğu yönlendiren ve yöneten insanlar için, sosyal toplulukların

¹⁶ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Atatürk Araştırma Merkezi Atatürk’ün Sosyal Ve Kültürel Politikaları Sf, 123-124

¹⁷ Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. 1, C. 18, Sa. 2

sonu üzerinde hüküm vermek durumunda bulunan dostlar veya düşmanlar için ölçü, bu sosyal toplulukların kamuoyundan anlaşılan yeteneği ve değeridir. Bundan dolayı uluslar kamuoyunu dünyaya tanıtmak zorundadırlar.

Bütün dünya kamuoyunun bunu öğrenmesini sağlamak ise yaşamlarının düzenlenmesi için şüphesiz gereklidir. Bu konuda bilinen araçlardan birincisi ve en önemlisi basındır. **Basın, ulusun genel sesidir.** Bir ulusu aydınlatmak ve uyarmakta, bir ulusa ihtiyacı olan düşünce gıdasını vermekte, özet olarak **bir ulusun, amacı mutluluk olan ortak yönde yürümesini sağlamakta basın, başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir yol göstericidir.** Bu önem ve yüceliği ile uygar dünyada söz hakkı kazanan basına, Hükûmetimizin birinci derecede önem vermesi, bu konuya ayıracağı zamanı ulusa yapmakla yükümlü olduğu yararlı hizmetlerin en önünde sayması, Yüce Meclis'in kesin olarak isteyeceği hizmetlerden olmasındandır.

1 Mart 1922

ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 3. DÖNEM 4. YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMALARI

¹⁸Ülkede basın özgürlüğünün de demokratik bir yönetime yaraşır ağırbaşlılıkla kullanılması konusunda daha önemli davranılacağını ümit ederim. Özgürlüğün kötüye kullanılmasının neden olduğu çok büyük sıkıntılar çekmiş olan bu ülkede, bu özene özellikle gerek olduğu düşüncesindeyim.

1 Kasım 1930

¹⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. III, C. 22, Sa. 2

TİBBÎ BİR TEDAVİ OLDUĞU GİBİ, TOPLUMSAL BİR TEDAVİ DE VARDIR HER İKİSİ AYNI İLKEYE DAYANIR

¹⁹Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın savaşları vardır. En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve düşünce özgürlüğün karşı karşıya kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta düşünce topluluklarının millî hükûmetin etkisinden kurtularak, siyasî ve ekonomik gizli amaçlara âlet olmasından korkulur.

Basının para ile satın alınabilmesi, uluslararası yüksek para dünyasının basın üzerinde gizli etkisi veya sadece yabancı devletlerin örtülü ödeneklerinin etkisi, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat özgürlükten çıkacak bu kötü durumlar asla çaresiz değildir. Öncelikle basın özgürlüğüne yasal bir sınır çizilir.

İkinci olarak, gazeteler, özel bir kuruluş yapılarak bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir etki ile çalışırlar. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum hâline gelebilir.

Bundan başka, halkın düşünce ve siyasî eğitimi de bir güvencedir. Halk, birçok gazeteyi okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışır. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî konular üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima etkisi olacağını kabul etmek uygun olur. Çünkü her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir. **Deneyimler göstermiştir ki her şeyi söylemekten insanları engellemek asla mümkün değildir. Fakat millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin uygun hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına izin vermeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür.** Fakat herhalde, her şeyin söylenmesine izin vermek ve bunun karşısında söyleyenlerin gerçekleşmesini bekleyerek önlem almakla yetinmek de anlamsızdır.

Bütün halkın harekete geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir tedavi olduğu gibi, toplumsal bir tedavi de vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Görülebilen mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi görülemeyen mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat kişinin vücudunda fark edilir bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal yapıda da içsel bir sağlamlık yaratmak ve bu biçimde bir karşı koyma ortamı hazırlamak mümkündür.

19 Afet İNAN, M.B. ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, 1930, s. 61-62; 488-492

2. DÖNEM BİRİNCİ TOPLANMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI

²⁰ “Basının tam ve geniş özgürlüğü iyi kullanmasının, ne derece de nazik bir durum olduğunu söylemeye gerek görmüyorum. Her türlü yasal kayıtlardan önce bir gazete yazarının bilime, toplumun gereksinimlerine ve kendi siyasi görüşlerine olduğu kadar vatandaşların hukukuna ve ülkenin, her türlü kişisel görüşün üstünde olan, yüksek kazanımlarına da dikkat etmek ve saygı göstermek zorunluluğu, asıl bu zorunluluktur ki genel düzeni sağlayabilir. Bunun yanı sıra bu yolda yanılma ve kusur olsa bile bu kusuru düzeltecek etken ve araç asla geçmişte sanıldığı gibi basın özgürlüğünü kısıtlayan bağlar değildir. **Basın özgürlüğünden doğan sakıncaların giderilme yolu, yine basın özgürlüğüdür.**” şeklinde seslenmiştir.

1 Mart 1924

²⁰ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt I. Sayfa.348

5. BÖLÜM

BİLİM

²¹19 Ocak 1935'te Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesinin ilk açılış dersimi hazırladığım zaman, Atatürk, buraya koyduğum yazıları bana not ettirmişti. Hattâ sonradan bunlar üzerinde kendi el yazısı ile de düzeltmeler yaptı ve bunu fakültenin açılış dersinde okuyacaksın dedi. Bunları tarihî bir belge olarak saklamıştım. Dersimin metninde o zaman neşredemediğimden buraya koyuyorum:

“Doğada, bilirsiniz ki hiçbir şey yok olmaz. Ne bir ses, ne bir söz, ne bir hareket.... Olduğu çağ ne kadar eski veya yeni olursa olsun bütün bu oluşlar oldukları anda gibi doğa içindedir. Bu dalgalanmada, zaman ve mesafe kavramı yoktur. Bugün dünyanın herhangi bir köşesinde söylenen sözü veya büyük etki yaratan hareketleri, yine dünyanın herhangi bir köşesinden aynı anda işitmek, dinlemek ve kaydetmek mümkündür. Yarın bizi saran doğa unsurları içinde, binlerce ve binlerce sene evvel söylenmiş sözleri, olduğu gibi toplayıp belirleme olanağına elbette varılacaktır, doğanın bugün için sır dolu kalbine gireceği kesin görülen insan zekâsı, beklenen gerçekleri ortaya koyacaktır.”

21. İnan Afet, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Kültür Yayınları, s.390, İstanbul 2007

TBMM 1 KASIM 1937 YILI AÇIŞ NUTKU

22“Büyük davamız, en uygar ve en rahata kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde kökten bir devrim yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali, en kısa bir zamanda başarmak için düşünceyi ve hareketi beraber yürütmek zorundayız. Bu girişimde başarı ancak hukuksal bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu nedenle okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, ülkenin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; ülke davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda oluşturmak, Milli Eğitim Bakanlığının üzerine aldığı büyük ve ağır bir zorunluluktur. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin kafasında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir hâlde tutmak, üniversitelerimize ve yüksekokullarımıza düşen başlıca görevidir.

ÖĞRETMENLERE YAPTIĞI BİR KONUŞMADA

23“Milletimizin hem siyasi ve toplumsal hayatında hem de düşünce eğitiminde rehberimiz bilim ve teknoloji olacaktır. Okul sayesinde, okulun vereceği bilim ve fen sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, Türk ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, eşi benzeri olmayan bir güzellikte gelişir.”

27 Ekim 1922

EĞİTİM ORDUSU

24Atatürk, bilim insanlarına ve öğretmenlere o kadar önem vermiştir ki onları Kurtuluş Savaşı'nda askere almamıştır. Bunun bir örneğini de askere gitmek için başvuran ve Darülfünun'da [Bugünkü İstanbul Üniversitesi] çalışan Hamdullah Suphi Tanrıöver'dir. Tanrıöver, anılarında bu olayı şöyle anlatır. **“Askere gitmek için ilgili kurumlara başvurdum. Atatürk, ‘Biz askere alacak binlerce kişi bulabiliriz ama Darülfünun’a ikinci bir Hamdullah Suphi bulamayız. Sen yine eğitim ordusunun başında kal.’** yanıtını verdiler.”

22 Afet İnan, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, İş Bankası Kültür Yayınları, s.308-309, İstanbul 2007

23 Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri , s.266.

24 Kemal Arıburnu, *Atatürk ve Çevresindekiler*, İş Bankası Yayınları, 1995, s.10.

ONUNCU YIL NUTKU'NDAN

²⁵“Yurttaşlarım,

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti’dir. Bundaki başarıyı Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak istekli ve kararlı yürümesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla yeterli göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak zorunda ve kararındayız. **Milli kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracağız.** Bunun için, bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil, asrımızın hız ve hareket kavramına göre düşünülmelidir. **Geçen zamana oranla, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da başarılı olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, bilim ve teknolojidir.”**

30 Ekim 1933

²⁵ Hâkimiyet-i Milliye gazetesi, 30. 10. 1933

KIVILCIMDAN ALEVE

²⁶"1923'te İstanbul Üniversitesinde bir ilan gördüm. 'Avrupa'ya öğrenci gönderilecektir.' 150 kişi arasından 11 kişi seçildik. Benim adımın kenarına 'Berlin Üniversitesine gitsin.' diye yazılmış. O zaman uçak falan yok. Trene binmek üzere Sirkeci'ye geldim. Bir PTT memuru, beni, 'Mahmut Sadı'yi arıyor. Atatürk'ten bir telgraf: **'Sizi birer kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz!'**. Şimdi gel de haylazlık et bakalım..."

İSTANBUL DARÜLFÜNUN PROFESÖRLERİNE GÖNDERDİĞİ TELGRAFTA

²⁷**Ulusal bağımsızlığın ulusal eğitim ile aynı değerde olduğu inancıyla çalıştığınız öğretim kürsülerinde ülkenin siz bilim insanları da hiç şüphesiz aynı savaşın kahramanlarıdır."**

28 Haziran 1923

SAMSUN'DA ÖĞRETMENLERE YAPTIĞI KONUŞMA

"Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, teknolojidir. Bilim ve teknolojinin dışında yol gösterici aramak yanlışlığa düşmektir, bilgisizliktir, doğru yoldan sapmaktır. Yalnız, bilim ve teknolojinin yaşadığımız her dakikadaki evresini ve gelişmesini kavramak ve ilerlemelerini zamanında izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce sene evvelki bilim ve teknoloji dilinin çizdiği kuralları, şu kadar bin sene sonra bugün, aynen uygulamaya kalkışmak, elbette bilim ve teknolojinin içinde bulunmak değildir."²⁸

22 Eylül 1924

²⁶ Sadı İrmak, Atatürk'ü Anarken, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, cilt 1, sayı 1, 1984, Ankara, s.164-166.

²⁷ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri V, s.146-147.

²⁸ Metin Özata, Atatürk Bilim ve Üniversite, 2007, s.1.

6. BÖLÜM

ÇAĞDAŞLIK ÇEMBERİ

²⁹ “Uygarlığın coşkun seli karşısında direnme boşunadır ve o, dalgınlar ve söz dinlemeyenler hakkında çok amansızdır. Dağları delen, göklerde uçan, göze görünmeyen damlalardan yıldızlara kadar her şeyi gören, aydınlatan, inceleyen uygarlığın büyüklüğü ve yüksekliği karşısında çağdaş dünya çok ileridedir. Buna yetişmek, o çağdaşlık çemberine girmek zorundayız. **Uygar olmayan insanlar, uygar olanların ayakları altında kalmaya mahkûmdurlar.**”

1925

KONYA GENÇLERİYLE KONUŞMA

³⁰ “Aydınlarımız, milletimi en mutlu yapayım der. Başka milletler nasıl olmuşsa onu da aynen öyle yapaalım der. Ama düşünmeliyiz ki böyle bir teori hiçbir devirde başarılı olmamıştır. Bir millet için mutluluk olan bir şey diğer millet için felaket olabilir. Aynı sebep ve şartlar birini mutlu ettiği hâlde diğerlerini mutsuz edebilir. **Onun için millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü bilimsel gelişmesinden, buluşlarından yararlanalım ama unutmayalım ki asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız.**”

20 Mart 1923

²⁹ Enver Ziya KARAL, Atatürk'ten Düşünceler, ODTÜ yayıncılık, Ankara, s.42.

³⁰ Mustafa Kemal ATATÜRK'ün A'dan Z'ye sözleri, <https://forum.donanimhaber.com/>, ET:12.11.2019

BİR GÜN GELECEK

³¹1906 yılında henüz ‘Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasına 8 yıl varken Türk milletinin içinde bulunduğu zor zamanlarla ilgili Bulgar İvan Manelof ile Selanik’te yaptığı sohbet esnasında şunları söylemişti;

“Bir gün gelecek, ben, hayal olarak kabul ettiğiniz bu devrimleri başaracağım. Türk milleti bana inanacaktır. Düşündüklerim demagoji ürünü değildir. Bu millet gerçeği görünce arkasından yürür. Saltanat ortadan kalkacaktır. Devlet mütecanis (tek çeşit) bir unsura dayanamayacaktır. Din ve devlet işleri birbirinden ayrılacaktır. Batı uygarlığına döneceğiz. Batı uygarlığına girmemize engel olan yazıyı atarak Latin kökünden alfabe seçilecektir. Kadın ve erkek arasındaki farklar kalkacaktır. Emin olunuz ki hepsi bir bir olacaktır.”

GENÇLİĞİN NİTELİĞİ

³²“Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık, duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhı ve koruma aracıdır. Bu nedenle Türk ulusunun yönetiminde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir. Yüksek ve devrimci bir kültür düzeyine varmak için önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. **Bilim ve teknolojinin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, düşünme ve anlama gücü artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, Cumhuriyetimizin açık dileğidir.”**

1935

MANEVİ MİRAS

³³“Benim manevî mirasım, bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi onaylayacaklardır. Zaman hızla dönüyor, milletlerin, toplulukların bireylerin mutluluk ve mutsuzluk algıları bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek sonuçlar olduğunu iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini yalanlamak olur. **Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin yol göstericiliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar.”**

³¹ Özsoy H. Barış, Atatürk’ün Kehanetleri, Ses Gazetesi, <https://www.sesgazetesi.com.tr/> ET:12.11.2019

³² Atatürk’ün T.T.B.IV, s. 573

³³ İsmet Giritli, Kemalist Devrim ve İdeolojisi, s. 13

7. BÖLÜM

ÇOCUK SEVGİSİ

23 NİSAN KUTLAMALARI SONRASINDA YAPILAN BİR SOHBETTEN

³⁴Yıl 1936 Çocuk Bayramı'ndan üç ya da dört gün geçmişti. O akşam Atatürk'ün sofrasında bulunuyorduk. Küçük Ülkü, Atatürk'ün sağında sandalyede oturuyor ve bayramda gördüklerini anlatıyordu. Atatürk onu sevgi ve şefkatle dinliyordu. Sonra Ülkü'ye "Kalk da bayram yerinde gördüklerini şu beylere anlat!" dedi. Ülkü sandalye üzerinde ayağa kalkarak bayramda gördüklerini anlatmaya başladı. Güzel güzel anlattı Ülkü'nün konuşmasından ve hareketlerinden Atatürk çok memnundu, neşelenmişti. Onu alkışladı, biz de alkışladık. Çocuk Bayramı ve Ülkü'nün konuşması nedeniyle Atatürk evlenme, çocuk ve aile konuları üzerine bazı felsefi görüşler açıkladı. Atatürk sofrada bulunanlardan aile durumlarını ve çocuklarını sordu. Sorularına cevaplar aldıktan sonra:

-Eşini mesut edebilecek herkes evlenmelidir, çoluk çocuk sahibi olmalıdır. Bana bakmayınız; bu meselede örnek İsmet Paşa'dır. Benim hayatım başka türlü düzenlenmiştir. Buna rağmen tecrübesini yaptım. Sonradan anladım ki bu iş benim başarabileceğim iş değilmiş.

Çocuk sevgisi insan için bir ihtiyaçtır. Hele yaş ilerledikçe bu ihtiyaç kendisini daha kuvvetle hissettiriyor. Onun için de Ülkü'yü yanımdan ayırmak istemiyorum.

Nisan 1936

BURSA'DA KENDİSİNİ KARŞILAYAN ÇOCUKLARA HİTABEN

³⁵Küçük Öğrencilere

Bursa 17 Özel Habercimizin Telgrafıdır.

'...M. Kemal Atatürk, 11 Ekim 1922'de imzalanan 'Mudanya Mütarekesi'nin ardından Bursalıların daveti üzerine, Eskişehir ve Bilecik- Karaköy İstasyonu üzerinden Bursa'ya ulaşmıştır. Çeşitli incelemelerde bulunmuş ve birçok kurum üyelerini kabul ederek görüşmeler yapmıştır. Bu gezisi sırasında Antalya Milletvekili Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey, öğrencileri bizzat sıraya diziyor ve onların bütün hareketleriyle ilgileniyordu. Paşa Hazretleri Hamdullah Suphi Bey'e pek çok iltifatta bulundu. Öğrencilerin gösterdiği özen, hakikaten takdir edilecek derecededir. Paşa hazretleri öğrencilere karşı da şefkatli, cesaretlendirici bir konuşma yaptılar ve dediler ki:

Küçük Hanımlar, Küçük Beyler,

Sizler hepiniz; geleceğin bir gülü, yıldızı, bir bahtının aydınlığısınız. Ülkeyi asıl aydınlığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, kıymetli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız.

17 Ekim 1922

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI'NDAN SONRA

Büyük milli zafer sonunda imzaladığımız Lozan Antlaşması devletin birçok büyük sorununu mutlu sonla çözerken Türkiye'de kapitülasyonların her bakımdan tamamen ortadan kalktığını da kaydediyordu.

Cumhuriyetin Çocukları,

İşlerinizle, başarılarınızla siz sizesiniz. Arada engel yoktur. Başınız yüksek, omuzlarınız dik ve serbesttir. Vatanınızı ve birbirinizi seviniz, bağımsız yurdunuzun içinde hakkınız olan mutluluğa kavuşmak elinizdedir. Gelecek sizin, onur sizindir. Çalışınız.

Çocukların ileride bizden sonraki kuşaklar olarak bu ülkenin yönetimini teslim edeceğimiz yegâne varlıklarımız olduğu gerçeğini göz önüne alınacak olursa bunun bir toplumun geleceği için ne denli önemli olduğu anlaşılacaktır. Bu sebeple yeni yetişen kuşakları iyi bir eğitimle ülkemizin geleceğine temel olacak şekilde yetiştirmek anlayışının ne kadar önemli olduğu da bir gerçektir. Bu

³⁵ Türk Tarih Kurumu Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.II, s. 45, 46.

Hüseyin GENÇ, Mudanya'nın Zor Yılları, Ekim 2014, s. 89.

yüzden çocuk, sadece ailesinin değil aynı zamanda ülkesinin de en önemli varlığı ve meyyesidir. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki **çocuğa özen göstermeyen bir ülke yarınlarını bu günden kaybetmiş demektir.**

GÖZÜM ARKADA KALMAYACAK

³⁶Ercüment Ekrem Talu, Tasvir gazetesinde 10 Kasım 1946 tarihli ‘Atatürk’e Ait Hatıralarımdan Atatürk ve Çocuk’ başlıklı yazısında bir anısını şöyle anlatır:

Atatürk, çocuklara karşı büyük bir saygı ile karışık bir sevgi besler ve gösterirdi. Çocukların saflıklarıyla içlerinden geldiği gibi konuşmaları onun hoşuna giderdi. İlk defa Cumhurbaşkanlığına seçildiği sıralarda idi. Bir sabah Çankaya sırtlarında beraber gezmeye çıkmıştık. Güneşli, berrak bir gündü mevsim kış olduğu hâlde soğuğu pek duymuyorduk. Gazi önde gidiyor. Hayati Merhum’la ben kendisini takip ediyorduk. Arada bir Büyükler Büyüğü bize dönüyor ya bir soru soruyor ya da bir düşüncesini söylüyordu. Döne dolaşa eski muhafız bölüğünün barındığı kerpiç köşk eskisinin arkalarına düştük. Burada onar, on birer yaşlarında iki çocuk uçurtma uçuruyorlardı.

Gazi durdu, çocukların uçurtmayı havalandırmak için yaptıkları insanlık üstü hamlelere bakıyordu. Onlar bizim oraya gelişimizin farkında bile olmamışlardı. Oyunları ile meşguldüler. Bir aralık uçurtma yerden bir iki metre yükseldikten sonra birden bire yalpaladı. Bir iki takla atarak geldi, ta ayaklarımızın dibine serildi. O zaman çocuklar bizi gördüler. Bir tanesi korkusuzca bize koştu. Öteki olduğu yerde çivilenmiş gibiydi. Üç yabancı adamla karşı karşıya gelmek kendisini belli ki ürkütmüştü.

Gazi, yanımıza sokulan çocuğu yakaladı. Çelik bakışlı gözlerini onun yüzüne dikip gülümseyerek sordu:

-Adın ne senin bakayım?

-Cemil

-Çankaya’da mı oturuyorsun?

-Yok; Ayrancı’da

-Okula gidiyor musun?

Çocuk başını öne doğru hızla eğdi.

-Eee ... Ne okuyorsun okulda?

-Peki ben kimim Cemil?

Çocuk zeki bakışlarını Ata’nın üzerinde gezdirdi:

-Sen Gazi Paşa’sın, Ata gülümsedi:

³⁶ Ercüment Ekrem TALU, Atatürk’e Ait Hatıralarımdan Atatürk ve Çocuk, Tasvir Gazetesi, 10 Kasım 1946, sayfa:3

-Olmadı Cemil! Ben Gazi Paşa değilim. Beni benzettin sen.

-Yok benzetmedim. İyi biliyorum

-Her şey okuyorum sen Gazi Paşa'sın

-Nereden biliyorsun?

Çocuk, kendinden emin bir tavırla:

-Çünkü, dedi.

"Sana hiç kimse benzemez..." Çelik gözler bulutlandı. O eşsiz kafanın içinde kimbilir ne düşünceler geçti o anda.

-“Cemil sen büyüdüğün zaman ne olacaksın?

Cevap o ufacak ağzından tereddütsüz çıktı:

-Asker olacağım.

-Asker olup da ne yapacaksın?

-Düşman bu topraklara bir daha basacak olursa onu buradan kovacağım.

Gazi bir şey demedi. Küçücük Cemil'i kollarından tuttu, kaldırdı ve alnına sıcak bir öpücük koydu. Sonra onu oyununa geri gönderip yoluna devam ederken bize döndü: Başlangıcı kendi zihninde kalan cümleyi bize hitap ederek tamamladı:

-Evet... Öyledir. **Milletin bağrından temiz bir nesil yetiştiriyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkada kalmayacak.**

Aradan yirmi üç yıl kadar zaman geçti. Küçük Cemil ne oldu bilmiyorum. Belki de muradına ermiş, şanlı Türk ordusuna subay olarak katılır. Belki de şu anda, sınır boyunda nöbetini bekliyor. Genç gönlünde alev alev yatan vatan aşkının ilk kıvılcımını Atatürk'ün o gün alnına koyduğu öpücükten aldığını acaba hatırlar mı? Gençliğe Cumhuriyet'i emanet edecek kadar Ulular Ulusu Atatürk'e güven veren Cemil'in nesli, onun ümitlerini boşa çıkarmamıştır. Benzeri olmayan Gazi Paşa, onun için rahat uyuyor. Pek sevdiği Türk çocukları, vasiyetini yerine getirmek için her yıl, bugün and tazeliyorlar.

ANKARA ZİRAAT OKULUNDA

³⁷Mustafa Kemal Paşa artık bir Ankaralıdır. 27 Aralık 1919'da Temsil Heyeti ile Ankara'ya gelen Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler Ziraat Okulunda misafir edildiler. Bu binanın üst katına çıkınca sağdaki koridorun sonunda sol tarafa düşen büyükçe bir oda, Mustafa Kemal Paşa için hazırlanmıştı. Burası Temsil Heyeti'nin karargahı olarak düzenlenmişti. Mustafa Kemal Paşa, bu okulun binasında Milli Mücadele'nin esaslarını kurdu. Temsil Heyeti adına o gün bir tebliğ ile Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya gelişini her tarafa duyurdu. Ankara'ya gelişinin ertesi günü 28 Aralık 1919'da toplu halde Ziraat Okuluna ziyarete gelen Ankara'nın ileri gelenlerine, ülkenin içinde bulunduğu durumu anlatan bir konferans vermiştir.

³⁷ Cemil SÖNMEZ, *Atatürk'te Çocuk Sevgisi*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2004, s. 21-22

Yine 1920 yılında Ankara Erkek Lisesi öğrencileri, topluca Mustafa Kemal'e başvurarak "Çete yazılarak cepheye gitmek istediklerini" bildirirler. Mustafa Kemal öğrencilerin bu isteklerini hoş karşılayarak şunları söyler:

"Şimdi benim sizlere ihtiyacım yok. Teşekkür ederim. Siz şimdi mekteplerinize dönünüz. Derslerinize iyi çalışınız, iyi yetişiniz. Okulunuzu bitiriniz. Zaferden sonra sizleri, hepinizi Avrupa'ya tahsile göndereceğim. Avrupa'da okutup döndükten sonradır ki sizlere ihtiyacım olacaktır."

27 Aralık 1919

³⁸Türk çocukları, Türklüğün yetenek ve gücünü tarihteki başarılarımız ortaya çıkıktıça görecektir ve öz güvenin kaynağını o tarihte bulabileceklerdir.

18.7.1936 gecesi Atatürk tarafından yazdırılmıştır.

³⁹Türk çocuklarının payına düşen, her başarı hedefli hamleden hep sevinç veren sonuçlar almaktır. Türk çocukları! Yürüdünüz, yürüyorsunuz, yürüyünüz! Yaptığınız hamleler sizi yüksek ölküye ulaştırmak üzeredir. Durmayın, yürüyün! Saadet, refah, sevinç ve hepsinden sonra dünyaya karşı yüksek bir gurur seni bekliyor. Türk çocukları! Son sözümün son kelimesine dikkat!... Gurur ve güven, sende zaten vardır; bunu gösterme! Onu, kendi yüksek enerjinin gizinde sakla! Gerekirse, alçak gönüllülük göster. Fakat gene gereklikçe göster ezici yumruğunu! İşte, bu vasıflarınla ispat edebilirsin ne olduğunu!... Benim bugünkü ve yarınki Türk çocukluğundan beklediğim kişilik, bu biçimde oluşmalıdır.

⁴⁰**Çocukluk ne güzel... Çocuklar ne sevimli, ne tatlı yaratıklar değil mi?** En çok hoşuma giden hâlleri nedir bilir misiniz? İki yüzölçüm bilmemeleri, bütün istek ve duygularını, içlerinden geldiği gibi, açıklamaları...

⁴¹İki yaşında Ölkü için Ege Vapuru'nda salıncak çok eğlenceli! Sevgili Çocuklar! Ata'nın bana olan temel öğüdünü hatırlıyorum. **Her zaman yalan söylemenin çok kötü olduğu ve gerçekleri söylemenin**

38 Günaltay, Şemsettin 1951 *Olağanüstü Türk Dil Kurultayı*, s. 33

39 Cevat Abbas GÜNER, *Cumhuriyet gazetesi*, 10.11.1941

40 Hasan Rıza SOYAK, *Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri*, 1965, s. 78 - 79

41 Hasan Rıza SOYAK, *Atatürk ile Çocukluğum - My Childhood With Atatürk*, Erdemir Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 42

gerektiği ile ilgili gerçekleri konuşmaktan korkmayınız, derdi. Evet, sizler de yasalar çerçevesinde gerçekleri konuşunuz. İrticanın, anti-laik kavramların, kargaşanın içinde olmayınız. Aydınlık bir yüz, aydınlık bir düşünce taşıyınız. Unutmayınız ki Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, Gençliğe Hitabesinde “Güçlükler karşısında başvuracağınız en önemli kaynak damarlarınızdaki asil kandadır.” demiştir. Unutmayalım ki o, medeni bir dünyanın teknik, teknolojik düşüncenin olduğu bir ulusun kurtuluşunu, kuruluşunu ve bayındır oluşunu sağladı. Bu ulusu bu temel özellikleriyle geleceğe siz sevgili çocuklarımız taşıyacaksınız.

ONUNCU YIL NUTKU'NDAN

Asla şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni özellikleri ve yetenekleri bundan sonraki gelişmeleriyle geleceğin yüksek uygarlık ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır. Bu söylediklerim gerçek olduğu gün, senden ve bütün uygar insanlıktan dileğim şudur: Beni hatırlayınız! Türk Milleti, sonsuza akıp giden her on senede, büyük millet bayramını daha büyük şerefler, saadetler, huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene!.. Bu güzel deyişin hüznü bölünmü, milletin neşe ve sevincine gölge düşürmemek için Beni hatırlayınız'ın üstünü çizmiş ve “Pişman olmamanı dilerim”. şeklinde eklemede bulunmuştur. Eğer Atatürk'ü anlayabiliyorsak akıp giden zamanın önündeki doğrunun, güzelin, barışın, sevginin, kardeşliğin, özgürlüğün, uygarlığın sönmeyen ışığı olmalıyız. Bu ışığın meşalesini taşımalıyız.

ATATÜRK'ÜN KÜLTÜR ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

⁴²**Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür.** Bu sözü burada ayrıca açıklamaya lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyeti'nin okullarında birçok nedenle eser halinde belirtilmiştir.

Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı geliştirmektir. Enerjisiyle ve koruduğu doğanın tükenmez yardımıyla gelişen insan zekâsı, sınırsız bir kavrayış ile özel bir nitelik kazanır. **Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti çocukları kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidir hem de bu özelliği yakın çevrelerine ve bütün Türk milletine yaydıklarından emindirler.**

⁴² İnan, Afet *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Yeni Yayına Hazırlayan: Arı İNAN, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2007, s. 374, 375.

ATATÜRK TARAFINDAN YAZDIRILMIŞTIR:

⁴³Türkiye Cumhuriyeti'nin, özellikle bugünkü gençliğine ve yetişmekte olan çocuklarına hitap ediyorum: Batı senden, Türk'ten çok geriydi. Anlamada, fikirde, tarihte bu, böyleydi. Eğer bugün, Batı nihayet teknikte bir yükselme gösteriyorsa Ey Türk çocuğu, o suç de senin değil, senden öncekilerin affedilmez boşvermişliğinin bir sonucudur. Şunu da söyleyeyim ki **çok zekisin, malûm! Fakat zekânı unut, daima çalışkan ol!**

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ'Nİ AÇIŞ SÖYLEVİ

⁴⁴**Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya değer bir vataandır.** İşte bu ülkeyi böyle gelişmiş bir duruma, cennet hâline getirecek olan ekonomik gelişmedir. Bu nedenle öyle bir ekonomik dönem gerekiyor ki milletimiz insanca yaşayabilsin, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrensın ve bunları gerçekleştirsin.

17 Şubat 1923

NEW YORK'TAN İSTANBUL'A UÇAN AMERİKALI PİLOTLAR HAKKINDA

New York'tan İstanbul'a Uçan Amerikalı Pilotları Yalova'da Kabulden Sonraki Değerlendirmesi

Ben Amerika'nın bu kahraman çocuklarını, kahramanlığın bütün özelliklerine sahip ve bütün dünya karşısında yapmak istediklerini denemekten utanmayan ve bıkmayan girişimciler olarak gördüm. Kendileri yüksek kahramanlıklarını, yüksek bir alçak gönüllülük içinde gizliyorlar. Ümit ederim ki, beklerim ki bu gençler, bugün yaptıklarından daha büyük şeyler yapacaklardır. Onların bu başarısıyla zaten çok yüksek olan Amerikan toplumu övünç duyacağı gibi, bütün insanlık yüksek heyecanlı övgülerle sevincini dile getirecektir. Bu sevinçlerin en yükseğini en derin içtenlikle Türk milletinin duyacağına şüphe yoktur.

Türk milleti güzel her şeyi, her uygar şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat kesin olan şudur ki her şeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. Bu sözlerim, şüphesiz bugünkü uyanık Türk gençliğinin kulaklarında yüksek ve etkili yankılar yapacaktır. Yüksek karakterlerine önemle baktığım Türk çocuklarından daha az şey istemem.

3 Ağustos 1931

⁴³ Cevat Abbas GÜNER, *Cumhuriyet gazetesi*, 10. 11. 1941

⁴⁴ Türk Tarih Kurumu Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.II, s. 112.

8.BÖLÜM

DİN VE SİYASET

⁴⁵BALIKESİR ZAĞNOS PAŞA CAMİSİ'NDEKİ KONUŞMA

Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî gerçekleri bildirmeye memur ve elçi olmuştur. Anayasası, hepimizce bilinir ki, şanı büyük olan yüce Kur'an'daki naslardır. İnsanlara gelişme ve aydınlanma ışığı vermiş **olan dinimiz, son dindir, en eksiksiz dindir çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor.** Eğer akla, mantığa ve gerçeğe uymasaydı, bununla diğer ilâhî doğa yasaları arasında karşıtlık olması gerekirdi çünkü bütün evren yasalarını yapan Cenab-ı Haktır.

1923

CUMHURİYET BAYRAMI AÇILIŞ KONUŞMASINDAN

“Ben, manevî miras olarak hiçbir âyet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar karşısında belki gayelere tamamen erişemediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve bilimi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. **Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse manevî mirasçılarım olurlar.”**

1933

HZ. MUHAMMED'İ, YÜKSEK KİŞİLİĞİNE YARAŞIR ŞEKİLDE BELİRTEMİYEN BİR ESER HAKKINDA SÖYLEMİŞTİR

⁴⁶ Hz. Muhammed'i bana, cezbeye* tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttırmak gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek kişiliğini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar. Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük bir komutanın yapabileceği bir plânı nasıl düşünür ve uygular? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir bilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehâsı kadar siyasî görüşüyle de yükselen bir insanı, cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen cahil serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar. **Hız. Muhammed, bu savaş sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak, galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi.**

1930

* Sözlükte “çekmek” anlamına gelen cezbe, tasavvufî “Hakk'ın kulu kendine çekmesi ve aniden yüce huzuruna yükseltmesi” anlamında kullanılır.

⁴⁵ Atatürk'ün S.D.İI, s. 94

⁴⁶ Femsettin GÜNALTAI, *Ülkü Dergisi, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3*

⁴⁷1926 yılında yaptığı bir konuşmada Hazreti Muhammed'in adının unutulmayacağını belirtilerek,

"O, Allah'ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinde bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir fakat sonuca kadar o, ölümsüzdür."

1926

⁴⁸Din, bir vicdan sorunudur. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir, özgürdür. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. **Biz, din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, amaca ve eyleme dayanan bağınaz hareketlerden sakınıyoruz ve buna asla meydan vermeyeceğiz.**

SALTANATIN KALDIRILDIĞINA DAİR VERİLEN KARAR NEDENİYLE MECLİSTE YAPTIĞI KONUŞMA

⁴⁹Ey Arkadaşlar,

Tanrı birdir, büyüktür; tanrısal inanışların belirtisine bakarak diyebiliriz ki İnsanlar iki sınıfta, iki dönemde incelenebilir, İlk dönem, insanlığın çocukluk ve gençlik dönemidir. İkinci dönem, insanlığın erginlik ve olgunluk dönemidir.

İnsanlık birinci dönemde tıpkı bir çocuk gibi, tıpkı bir genç gibi yakından ve maddî vasıtalarla kendisiyle meşgul olunmayı gerektirir. Allah, kullarının gereken olgunlaşma noktasına erişinceye kadar içlerinden vasıtalarla dahi kullarıyla meşgul olmayı tanrılık özelliğinin gereklerinden saymıştır. Onlara Hazreti Âdem Aleyhisselâm'dan itibaren bilinen ve bilinmeyen sayısız denecek kadar çok nebiler, peygamberler ve elçiler göndermiştir. Fakat Peygamberimiz aracılığıyla en son dini, uygar gerçekleri verdikten sonra artık insanlıkla aracı ile temasta bulunmaya gerek görmemiştir. **İnsanlığın kavrayış, aydınlanış ve olgunlaşma derecesi, her kulun doğrudan doğruya, tanrısal ilhamlarla temas yeteneğine eriştiğini kabul buyurmuştur ve bu sebeptendir ki Cenab-ı Peygamber, peygamberlerin sonuncusu olmuştur ve kitabı, en eksiksiz kitaptır.**

⁵⁰Kendisine, 1923 yılında armağan olarak küçük boyda bir Kuran gönderilmesi üzerine teşekkürü:

Bence kıymetini takdire imkân olmayan bu hediye, en derin ve hürmetkâr din duygularıyla muhafaza edeceğim.

1923

⁴⁷ Ali Rıza ÜNAL, Atatürk Hakkındaki Anıları, Türkiye Harb Malûlû Gaziler Dergisi, Sayı: 158, 1969, s.23

⁴⁸ Asaf İLBAY, Tan gazetesi, 13. 7. 1949

⁴⁹ Mustafa Kemal ATATÜRK, Nutuk III, s. 1241

⁵⁰ Atatürk'ün T.T.B.IV, s. 480-481

ADANA ESNAFLARIYLA KONUŞMA

Türk Ocağı'nda Esnaf Cemiyetinin çağında Heyeti İdare Reisi Ahmet Remzi (Yüregir)'nin söylevi üzerine.

⁵¹Büyük dinimiz, çalışmayanın insanlıkla alâkası olmadığını bildiriyor. Bazı kimseler zamanın yeniliklerine uymayı kâfir olmak sanıyorlar. Asıl küfür, onların bu zannıdır. Bu yanlış yorumu yapanların amacı, İslâmların kâfirlere esir olmasını istemek değil de nedir? **Her sarıklıyı hoca sanmayın, hoca olmak sarıkla değil, beyinledir.**

1923

İSLAM DİNİNİN BİLİMİ DESTEKLEDİĞİ YÖNÜNDE YAPILAN BİR KONUŞMADA

⁵²Özellikle bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki akla, mantığa, halkın yararına uygundur; biliniz ki o, bizim dinimize de uygundur. Bir şey akıl ve mantığa, milletin yararına, İslâmın yararına uygunsa kimseye sormayın; o şey dinîdir. **Eğer bizim dinimiz aklın, mantığın uyduğu bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, son din olmazdı.**

1923

BALIKESİR PAŞA CAMİSİ'NDE 7 ŞUBAT 1923'TE HALKLA KONUŞMA SIRASINDA HUTBE HAKKINDA İLK SORUYA ŞÖYLE CEVAP VERMİŞTİR:

⁵³Hutbe demek halka hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin mânası budur. Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve mânalar çıkarılmamalıdır. Halkı, genel durumdan haberdar etmek son derecede ehemmiyetlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni çalışma hâlinde bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir dilde olması ve onların da bugünkü gerek ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, Halife ve Padişah namını taşıyan sorumluların arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden maksat, ahalinin aydınlanması ve doğru yolun gösterilmesidir; başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hattâ bin sene evvelki hutbeleri okumak, insanları bilgisizlik ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutbe okuyanların herhalde halkın kullandığı dille görüşmesi gereklidir. Geçen sene Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler, halkın beyinleri, vicdanları için bir verim kaynağı, bir nur kaynağı olmuştur". Böyle olabilmek için minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, teknoloji ve bilim gerçeklerine uygun olması lâzımdır.

⁵¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 128

⁵² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 127

⁵³ Atatürk'ün S.D. II, s. 95-96

Hutbe okuyanların, siyasî durumu, toplumsal ve medenî durumu her gün takip etmeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış öğretilmiş olur. **Bundan ötürü hutbeler tamamen Türkçe ve zamanın gereklerine uygun olmalıdır ve olacaktır.**

1923

⁵⁴Ezan ve Kuran'ı Türklerden başka hiçbir Müslüman milleti bu kadar güzel okuyamaz. Bunlara muhteşem müzik ahengi veren Türk sanatkârlardır.

1933

İZMİR'DE ESKİ GÜMRÜK BİNASINDA HALK İLE KONUŞMA

⁵⁵Bizim dinimiz, akla en uygun ve en doğal bir dindir. Ve ancak bu nedenledir ki son din olmuştur. Bir dinin doğal olması için akla, tekniğe, bilime ve mantığa uyması gereklidir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal yaşamında, hiç kimsenin özel bir sınıf hâlinde varlığını korumaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler, dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin kurallarını eşit olarak öğrenmek zorundayız. **Her birey dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da okuldur.**

1923

KONYA GENÇLERİYLE TÜRK OCAĞINDA VERİLEN ÇAY ZİYAFETİNDE KONUŞMA

⁵⁶Her şeyden önce şunu, en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki bizim dinimizde bir özel sınıf yoktur. Ruhbaniyeti reddeden bu din, tek başına sahiplenmeyi kabul etmez. Meselâ din bilginleri; mutlaka aydınlatmak görevi bu bilginlere ait olmadıktan başka dinimiz de bunu kesinlikle yasaklar.

O hâlde biz diyemeyiz ki, bizde bir özel sınıf vardır; diğerleri dinî bakımdan aydınlatmak hakkında yoksundur. Böyle düşünersek suç bizde, bizim bilgisizliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka öğretmek için mutlaka bilim kıyafeti gerekli değildir. Bizim yüce dinimiz, her Müslüman erkek ve kadına araştırmayı farz kılıyor ve her Müslüman, bu dine bağlananları aydınlatmakla görevlidir.

Bir fikri daha düzeltmek isterim. **Milletimizin içinde gerçek din bilginleri, bilginlerimiz içinde milletimizin gerçekten övünebileceği din bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara karşılık, bilim kıyafeti altında bilim gerçeğinden uzak, gereği kadar okuyup öğrenmemiş, bilim yolunda yeteri kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız.**

1923

⁵⁴ Abdülkadir İNAN, İki Hatıra, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66]

⁵⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 90

⁵⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 144

ATATÜRK 1925 KASTAMONU ZİYARETİNDE

Tekkeler mutlaka kapanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, her şubede doğru yolu gösterecek kudrete sahiptir. Hiçbirimiz tekkelerin uyarmasına muhtaç değiliz. Biz uygarlıktan, bilim ve teknolojiye kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımayız. Doğru yoldan sapmışların gayesi, halkı kendinden geçmiş ve abdal yapmaktır. Halbuki halkımız, abdal ve kendinden geçmiş olmamaya karar vermiştir. Bunlar basit bir iş görünür; fakat ehemmiyeti vardır. Biz dünya ailesi içinde uygarız. Her görüş noktasından uygarlığın gereklerini tatbik edeceğiz.

Kastamonu'da Cumhuriyet Halk Partisi binasında yaptığı ikinci konuşmada hurafelere dair örnekler verir ve türbe ve yalancı evliyalardan bahsederek şunları söyler;

⁵⁷Ölülerden yardım istemek, uygar bir toplum için ayıptır. Mevcut tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevî ve manevî olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Bugün bilimin, teknolojinin, bütün genişliğiyle uygarlığın alevi karşısında filân veya falan şeyhin yol göstermesiyle maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların Türkiye topluluğunda varlığını asla kabul etmiyorum.

Efendiler ve Ey Millet,

iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar ülkesi olamaz. En doğru ve en gerçek tarikat, uygarlık tarikatıdır.

1925

ADANA ESNAFIYLA BULUŞMADA YAPTIĞI KONUŞMA

⁵⁸Bizi yanlış yola sevk eden alçaklar bilirsiniz ki çok kere din perdesine bürünmüşler, saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldata gelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz. **Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve kötülükten gelmiştir.** Onlar her türlü hareketi dinle karıştırırlar. Hâlbuki, elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız; artık bizim, dinin gereklerini öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile bize dinimizin esaslarını anlatmaya kâfidirler.

16 Mart 1923

⁵⁷ Atatürk'ün S.D.II, S. 215

⁵⁸ Atatürk'ün S.D.II, s. 127

TERAKİPPERVER CUMHURİYET PARTİSİ'NİN PROGRAMINDA YER ALAN CÜMLENİN NEDEN OLDUĞU SONUÇLARI AÇIKLARKEN

⁵⁹“Parti, dinî düşünce ve inançlara saygılıdır” kuralını bayrak olarak eline alan kimselerden, iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, asırlardan beri, cahil ve bağnazları, hurafelere inananları aldatarak özel amaçları gerçekleştirmeye kalkışmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, asırlardan beri nihayetsiz felâketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıklar gerektiren pis bataklıklara hep bu bayrak gösterilerek yöneltilmemiş miydi?

Cumhuriyetçi ve ilerici olduklarını zannettirmek isteyenlerin, aynı bayrakla ortaya atılmaları, dinî bağnazlığı coşturarak, milleti, cumhuriyetin, ilerleme ve yeniliğin tamamen aleyhine teşvik etmek değil miydi? Yeni parti, dinî düşünce ve inançlara saygı perdesi altında: Biz hilâfeti tekrar isteriz; biz yeni kanunlar istemeyiz; bizce Mecelle kâfidir; medreseler, tekkeler, cahil softalar, şeyhler, müritler, biz sizi himaye edeceğiz; bizimle beraber olunuz. Çünkü, Mustafa Kemal'in partisi hilâfeti kaldırdı. İslâmiyeti bozuyor. Sizi gavur yapacak, size şapka giydirecektir diye bağırıyor muydu! Yeni partinin kullandığı formül, bu gerici feryatlarla dolu değildir denilebilir mi?

1927

9. BÖLÜM

DIŞ İLİŞKİLER

ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN 5. DÖNEM 4. YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMALARI

⁶⁰Cumhuriyet hükûmeti bu gerçeği görmüş, uygulamış, en yakın komşuları ile olduğu kadar en uzak devletlerle olan ilişkilerini, dostluklarını, anlaşmalarını ona göre düzenlemeyi bilmiş ve böylece dış politikamızı sağlam kurallara dayandırmıştır.

Balkan politikamız, Balkan devletlerinin ayrı ayrı ve ortak yararlarının en açık bir belirtisidir. Balkan uluslarından her birinin ayrı ayrı güçlenmesi de barış yolundaki dinamik düşünce biçiminin somut bir örneğidir.

Burada sevinçle belirtmek istediğim bir olay, Balkan uluslarının birbirleriyle tam anlamı ile yakınlaşmalarına güçlü bir neden olmuştur. Ve yarın için de ümitlerle dolu bir eserdir. Selanik'te Balkan Antlaşması devletleri adına Konsey Başkanı ve Sayın Yunan Başbakanı General Metaksas ile Sayın Bulgar Başbakanı Mösyö Köseivanov arasında imza edilmiş olan anlaşmadan söz etmek istediğim anlaşılmıştır. Bu anlaşma, barış yolundaki sürekli çabalarımızın ve Balkan devletlerinin izlemeyi sürdürdükleri sağlam politikanın iyi bir biçimde ortaya çıkmasıdır.

Yine aynı gerçekler, aynı dinamizm ve aynı yüksek amaçlar, Sadabat Antlaşması hükümleri ile, ilgililerin geçmişten miras kalmış boş inanışları bir anda yıkarak ilişkilerini yeni ve verimli temellere dayandırmayı bildiklerini göstermiştir.

1 Kasım 1938

ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN 5. DÖNEM 3. YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMALARI

Dış politikamızın belirgin özelliğini kısaca anlatmış olmak için diyebilirim ki, tuttuğumuz politik yol ve hedeften ayrılmıyoruz. **Son yıllarda uluslararası ilişkilerde sürekli değişiklikler olmasına karşın biz bu karışıklığın ortasında, barışseverlik dolu duygularla karşılıklı dostluklarımıza uygun hareket ediyoruz.** Onların nitelik ve alanlarını genişletmeye uygun düşüncesi ile uluslararası durum ve görevimizi göz önünde tutarak çalışıyoruz. Bu yolda, özen ile çalışmayı sürdürmenin hükûmete önereceğim en doğru karar olduğu düşüncesindeyim.

1 Kasım 1937

ATATÜRK'ÜN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 5. DÖNEM

4. YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMALARI

⁶¹Ulusların güvenliği, ya iki taraflı ya da çok taraflı genel ve ortak anlaşmalarla, uzlaşmalarla sağlanabilir diye kesin nitelikte ortaya atılan ve her biri diğerlerine ters düşen prensipler, barışın korunması için bizim yönümüzden kesin ve doğru sayılamaz ve doğru olamaz. Bunların her birini coğrafi ve politik gereğe ve duruma göre kullanarak barış yolundaki dikkatli davranışlara uydurmak her ulus için ayrı bir görevdir.

1 Kasım 1938

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN TBMM'DE KONUŞMASI

Hükûmete, komutanlara, orduya karşı olan güven ve bağlılığın iyi niyetiyle korumuş ve olgunlukla sonucu beklemiştir. Yüce Meclisinizde görülen bu saygı duyulacak tutum, bana inanınız, hepimizi ve bütün milleti olumlu yönde etkilemiştir. Eskişehir'den gelen birçok önemli kişiye kendiniz de sorabilirsiniz. Buradaki kararlı sakinlik daima oraya da soğukkanlılık aşılamıştır. Oysa düşman Eskişehir'e iki üç saat uzaklığa kadar gelmişti. Eğer Meclis'te ufak bir kaygı ve acelecilik görülmüş olsaydı, bu durum derhal bütün ülkeye de yayılabilirdi. Hatta orduya da yayılabilir, Allah saklasın istenmeyen sonuçlar karşısında kalınabilirdi. İşte Yüce Heyet'i'nizin soğukkanlı ve sessiz bekleyişi sonunda İnönü Meydan Savaşı kazanılmıştır. Bunun için teşekkürlerimi sunmaktayım. Efendim Fevzi Paşa Hazretleri gelince daha ayrıntılı bilgi vereceklerdir. Bu kadar ile yetiniyorum.

"Arkadaşlar, Muhiddin Bey'in çok değerli sözlerinin yarattığı duygusal durumu aydınlatmak üzere de bir iki kelime söyleyeceğim. **Milletimizin bu gün, bütün tarihi boyunca olduğundan, atalarının yaşadığı umutluluktan bile daha umutlu durumdadır. Bunu vurgulamak için şunu sunuyorum.**

13 Ocak 1921

BİRİNCİ İNÖNÜ MEYDAN SAVAŞININ DÖRDÜNCÜ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE KONYA'DA ALÂEDDİN TEPESİ'NDE YAPILAN TÖRENDEKİ KONUŞMA

⁶²Arkadaşlar,

Bugün Birinci İnönü Meydan Savaşı'nın dördüncü yıl dönümünü anıyoruz. Bugünü, hatırlamak başarısından dolayı, huzurunda bulunduğum, asker, subay, komutan arkadaşlarımı tebrik ederim. Size kendim sunma fırsatıyla mutlu olduğum bu tebriklerimi; buradan, Alâeddin Tepesi'nden, bütün ordumuza; bütün Türk milletine, derin saygılarımla ulaştırıyorum.

Arkadaşlar,

Birinci İnönü Meydan Savaşı, inkılâp tarihimizin çok önemli, çok verimli bir sayfasıdır. Geleceğimiz ve bütün dünya bu sayfayı düşündükçe ve araştırdıkça Türk inkılâbını yapan bugünkü Türk ordusunu ve bu orduyu bağrından çıkaran bugünkü Türk milletini, elbette saygıyla anacak ve takdir edecektir.

Arkadaşlar,

Bu önemli ve parlak zafer yeni Türk devletinin her anlamıyla yeni kurulmaya başladığı günlerde kazanılmıştı. Ordumuz yeni düzenlenmekte idi. Büyük cephenin çok üstün düşmanlar karşısında korunması için her türlü kuvvetten yararlanmak mecburiyetinde bulunuyorduk. Bu mecburiyet yüzünden idi ki cephenin önemli bir parçasının üzerinde yapım ve amacı şüpheli oluşumlar bulunuyordu. Bu kuruluşların başında bulunan başkanlar; Türk milletini, düşman uçakları ile atılan halife fetvalarına uydurmak, Türk milletini düşman isteğine boyun eğdirmek için ayaklandılar; düşman ordusuyla birleştiler. Bir avuç Türk ordusu bu alçakları terbiye etmek ve uzaklaştırmak için Gediz yakınlarında toplandı. İşte bu sırada idi ki Yunan ordusunun Bursa'daki kuvvetleri, Eskişehir yönünden harekete ve saldırıya geçti. Durum zor idi. Fakat Türk ordusu Türk millî amacının haklılığından ve bu amacın zaferinden o kadar emin idi ki, bir an çekingenlik göstermedi. Her yön için düşündüğü önlemleri uyguladı. Ve üç zayıf tümen ile üç katı düşman kuvvetini İnönü sırtlarında karşılamaktan ve onunla sonuç alıcı meydan savaşı yapmaktan çekinmedi.

Arkadaşlar,

Bu meydan savaşının devreleri öyle olayların oluşmasına sahne oldu ki, o gerçekleri kısaca açıklamak için diyeceğim ki, **zafer “Zafer benimdir” diyebilenindir; başarı, “Başarılı olacağım” diye başlayanın ve “Başarılı oldum” diyebilenindir.** Bilirsiniz ki savaş, sürekli mücadele hâlinde bulunan gözle görülmez kuvvetlerin göze görünür şekil almasıdır. Onun için, Birinci İnönü Savaş Meydanı'nın ufuklarında yükselen zafer güneşi, Türk milletinin yüksek erdem ve duygu dünyasının görünümüdür. Bu doğuş karşısında büyük yenilgiler oldu. Birinci İnönü Zaferi, İkinci İnönü Zaferi'nin, Sakarya Büyük kanlı savaşının ve en sonunda Türk vatanının; Türk bağımsızlığının ilk zafer müjdecisi olmuştur. Bu sebeple Birinci İnönü Meydan Savaşı'nı kazanan Türk ordusunun bütün üyeleri, dünya tarihinde unutulmaz şanlı bir destan sahibi olarak sonsuza dek yaşayacaklardır. Bu sebeple Türk ordusu gazilerini saygı ve sevgiyle anarım. Ve şehitlerimizin yüce ruhlarına duâlarımı sunarım.

12 Ocak 1925

1934 YILINDA AVUSTRALYALI VE YENİ ZELANDALI ANNELERE

⁶³“Bu Ülkenin Toprakları Üzerinde Kanlarını Döken Kahramanlar, Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak Diyarlardan Evlâtlarını Harbe Gönderen Analar, Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlâtlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra, artık bizim evlâtlarımız olmuşlardır.”

⁶³ 1934 yılında, 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin yıl dönümü nedeniyle düzenlenen törenlerde okunmak üzere hazırlayıp dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya verdiği metinde yer almaktadır.

ASSOCIATED PRESS MUHABİRİNE ANKARA'DA DEMECİ

64“Türkiye Türklerindir! İşte milliyetçilerin prensibi budur.”

Yıllarca savunmak zorunda kalsak bile Yunanlıları Anadolu'dan kovmaya kesinlikle kararlıyız. Türkiye Türklerindir! İşte milliyetçilerin prensibi budur. Biz haklılığımızı korumak için savaşmaya devam etmeye karar verdik.

1921

DIŞ SİYASETTE DÜRÜSTLÜK

65Dış siyasetimizde dürüstlük, ülkemizin güvenliğine ve gelişiminin korunmasına dikkat, hareket tarzımıza kılavuz olmaktadır. Esaslı düzenleme ve gelişim içinde bulunan bir ülkenin, hem kendisinde hem çevresinde barış ve huzuru ciddi olarak arzu etmesinden daha kolay açıklanabilecek bir nitelik olamaz. Bu samimî arzudan esinlenen dış siyasetimizde memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir saldırıya karşı kendisi savunabilmek kudreti de, özellikle gözde tuttuğumuz noktadır. Kara ve deniz ve hava ordularımızı, bu memlekette barışı ve güvenliği dokunulmaz bulunduracak bir kuvvette tutmaya bunun için çok önem veriyoruz.

1928

BEN İCAP ETTİĞİ ZAMAN EN BÜYÜK HEDİYEM OLMAK ÜZERE TÜRK MİLLETİNE CANIMI VERECEĞİM

Ben icap ettiği zaman en büyük hediye olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim. Bizim halkımız çok temiz kalpli, çok asil ruhlu, ilerlemeye çok yetenekli bir halktır. Bu halk eğer bir defa ilgililerin samimiyetle kendilerine hizmet ettiklerine inanırsa her türlü hareketi derhal kabule hazırdır. Bunun için gençlerin, her şeyden önce millete güven vermesi gerekmektedir. Efendiler, büyük ve hayali şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın husumetini, garazını, kinini bu memleketin ve bu ülkenin üzerine yönlendirdik. Biz Panislamizm yapmadık, belki “yapıyoruz, yapacağız” dedik. Düşmanlar da “yaptırmamak için bir an evvel öldürelim” dediler. Pantürkizm yapmadık.” Yaparız, yapıyoruz dedik, yapacağız dedik” ve yine “öldürelim” dediler. Bütün dava bundan ibarettir.

1937

64 Atatürk'ün S.D.V, s. 83

65 Atatürk'ün S.D.I, s. 342-343

ADANA GEZİSİ

⁶⁶15 Mart 1923 Pazar günüydü. Atatürk, Adana İstasyonu'nda trenden inmiş; sağı solu dolduran halkın coşkun alkışları, "Yaşa, Varol!" sesleri arasında yaya olarak şehre gidiyordu.

Yarı yolda karalar giymiş bir kadın, kalabalığı göze çarptı sonra onların arasından ikişer levha taşıyan dört genç kız çıktı; Atatürk'ün önünde durdular, arkalarında bir kız daha görüldü ve önüne geçti. Hıçkırıklar ve yalvarışlarla dolu bir nutuk söylemeye başladı. Bu genç kızın kendisi de henüz esir bulunan İskenderunlu Antakya'nın Türk olan bütün halkı; "Bizi de kurtar!" diyordu.

Herkesin gözleri yaşarmıştı; hıçkırıklarını tutamayanlar vardı.

Atatürk'ün de gözleri nemlendi. Genç kızın nutku bitince, mavi gözlerinde bir çelik parıltısı görüldü. Her kelimesi üzerinde kuvvetle durarak:

-Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalamaz, dedi.

On altı yıl sonra Hatay Davası'nın en heyecanlı günlerinde hasta ve bitkin olmasına, mutlak istirahat tavsiyesine rağmen, Hatay'a yakın olmak için tekrar Adana'ya gitti. Dört saat ayakta durmak ve çalışmak gibi olağanüstü metanet gösterdi. Hatay kurtuldu, fakat Atatürk'ü kaybettik.

İsmail Habib bu konuyu şöyle bitirir:

"Hatay, Hatay! Seni kurtaran aynı zamanda senin şehidin oldu"

10. BÖLÜM

ATATÜRK VE EĞİTİM

EĞİTİM KONGRESİNİ AÇARKEN

16-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında Türkiye Eğitim işleyişinin bir programını hazırlamak amacıyla Ankara’da yapılan resmî ilk genel toplantıda

Saygıdeğer Hanımlar, Efendiler,

Genel savaş ÷lkemizi bir yenilgiye götürdü. Düşmanlarımız bunu fırsat kabul ederek milletimizi bütün÷yle yok etmek istediler. Buna karşı ortaya çıkan millî coşkuya Ankara çok büyük bir sahne oldu. Bizi yaşatmamak isteyenlere karşı yaşamak hakkımızı savunmak üzere toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi burada, Ankara’da toplandı.

Bugün Ankara, Millî Türkiye’nin eğitim öğretimini kuracak olan Türkiye Kadın ve Erkek Öğretmenler Kongresi’nin burada toplanmasıyla övünmektedir.

Yüzyılların yüklemiş olduğu derin bir yönetimin boşlayıp, savsaklamasından devlet organlarında açtığı yaraları tedaviye harcanacak yardımların en büyüğünü hiç şüphesiz kültür yolunda kullanmamız gerekir. Gerçi bugün maddî manevî güç kaynaklarımızı, millî sınırlarımız içindeki ÷lkemizde işgalci bulunan düşmanlara karşı kullanmak zorundayız. Ülke kültürü için ayrılabilen şey, gelecekteki eğitimimize dayanak olacak bir temel kurmaya yeterli değildir. Ancak yeterli şartlar ve araçlara sahip oluncaya kadar geçecek savaş günlerinde bile dikkatlice hazırlanmış bir millî eğitim programı oluşturmaya ve var olan eğitim kurumlarımızı bugünden daha yararlı bir faaliyetle çalıştıracak ilkeleri hazırlamaya zaman ayırmalı ve çalışmalıyız. Şimdiye kadar sürdür÷len eğitim yöntemlerinin milletimizin tarihi geriliğinde en önemli bir etken olduğu inancındayım. **Onun için bir millî terbiye programından söz ederken eski devrin saçma sapan ve yaratılış özelliklerimizle hiç de ilişkisi olmayan yabancı düşüncelerden, doğudan ve batıdan gelebilen etkilerden bütün÷yle**

uzak, millî ve tarihî karakterimize uyan bir kültürden söz ediyorum. Çünkü millî dehamızın tam olarak gelişerek ortaya çıkması ancak böyle bir kültür ile sağlanabilir. Gelişigüzel izlenecek bir yabancı kültür şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür (Harâset-i Fikriyye) zeminle uygundur. O zemin (yer) milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile hakkı ile birliği ile taarruz eden genel olarak yabancı unsurlarla mücadele gereğini ve millî düşünceleri boğmaya çalışan her karşı fikre şiddetle ve özveri ile savunmanın gereği öğretilmelidir.

İşte biz, bu kongremizden sadece çizilmiş eski yollardan yürümenin şekli hakkında düşünceleri konuşmak değil, belki söylediğim şartları taşıyan yeni bir sanat ve beceri yolu bulup millete göstermek **ve o yolda yeni nesli yürütmek için rehber olmak gibi kutsal bir hizmet bekliyoruz. Silâhıyla olduğu gibi beyniyle de mücadele etmek zorunda olan milletimizin, birincisinde gösterdiği gücü ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur.** Milletimizin temiz karakteri yetenek ile doludur. Ancak bu doğal yeteneği ortaya çıkarabilecek yöntemlerle donatılmış vatandaşlar gereklidir. Bu görev de sizlere düşüyor. Millî hükümetimizin ciddiyet ve içtenlikle istediği derecede Türkiye kadın ve erkek öğretmenlerinin hayat ve refahını henüz sağlayamamakta olduğunu biliyorum fakat milletimizi yetiştirmek gibi kutsal bir görevi üzerine alan yüce heyetinizin bugünün durumunu dikkate alacağından ve her zorluğu yenerek bu yolda gayet sabırla yürüyeceğinden şüphem yoktur. Göreviniz çok önemli ve hayatidir. Bunda başarılı olmanızı Yüce Allah'tan dilerim.⁶⁷

16 Temmuz 1921

67 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 105-106.

İZMİR'DE HALK İLE KONUŞMA

... Bir toplum, cinsinden yalnız birinin zamanın gereklerini kazanmasıyla yetinirse o toplum yarıdan fazla eksiklik içinde kalır. Bir millet, gelişmek ve uygarlaşmak isterse özellikle bu noktayı temel olarak kabul etmek zorundadır. Bizim toplumumuzun başarısızlığının nedeni, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır. İnsanlar dünyaya haklarında belirlenenleri yaşamak için gelmişlerdir. **Yaşamak demek; faaliyet demektir.** Bundan dolayı bir toplumun bir organı harekette bulunurken diğer organı duruyorsa o toplum felç olmuştur. Bir toplumun hayatta çalışması ve başarılı olması için çalışmanın ve başarılı olabilmenin bağlı olduğu bütün nedenleri ve şartları kabul etmesi gerekir. **Bundan dolayı bizim toplumumuz için bilim ve teknoloji gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek ve hem de kadınlarımızın kazanmaları gerekir.** Bilinir ki her alan ve aşamada olduğu gibi hayatın da görev paylaşımı vardır. Bu genel görevlerin paylaşımı arasında, kadınlar kendilerine ait olan görevleri yapacakları gibi aynı zamanda toplumun refahı, mutluluğu için gerekli olan bütün işlere de gireceklerdir. Kadının ev görevleri en ufak ve önemsiz görevidir. Kadının en büyük görevi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu görevin önemi hakkıyla anlaşılır. **Milletimiz kuvvetli bir millet olmaya karar vermiştir. Bugünün gereklerinden biri de kadınlarımızın her konuda yükselmelerini sağlamaktır. Bundan dolayı kadınlarımız da bilgin ve bilime açık olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün öğrenim derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar sosyal hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve destekçisi olacaklardır.**

... [Sayın Paşa, medreseler hakkındaki soruya şu cevabı vermişlerdir] Bizde en fazla göze çarpan bir nokta vardır ki, o da herkesin bu gibi konulara değinmekten çekinmesidir. **Medreseler ne olacak, vakıflar ne olacak, dediğiniz zaman hemen bir direnişle karşılaşsınız. Bu direnişi yapanların ne hak ve yetkiyle yaptıklarını sormak gerekir. Bizim dinimiz en akla uygun ve en tabii, bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabii olması için akla, fene, bilime ve mantığa uygun olması gerekir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. İslâm sosyal hayatında hiç kimsenin bir özel sınıf halinde varlığını korumaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler dinin hükümlerine uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eş değerde öğrenmeye mecburuz.** Her fert dinini, diyanetini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da mekteptir. Milletimizin, memleketimizin bilgi ve anlayış yuvaları bir olmalıdır. Bütün Ülke evlâdı kadın ve erkek aynı şekilde oradan çıkmalıdır. Fakat nasıl ki her konuda yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek gerekli ise, **dinimizin felsefi gerçeklerini araştırmaya, incelemeye ve telkine, bilim ve teknoloji gücüne sahip olacak seçkin ve gerçek şerefli bilim insanları yetiştirecek yüksek eğitim kuruluşlarına sahip olmalıyız.**⁶⁸

31 Ocak 1923

68 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 108-112.

ÖĞRETMENLER BİRLİĞİ KONGRESİ ÜYELERİNE

Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar tarafından şehir lokantasında verilen çay ziyafetinde söylenmiştir.

Hanımlar, Beyler,

Seçkin meclisinizin içinde bulunmaktan dolayı sevinçliyim. Türkiye Öğretmenler Birliği'nin Ankara'da kararlaştırıldığı ilk kongresini çok büyük mutlulukla karşıladım. Ülkemiz ve Cumhuriyetimiz için, sizler gibi kıymetli öğretmen hanım ve beylerinin burada toplanması çok verimli sonuçların ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır.

Öğretmenler,

Yeni nesli, Cumhuriyet'in özverili öğretmen ve eğitmenleri, sizler yetiştireceksiniz; yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin yeteneğiniz ve özveriniz derecesiyle uygun olacaktır. **Cumhuriyet; düşünce, bilim, teknoloji ve vücut gelişimi bakımından kuvvetli ve yüksek karakterli koruyucular ister. Yeni nesli, bu kalite ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir. Sizlerin, seçkin görevinizin yerine getirilmesine büyük özveriyle varlığınıza vereceğinize hiç şüphe etmem.** Ben millî öğretim ve millî eğitimimiz hakkındaki görüşlerimi çeşitli zamanlarda ve çeşitli nedenlerle söyledim. Fakat bu görüşlerimi birkaç kelimedede toplayarak tekrar etmeyi faydasız görmüyorum.

Öğretmenler,

Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı şekilde bütün bilim derecelerindeki öğrenim ve eğitimlerinin uygulamalı olması önemlidir. Ülke çocuğu, her öğrenim derecesinde ekonomik hayatta istekli, eser sahibi ve başarılı olacak şekilde donanımlı olmalıdır. **Millî ahlâkımız, uygar ilkelerle ve hür düşüncelerle artırılmalıdır. Bu çok önemlidir, özellikle dikkatinizi çekerim. Göz korkutma ilkesine dayanan ahlâk, bir erdem olmadığı gibi güvene de uygun değildir.**

Efendiler!

Bu görüşümde sizin tamamen benimle beraber olduğunuza şüphe etmiyorum. Genel öğrenim ve eğitim programımız da bu temelleri içine alır. Fakat biliyorsunuz ki **görüşlerin, programların kesin ve açık olması çok önemli olmakla birlikte verim ve eser verebilmesi, onların becerikli, anlayışlı ve özverili öğretmenlerimiz tarafından okullarımızda çok büyük dikkat ve gayretle uygulamasına bağlıdır. İşte özellikle sizden rica edeceğim konu budur. Sizin başarınız, Cumhuriyet'in başarısı olacaktır.**

Arkadaşlar, yeni Türkiye'nin birkaç yıla sığdırdığı askerî, siyasî, idari inkılâplar sizin, saygıdeğer öğretmenler, sosyal ve fikrî inkılâptaki başarılarınızla desteklenecektir. **Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki "Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, eğitimi hür nesiller ister."**⁶⁹

25 Ağustos 1924

DUMLUPINAR'DA KONUŞMA

Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın İkinci Yıl Dönümü Dolayısıyla

... Efendiler! Milletimizin hedefi, milletimizin ideali; bütün dünyada tam anlamı ile çağdaş bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki dünyada her toplumun varlığı, kıymeti, özgürlük ve kurtuluş hakkı, sahip olduğu öze uygun yapacağı çağdaş eserlerle mümkün olur. Uygar eser oluşturmak yeteneğinden yoksun olan milletler, hürriyet ve kurtuluşlarından ayrılmaya zorunludurlar. İnsanlık tarihi baştan başa bu söylediklerimi doğrulamaktadır. **Uygarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde bekleyenler ya da bu yol üzerinde ileri değil geriye bakmak bilgisizliği ve dikkatsizliğinde bulunanlar, uygarlığın coşan seli altında boğulmaya zorunludurlar.**

... Efendiler, milletimiz burada belirlediğimiz büyük zaferden daha önemli bir görev peşindedir. O zaferin anlaşılması milletimizin iktisat alanındaki başarılarıyla mümkün olacaktır. Bilirsiniz ki ekonomik açıdan zayıf bir yapı fakirlikten kurtulamaz, kuvvetli bir uygarlığa, refah ve mutluluğa kavuşamaz, sosyal ve siyasal felâketlerden yakasını kurtaramaz. Ülkenin yönetimindeki başarı da ekonomisinde edinilen bilgiler derecesiyle uygun olur. Hiçbir çağdaş devlet yoktur ki ordu ve donanmasından önce iktisadını düşünmüş olmasın. Ülke ve bağımsızlık savunması için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve araçlar ekonominin genişleme ve açılmasıyla mükemmel olabilir.

69 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 236-237

Milletimizin özünde bulunan kuvvetli karakter, sarsılmaz irade, ateşli milliyetçilik, iktisadî başarıdan kaynaklanacak verimlerle de hak ettiği derecede desteklenmek zorundadır. Yüzyılın içindeki mücadelede milletimizi başarılı kılacak bir ekonomik hayat sağlanmasını amaç edinen genel öğretim ve eğitim sistemlerimiz, her gün daha çok gelişecek ve elbette başarılı olacaktır.

Efendiler, son sözlerimi özellikle memleketimizin gençliğine yöneltmek istiyorum: **Gençler, cesaretimizi destekleyen ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz eğitim ve anlayış ile insanlık yüksek karakterinin, vatan sevgisinin, düşünce hürriyetinin en kıymetli örneği olacaksınız. Ey Yeni Nesil! Gelecek Sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz.**

Arkadaşlar, bu gazilik ve şehitlik diyarını terk ederken Şehit Asker'i hep beraber saygıyla selâmlayalım.⁷⁰

30 Ağustos 1924

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN YAŞAMINA DAİR ANILAR

Misak-ı Millî, barış yapmak için en akıllıca ve asgari şartlarımızı içeren bir programdır.

Barışa ulaşmak için toplatacağımız ilkeleri içerir. Ancak ülke ve milleti kurtarmak için barış yapmak yeterli değildir. Milletın gerçek kurtuluşu için yapılacak çalışma ondan sonra başlayacaktır. Barıştan sonraki çalışmada başarılı olabilmek, milletın bağımsızlığının korunmasına bağlıdır. Misak-ı Millî'nin amacı onu sağlamaktır. Ülke ve milletın geleceğinden asıl emin olabilmesi, bir defa halkçılık temeline dayanan yönetim teşkilatının tümüyle yayılması ve biçimlendirilmesi ve uygulanmasıyla birlikte ekonomik durumumuzun millî refahımızı sağlayacak tarzda iyileştirilme ve canlandırılmasına bağlıdır.

Bu gerçeklikleri millî iman tanıyarak koruyabilecek bir toplantı kurulu olabilmemiz için de eğitimimizi tamamen uygulanabilir ve gerçek ihtiyacımıza uygun bir program çerçevesinde canlandırmak gerekir. Bu noktalarda başarı ile ülke bayındır hale getirilecek ve millet zenginleştirilebilecektir. Küçük bir program kadrosu söylemek gerekirse; kuruluş baştan sona kadar halk kuruluşu olacaktır.⁷¹

Ocak 1922

70 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 241

71 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 145

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 1. DÖNEM 3. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Efendiler, buraya kadar değindiğim konular milletin maddî kudretini geliştiren, devamını sağlayan önlemlerdir. İnsanlar sadece görünen değil, özellikle bu görünen gücün içinde yer alan görünmeyen güçlerin etkisi altında bulunur. Ülkeler de böyledir. Görünmeyen bu kuvvet özellikle bilim ve inanç ile gelişir. Bu nedenle bu hükûmetin en verimli ve en önemli görevi eğitim işleridir. **Bu görevde başarılı olabilmek için öyle bir program uygulamak zorundayız ki o program milletimizin bugünkü durumu ile sosyal hayat ihtiyaçları ile bölgenin şartlarıyla ve çağın gerekleri ile tamamen denk ve uygun olsun.**

Demiştım ki, bu ülkenin gerçek sahibi ve sosyal yapımızın ana unsuru köylüdür. İşte bu köylüdür ki bugüne kadar eğitim nurundan yoksun bırakılmıştır. Bundan dolayı bizim uygulayacağımız eğitim siyasetinin temeli, ilk önce var olan cehaleti yok etmektir. Ayrıntıya girmekten çekinerek bu düşüncelerimi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki, genel olarak bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafya, tarih, din ve ahlâk ile ilgili bilgiler vermek ve dört işlemi öğretmek eğitim programımızın ilk amacıdır.

Efendiler, bu amaca kavuşmak tarihi eğitimimizde kutsal bir aşama oluşturmaktadır. Bir yandan cahilliğin kaldırılması ile uğraşırken, diğer yandan da memleket çocuklarını sosyal hayat ve ekonomide etkili ve yararlı kılabilmek için gereken basit bilgileri uygulamalı bir biçimde vermek yöntemi, eğitimimizin temelini oluşturmalıdır.

Efendiler, uygar ve çağdaş bir sosyal topluluğun bilim ve kültür yolunda yalnız bu kadarla yetinmeyeceği şüphesizdir. **Milletimizin zekâsının gelişmesi ve böylece uygun olan uygarlık düzeyine ulaşması, doğal ortak bu yüce görevleri yürütecek elemanları yetiştirmekle ve millî kültürümüzü yüceltmekle olabilir.** Bu, ilk ve son iki eğitim aşaması arasında, orta eğitimin gerekliliği vardır. Orta eğitimin amacı, ülkenin ihtiyaç duyduğu çeşitli hizmet ve sanat elemanlarını yetiştirmek ve yüksek eğitime aday hazırlamaktır. **Orta eğitimde de eğitim ve öğretim yöntemlerinin pratik ve uygulamalı olması temeline uymak şarttır. Kadınlarımızın da aynı öğretim aşamalarından geçerek, yetişmelerine önem verilecektir.**

Millî Eğitim Bakanlığımız, 1921 yılında eğitim durumumuzu bu görüşe göre yönlendirmek için çalışmıştır. Bakanlık girişimleri ve gelecek uygulamalarına temel olacak programları hazırlayıp, Yüce Meclisinize sundukça bunların açıkladığım görüşe uygun olarak, kanunlaşmış yürürlüğe konacağı konusunda ümidim tamdır.

Efendiler, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları eğitim sınırı ne olursa olsun, en önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığı için kendi benliğine ve millî geleneklerimize düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereğı öğretilmelidir. Uluslararası dünyanın bugünkü durumuna göre, böyle bir savaşın gerektirdiğı mücadele ruhunu taşımayan insanlara ve bu nitelikteki insanlardan kurulu topluluklara hayat ve bağımsızlık hakkı yoktur.⁷²

1 Mart 1922

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 1. DÖNEM 4. YASAMA YILI AÇIŞ KONUSMASI

Efendiler,

Eğitim konusundaki bir yıllık çalışmalarımız pek parlak olmamakla birlikte, bizi kuşatan zorluklar ve özellikle araç eksikliğine karşılık elle tutulabilir sonuçlar alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığınca geçen bir yıl içinde ateşkes ve savaş dönemlerinde il merkezlerinde kapalı kalan erkek öğretmen okullarından on üçünün tekrar açılması sağlanmış, çeşitli livalarda yeniden on yedi erkek, bir kız lisesi kuruluşu tamamlanmış, altı erkek, iki kız yüksekokulu açılması gibi olumlu çalışmalar sürdürülmüştür. Bütün yıl okullardaki öğretmen boşluğunun doldurulmasına çalışılmış, kurtarılmış yerlerin okullarına eğitim gücü ve millî onuru denenmiş öğretmenler gönderilmiştir. İstanbul ve Anadolu'da mevcudu kalmayan yönetmeliklerin en gereklilerinden bir kısmı bastırılarak eğitim kuruluşlarına gönderilmiştir. Geçen yıl bütün il ve livalardaki Milli Eğitim Kütüphanelerine parasız birçok kitap gönderilmesi ve şehit çocuklarına on beş bin kadar kitap dağıtılması da bu çalışmalara eklenebilir. Bu süre içinde düzenli bir biçimde toplantılarına devam eden Telif ve Tercüme Kurulu, halkın ve inceleme yapan kişilerin ihtiyacını karşılamak üzere on beş kadar kitap yazdırarak bunlardan bazılarını basımevına vermiştir.

Efendiler,

Şimdiye kadar yapılabilen şeylerin genel eğitimimizle ilgili ihtiyaçlarımızın binde birine bile yetmeyeceğini söylemek gerçekçi bir davranış olur. Bununla birlikte, savaşın özellikle millî eğitimde ve okullar üzerinde gösterdiği olağanüstü etki karşısında sağlanabilecek başarıların ancak bununla sınırlı kalacağını kabul etmek hakseverliğin gereğidir. **Cephelerdeki subay saflarından boşalan yerlere okullar, gençliğin yüksek ve kültürlü unsurlarını vermiştir. Bu iki yerde de değerli elemanların, okullarımızın eğitim kürsülerine döneceğı ve cephelerde kullanılan savaş araç ve gereçlerinin bir kısmının okullarımızda**

72 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 153-154

harita ve kitaba dönüşeceği tam bir barış ve sükûn devresinden sonra, Milli Eğitim, o kürsüler üzerinde cahilliğe karşı sarsılmaz bir kale oluşturacak ve gelecek oradan fethedilecek ve ele geçirilecektir.

Efendiler,

Eğitim ve öğretimde uygulanacak kuralların amacı, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir hükmetme aracı veya modern bir zevk olmaktan çıkarıp, maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç hâline getirmektir. Milli Eğitim Bakanlığımız bu konuya önem vermektedir.

Pratik ve her konuyu kapsayan bir eğitim için vatan sınırları içinde önemli merkezlerde modern kütüphaneler, bitki ve hayvanat bahçeleri, konservatuarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanat sergileri kurulması gerektiği gibi, özellikle şimdiki mülki taksimata göre ilçe merkezlerine kadar bütün ülkenin basımevleriyle donatılması gerekmektedir. Bütün bu güzel şeylerin bir an önce gerçekleştirilmesi zor olmakla birlikte, mümkün olduğu kadar kısa bir süre içinde bu sonuçların sağlanabilmesini önemle diliyoruz.

Ülkemizin üniversiteye serbest meslekler konusunda izleyeceği yolu göstermek için, en modern bir düşünce biçimi ve anlayışla yaklaşan bir üniversite kuruluna ve birçok meslek ve fikir adamlarına sahip bulunduğumuzu sevinç ve övünçle hatırlatmak isterim.

Üniversitemiz, normal bağımsızlığı içinde serbest meslekler verdiği yönü gittikçe daha güzel bir şekle sokacak manevi güce sahiptir.

Yeni yıl içinde ülkemizde ilk ve orta eğitimin yeterince düzeltilmesi için Anadolu on beş öğretmen okulu bölgesine ayrılacaktır. Buralarda tam dönemli birer lise ile iki yüz öğrenci alabilecek ilk öğretim erkek öğretmen okulu ve bir de kız öğretmen okulu bulunacaktır. Bu okulların eğitim ve öğretim kurulları, yaklaşık altmış kişiye erişecektir. **Böylece ülkenin çeşitli bölümlerinde güçlü elemanlardan kurulu birer öğretim merkezi kurulmuş olacaktır.**

Bu merkezlerde bilimsel temsiller vermek ve konferanslar düzenlemek ve halkın okuyup yazmayan kısmının en kolay şekilde okumasını sağlamak ve onlara birinci derecede gerekli olan bilgiler verecek gece kursları açmak, kurulacak yerel basının özellikle genel eğitim ve halk bilgileri ile ilgili yayınlarla uğraşmasını sağlamak, öğretmen kurulunun sürekli yapacağı görevler olacaktır. Okulların tatilinde yirmi beş, otuz merkezde bütün köy imamlarını toplayarak kendilerine üç aylık bir uygulama dersi vermeyi Milli Eğitim Bakanlığı bu yılki çalışmaları içine almıştır.

Efendiler,

İlköğretimde gerekli olan kuruluşlardan biri de yatılı ilkokullardır. Hükûmetin son zamanlardaki inceleme ve gözlemleri sonucunda bir tarafta yatılı ilkokullara karşı genel bir eğilim olduğu görülmüştür. Birkaç ilin küçük yavrularını bir yer de toplamanın eğitimde birlik, yurt sevgisi ve kardeşlik üzerinde yapacağı etkiler ortadadır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığımız bu okulların açılması için her türlü kolaylığı sağlayarak, özendirici bir tutum içinde olacaktır.

Efendiler,

Okullarda öğretim görevinin güvenilir ellere verilmesini, ülke çocuklarının o görevi kendilerine hem bir meslek hem bir ülkü sayacak, erdemli ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmelerini sağlamak için, öğretmenliğin diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, yavaş yavaş yükselmesi ve kesinlikle rahat bir yaşam sağlayacak bir meslek durumuna getirilmesi gereklidir. Dünyanın her yöresinde öğretmenler topluluğu uygarlığın en özverili ve saygıdeğer öğeleridir.

Vatanın özverili evlatlarından kurulu olan öğretmen ve profesörlerin terfileri ve yetkilerini belirleyen kanun tasarısı yakında Yüce Meclise arz edilecektir.

Efendiler,

Kitap yazmak ve tercüme etmek, milli egemenliğimizin dayanağı ve milli kültürün önemli yayılma aracıdır. Bu iki konu ile ilgili yayınların bu yıl büyük bir çaba ile genişletilmesi için üniversite profesörlerini de bu işe özendirecek şartlar hazırlanmıştır. Bir yandan basılan ve yeniden yazılması kararlaştırılan kitaplar parasız olarak her tarafa dağıtılırken diğer yandan halkı okumaya alıştırmak için hükümetçe çalışmalar yapılacaktır.

Devlet kitabı adı altında, parasız olarak yayımlanacak pratik ve anlaşılması kolay kitaplarla halkımıza gerçek yaşamı öğretmek, çok yararlı bir uygulama olacaktır.⁷³

1 Mart 1923

73 <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/1d4yy.htm>. Kasım 6, 2019.

KÜTAHYA'DA ÖĞRETMENLERLE KONUŞMA

Lise binasında verilen çay ziyafetinde söylenmiştir.

Öğretmen Hanımlar ve Öğretmen Efendiler;

Bu eğitim çatısı altında hepinizi bir arada görmekten ve hepinizi de selâmlamaktan son derece mutluyum. **Müdür Beyefendinin çok güzel açıklayıp anlattığı ülkemizi, toplumumuzu gerçek hedefe, mutluluk hedefine ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran eğitim ordusu. Bu iki ordunun her ikisi de kıymetlidir, yücedir, verimlidir, saygıdeğerdir fakat bu iki ordudan hangisi daha kıymetlidir, hangisi birbirine üstün tutulur? Şüphesiz böyle bir tercih yapılamaz, bu iki ordunun ikisi de yaşamsaldır. Yalnız siz, bilgi ve anlayış ordusundan olanlar, sizlere içinde olduğunuz ordunun kıymet ve kutsallığını anlatmak için şunu söyleyeyim ki sizler ölen ve öldüren birinci orduya niçin öldürüp niçin öldüğünü öğreten bir orduya aitsiniz.**

Saygıdeğer Öğretmen Hanımlar ve Öğretmen Beyler,

Bir millet bilim, anlayış ordusuna sahip olmadıkça, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin o zaferlerin devamlı sonuçlar vermesi ancak eğitim ordusuyla geçerlidir. Bu ikinci ordu olmadan birinci ordunun kazançları ölüdür. Milletimizi gerçek mutluluğa ve kurtuluşa ulaştırmak istiyorsak ve milletimize sağlam ve verimli bir gelecek vermek istiyorsak, bizi ölümden kurtaran ve hayata götüren bugünkü yönetim şeklimizin sonsuzluğunu istiyorsak, bir an önce büyük, mükemmel, nurlu bir bilgi, anlayış ordusuna sahip olmak zorunda olduğumuzu inkâr edemeyiz. Eski yönetimlerin, eski hükûmet gençlerinin en büyük kötülüklerinden biri de bilim, anlayış ordusuna lâyık oldukları büyük önemi vermemeleridir. Eğer bu önem verilseydi; geleceği ellerine emanet ettiğimiz sizlere, gelecek kadar sağlam bir yer verilmesi gerekirdi. Arkadaşlar, asker ordusuyla eğitim ordusu arasındaki benzeyiş ve uygunluğu belirtmiş olmak için şunu da ekleyeyim: Değerli bir eserde ordunun ruhu, subaylar heyeti ve komuta heyetidir deniliyor. Gerçekten böyledir. Bir ordunun değeri subaylar ve komuta heyetinin değeri ile ölçülür.

Siz Öğretmen Hanımlar ve Öğretmen Beyler,

Sizler de bilgi ve anlayış ordusunun subaylar ve komuta heyetisiniz. Sizin ordunuzun değeri de sizlerin değeriyle ölçülecektir.⁷⁴

24 Mart 1923

⁷⁴ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 224-225

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 2. DÖNEM 2. YASAMA YILINI AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Üyeler,

Eğitimde başlanılan genel ve temel reformların ciddi bir biçimde sürdürülmesi gereklidir. Geçen yıl içinde, milli eğitim için konulan kurallar çok değerli sonuçlar vermiştir.

Ülkede kurulmasını istediğimiz eğitim kuruluşlarının öğretmen ihtiyacı ve yapıların nitelik ve nicelikleri düşünülünce, eksiklerin tamamlanması için uzun yılların gerekli olduğu kabul edilir. Bununla birlikte, 8 ay kadar kısa bir süre içinde yeni prensiplerin başarı ile uygulamaya konulduğunun sonuçları ortadadır.

Daha şimdiden, kadın ve erkek Cumhuriyet öğretmenlerinin, öğretim kurumlarının yetiştirmekte oldukları öğrenciler ile birlikte, gerçek bir kültür ordusu görünüşü gösterdiğine, ülkenin pek çok yerinde ben kendim tanık oldum. Bu aydın kurulların, bulundukları yerlerde öğrenim altındaki öğrencilerden başka doğrudan doğruya halk üzerindeki çok verimli etkilerini büyük kıvançla anmak isterim.

Bu durum aynı zamanda, Cumhuriyet'i koruyan ve gelişmeye istekli halkımızın, okulun vereceği aydınlığa olan özleminin ve cahilliğe, bağnazlığa olan nefretinin şiddetini de açıklayan en kuvvetli kanıttır.⁷⁵

1 Kasım 1924

İNEBOLU'DA BİR KONUŞMA

Sevgili Kardeşlerim, düşünce ve anlayış sahibi olduğunu büyük olaylarla kanıtlamış olan bu millet, Allah'ın gölgesi, peygamberin vekili olduğunu iddia küstahlığında bulunan halife unvanındaki gerçekleri göremeyenlere, bilgisizlere, yalancılara vatanında, vicdanında yer verebilir miydi? Bunu sizden soruyorum. Büyük millet, dünya uygarlık ailesinde saygın yer sahibi olmaya layık Türk milleti, çocuklarına vereceği eğitimi mektep ve medrese adında birbirinden büsbütün başka iki çeşit kuruma bölmeye halen katlanabilir miydi? Eğitim ve öğretimi birleştirmedikçe aynı düşüncede, aynı anlayışta kişilerden oluşan bir millet yapmaya çaba göstermek boş şeylerle uğraşmak olmaz mıydı?

Efendiler, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı uygardır. Tarihte de uygardı, şimdi de uygardır. Fakat ben sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı; düşüncesiyle, anlayışıyla uygar olduğunu kanıtlamak ve göstermek zorunluluğundadır. Uygarım diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı aile hayatıyla, yaşayış şekliyle uygar olduğunu göstermek zorundadır.⁷⁶

28 Ağustos 1925

⁷⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/2d2yy.htm>. Kasım 6, 2019.

⁷⁶ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylve ve Demeçleri I-III. 2006. s. 245

KASTAMONU'DA İKİNCİ KONUŞMA

Efendiler, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen zamana uygun ve bütün anlam ve biçimleri ile çağdaş bir sosyal toplum durumuna ulaştırmaktır. İnkılâplarımızın temel ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen düşünceleri darmadağın etmek zorunludur. Şimdiye kadar milletin beynini paslandıran, uyuşturan bu anlayışta bulunanlar olmuştur. Her halde bu anlayışlarda bulunan uydurma şeyler bütünüyle uzaklaştırılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyne gerçeklik nurlarını yerleştirmek imkânsızdır.⁷⁷

30 Ağustos 1925

KONYA'DA ÖĞRETMENLERLE BİR KONUŞMA

Öğretmenler Birliğinde Öğretmen Hayriye'nin söylevi üzerine

Saygıdeğer Bey ve Hanımefendiler;

Öğretmen Hayriye Hanım'ın konuşmasını çok derin ilgiyle dinledim. Öğretmen ordusunun, nur ordusunun kararlılık ve imanını ne güzel anlattılar. Kendilerini tebrik ederim. Açıklamaları sırasında bana ait güzel sözlerle özellikle teşekkür ederim. Bu noktada her yerde söylediğim bir gerçeği tekrar etmeme izniniz rica ederim. Ülke ve millet hizmetlerinde öncü olmak isteyenlerin esin kaynağı, milletin gerçek duyguları ve amaçlarıdır. Bizim söylemeye değer bir hareketimiz varsa, o da milletin duygu ve beklentilerinde sevgilerinde varlığına dokunmağa çalışmaktır. Her türlü başarı sırrının, her türlü kuvvetin, kudretin gerçek kaynağının, milletin kendisi olduğuna inancımız tamdır. Şimdiye kadar bu hareketimizden asla aldanmadık. Bundan sonra da aynı şekilde harekete devam edeceğimize şüphe yoktur.

Saygıdeğer Arkadaşlar,

Yürümekte olduğumuz yenilenme, gelişme ve uygarlık yolunda sizlerden oluşan bir Türk ordusunun mutlaka başarılı olacağına inancım kesindir. Şimdiye kadar olduğu gibi, birbirimize dayanarak ve hep beraber milletin iradesine dayanarak yürümekte devam edeceğiz. **Milletimizin bitirmeye zorunlu olduğu aşamalar büyüktür. Ulaşılması zorunlu olan hedefler çoktur. Mutlaka bu aşamalar geçilecek, en nurlu hedeflere varılacaktır. Onun için birbirimize vereceğimiz işaret ileri! İleri! Daima ileridir.**⁷⁸

18 Ekim 1925

77 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 247

78 <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/konyada-ogretmenlerle-bir-konusma>>. Kasım 6, 2019.

KONYA'DA ÖĞRETMENLERLE İKİNCİ BİR KONUŞMA

Öğretmenler Birliği gece toplantısında söylenmiştir.

Hanımlar, Efendiler,

Bu dakikada dinlediğim duygusallıkla karışık sözleri çok içten, çok yüce buldum. Teşekkür ederim. Kız Öğretmen Okulu, Kız Ortaokulu, Erkek Lisesi ve Erkek Öğretmen Okulu tarafından ortaklaşa düzenlenen bu gece toplantısında bulunmaktan çok mutlu oldum ve fazlasıyla faydalandım.

Müdürler, Öğretmenler, Öğrenciler! Mutlulukla görüyorum ki çok güzel çalışıyorsunuz. Girdiğim her yerde bütün milletin aynı şekilde çalıştığına tanık oldum. Millet, aynı noktaya aynı şekilde hızlı ve kararlı adımlarla yürümektedir. Bu gözlemde bulunanlar elbette hükmeder ki Türk milleti programını kesinlikle belirlemiştir. Bu programda kesin hedefe ulaştıran yollar açık ve bellidir. Bütün millet el ele vererek programını uygulamaktadır. Bizim programımız yoktur diyenlere söylemeliyim ki bizim programımızı bütün ayrıntılarıyla laflardan oluşmuş yazılarda arayanlar, beklediklerini bulamayabilirler. Gerçekten bizim programımızın içerdiği amaçlar bakkal kâğıtları üzerindeki belirlenmiş programlardan büsbütün başkadır, yüksektir. Bizim programımızın olup olmadığından şüphesi olanlara, onun sonuçları olan işlere ve eserlere dikkatle bakmalarını öneririm. Her geçecek gün, milletin ortak çalışmasının yeni ve hayırlı sonuçlarıyla taçlanacaktır. Sonuçlar programımızı doğrulama nedeni olacaktır. Kudretsiz beyinler, zayıf bakışlar gerçeği kolaylıkla göremezler. O gibiler büyük Türk milletinin yüce seviyesine göre geri adamlardır. Fakat zaman bütün gerçeklikleri en geri olanlara bile anlatacaktır. **Arkadaşlar, bilim ve eğitim heyetisiniz, huzurunuzda bulunmaktan faydalanarak bir noktaya dikkat ve çabalarınızı yönlendireceğim: Milletimizin dayanma gücünü kuruntulardan kurtarmaya gücü yetecek duruma getirmeye çok çalışalım.**⁷⁹

19 Ekim 1925

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 2. DÖNEM 3. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Üyeler,

Eğitim konusuna başlarken, kız ve erkek çocuklarımızın ve ana babaların eğitim için gösterdikleri genel istek ve coşkuyu övgü ile anmak isterim. Büyük Millet Meclisi'nin ve Cumhuriyet Hükümeti'nin bu konuda büyük çabalar harcadığı açık olmakla birlikte, bilim ve eğitimde ilerlemeye yönelik genel isteği yerine getirebilmekten daha çok uzağız. Önümüzdeki yıl için sizlerden devletçe

⁷⁹ <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/konyada-ogretmenlerle-ikinci-bir-konusma>>.

yapılabilecek en büyük özveriği rica ederken, varlıklı olan vatandaşlarımıza da korunmalarına verilmiş olan çocuklarımızı özel girişimleri ile okutup yetiştirmelerini önemle öğütlerim.

Kadın ve erkek öğretmenlerimizin yeni nesiller yetiştirmek için yaptıkları özverili çalışmaların yanı sıra, sosyal toplumumuz içinde yeni düşünceleri ve uygar yaşamı aşlamak ve genellemek için yaptıkları olumlu etkilerde bu seçkin kurulların yüce görevlerinin ne kadar bilincinde olduklarını göstermektedir. Görev başında onlara kendi söylediğim övgüleri, sizlerin önünde de yeniden belirtmekle övünçlüyüm. Bu övgülerimle birlikte, ayrıcalık oluştursa da öğrenmiş bulunduğum bir eksikliğe değinerek burada bir öğüt vermeyi gerekli buluyorum.

Yaşamın her çalışma aşamasında olduğu gibi, özellikle eğitim hayatında da asıl başarıyı düzen getirir. Müdürler ve öğretim kurulları düzeni sağlamak, öğrenciler ise düzene uymak zorunluluğundadır.

Efendiler,

Eğitimde hayatın gereği olan pratik çalışmalar ve çevrenin özel kurallarını sağlayacak bir sistem üzerindyiz. Belirli ve yararlı sonuçlar getirecek olan bu sistemin, genişletilerek uygulanmasını ilgi ve ciddiyetle yürütmek gerekmektedir.

80

1 Kasım 1925

OKULLAR VE ÖĞRETMENLERE DAİR

İstanbul Öğretmenler Heyetine Dolmabahçe Sarayı'nda söylenmiştir.

Okullar öğretim ve eğitim kadar, okul dışındaki neslin uzayan bir aydınlatma demeti altında tutulması için gereklidir. Meslek ve yardım kuruluşunun kendi üyelerinden ve kendi aralarından başlayarak dışarıya yayılmakla halk için genelleştirilmesi gereken düşünce ve duygu akımlarına bir yatak olabilir. Eski hocalar nasıl dinî temelden hâkim olmuşlarsa, öğretmenler de bilim temelinden kazanmaya başladıkları hâkimiyeti sona erdirmelidirler. Bununla öğretmenlik mesleği gerçek gelişme devrine girecektir. **Öğretmenler her fırsattan yararlanarak halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutan kişi olmayacağını anlamalıdır.**⁸¹

7 Temmuz 1927

80 <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/2d3yy.htm>. Kasım 6, 2019.

81 <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/okullar-ve-ogretmenlere-dair>>. Kasım 6, 2019.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 3. DÖNEM 2. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Üyeler,

Milli eğitim açısından durumumuz ve bu güne kadar yapılan çalışmaların sonuçları bizi köklü önlemler alabilecek bir duruma getirmiştir. Her yönde doğru hedefleri bulmuş olan milli eğitimimiz özel çabalarınız, ilginiz ve hepimizin titiz çalışmaları ile kısa sürede büyük sonuçlar vermeye adaydır.

Milli eğitimde hızla yüksek bir düzeye çıkacak bir ulusun yaşam savaşımında maddi, manevi bütün güçlerinin artacağı kesindir. Eğitim çalışmalarımız, ilk öğretimin genel ve zorunlu olmasını, ülkede eğitim birliğinin sağlanmasını, orta öğretimin iyi araçlarla yoğunlaştırılması ve kolaylaştırılmasını, ülkede mesleki öğretimin ilk ve orta derecesinden en yüksek derecesine kadar sağlanmasını, yüksek öğrenim göreceklein artırılmasını ve bunların bu çağın gereksinmelerine göre yetiştirilmesini hedef almıştır. Her yıl bu yönlerde önemli gelişmelerin sağlandığını söyleyebiliriz.

Efendiler,

Büyük Türk milletinin, evlatlarının yüksek bir eğitim ve yeterlilik sahibi olması için harcadığı çaba ve emekler az değildir. Özel ve genel yönetimlerden milli eğitime ayrılan ödenekler, çeşitli bakanlıkların orta ve yükseköğretim için yaptıkları çalışmalar, gücü olan ailelerin, genel ve özel yönetimlerin Avrupa'da eğitim için yaptıkları yardımlar eğer ülkede resmen sorumlu olan yetenekli ilgililerin izlemi ve gözetimi altında toplanırsa, alacağımız sonucun çok daha büyük ve geçireceğimiz gelişme sürecinin çok daha kısa olacağı kesindir. Bu çalışmaların hükûmetçe ve Büyük Millet Meclisince kendilerine uyan bir önemle incelenerek acele yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Değerli Arkadaşlarım,

Her şeyden önce her gelişmenin ilk yapı taşı olan soruna değinmek isterim. Her şeyden önce büyük Türk milletine, onun bütün emeklerini verimsiz duruma sokan zor yolun dışında kolay bir okuma yazma anahtarı vermek gereklidir. Büyük Türk Milleti, bilgisizlikten az emekle kısa yoldan ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan bir araçla kurtulabilir. Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin aslından alınan Türk alfabesidir. Basit bir deney Latin aslına göre hazırlanmış Türk harflerinin, Türk diline ne kadar uygun olduğunu, şehirde ve köyde yaşı ilerlemiş Türk vatandaşlarının ne kadar kolay okuyup yazdıklarını güneş gibi ortaya çıkarmıştır.

Büyük Millet Meclisinin kararıyla Türk harflerinin kesinlik kazanması ve kanunlaşması, ülkemizin yükselme çabalarında başlı başına bir geçit olacaktır.

[Bravo sesleri, alkışlar]

Milletler topluluğuna aydın ve yetişmiş büyük bir ulusun dili olarak girecek olan Türkçeye bu yeni canlılığı kazandıracak olan Üçüncü Büyük Millet Meclisi'nin yalnız ölmez Türk tarihinde değil, bütün insanlık tarihinde seçkin bir yeri olacaktır.

Efendiler,

Türk harflerinin onaylanması ile hepimize, bu ülkenin vatanını seven bütün yetişkin evlatlarına önemli bir görev düşüyor; bu görev milletimizin hep birden okuyup yazmasını sağlamak için gösterdiği güçlü istek ve aşka katkılarınızla yardımcı olmaktır. Hepimiz, özel ve resmi hayatımızda karşılaştığımız okuyup yazma bilmeyen erkek kadın her vatandaşımıza öğretmek için istek göstermeliyiz. Ulusumuzun yüzyıllar boyunca gerçekleştirilemeyen bu ihtiyacını birkaç yıl içinde tam anlamı ile sağlamak, yakın gelecekte gözlerimizi kamaştıran bir başarı güneşi olacaktır. Hiçbir zaferin çizgileri ile karşılaştıramayacağımız bu başarının heyecanı içindeyiz. **Vatandaşlarımızı bilgisizlikten kurtaracak yalın öğretmenliğin vicdanımıza verdiği şevk, varlığımızı doyurmaktadır.**

Aziz Arkadaşlarım, yüksek ve ölümsüz eserinizle büyük Türk Milleti yeni bir aydınlığa kavuşacaktır.⁸²

1 Kasım 1928

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 5. DÖNEM 2. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Arkadaşlar,

İlköğretimin yayılması için sade ve pratik önlemler almak yolundayız. İlköğretimde amacımız, bunun zorunlu olmasını bir an önce gerçekleştirmektir. Bu sonuca varmak, ancak aralıksız önlemler almakla ve bunun metodik olarak uygulanması ile gerçekleşebilir. Ulusun önemli bir işi olarak, bu konuda ısrarlı olmayı gerekli görüyorum. Sanat ve teknik okullarına istek artmıştır. Bunu sevinçle söylerken, her türlü özendirmeyi artırmanın gerekli olduğunu da eklemek isterim.

Başlarında değerli Eğitim Bakanımız bulunan, Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumunun her gün yeni gerçek ufuklar açan, ciddi ve aralıksız çalışmalarını övgü ile anmak isterim. Bu iki ulusal kurumun, tarihimizin ve dilimizin, karanlıklar içinde unutulmuş derinliklerini, dünya kültüründe başlangıcı temsil ettiklerini, kabul edilebilir bilimsel belgelerle ortaya koydukça, yalnız Türk ulusunun değil, bütün bilim dünyasının ilgisini ve uyanmasını sağlayan, kutsal bir görev yapmakta olduklarını güvenle söyleyebilirim. Tarih Kurumunun Alacahöyük'te yaptığı kazılar sonucunda, ortaya çıkardığı beş bin beş yüz yıllık maddi Türk tarih belgeleri, dünya kültür tarihinin yeni baştan incelenmesini ve derinleştirilmesini gerektirecektir.

⁸² <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/3d2yy.htm>. Kasım 6, 2019.

Birçok Avrupalı bilim insanın katılması ile toplanan son Dil Kurultayının aydınlık sonuçlarını görmekle çok mutluyum. Bu ulusal kurumların az zaman içinde ulusal akademilere dönüşmesini dilerim. Bunun için, çalışkan tarih, dil ve bilim insanlarımızın, bilim dünyasınca tanınacak orijinal eserlerini görmekle mutlu olmanızı dilerim.⁸³

1 Kasım 1936

ÖĞRETMENLERE

Mustafa Kemal'in büyük zaferini kutlamak üzere İstanbul'dan Bursa'ya giden kalabalık bir öğretmenler grubu ile Bursa öğretmenlerine Şark Tiyatrosundaki gece toplantısında söylenmiştir.

Bu dakika önünüzde duyduğum en içten duyguyu izninizle söyleyeyim: İsterdim ki çocuk olayım ve sizin ışık saçan öğretim çevrenizde bulunayım. Sizden bilgileneyim, siz beni yetiştiresiniz. O zaman milletim için daha yararlı olurum fakat ne yazık ki gerçekleşmesi mümkün olmayan bir arzu karşısında bulunuyoruz. Yerine başka bir istekte bulunacağım; bugünün çocuklarını yetiştiriniz. Onları ülkeye, millete yararlı fertler yapınız. Bunu sizden istiyor ve rica ediyorum.

Öğretmen Hanımlar ve Öğretmen Beyler, bilirsiniz ki milletimiz büyük bir felâket geçirdi. Devletimiz bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı, varlığımıza karşı birçok cinayetler yapıldı. Çok çalıştık, bugüne ait başarıyı elde ettik.

Hanımlar, Beyler,

Milleti millet yapan, ilerleten ve yükselten güçler vardır: Düşünce güçleri ve sosyal güçler. Düşünceler, anlamsız, mantıksız safsatalarla dolu olursa o düşünceler hastadır. Kezâ sosyal hayat akıl ve mantıktan yoksun, yararsız ve zararlı birtakım inançlar ve geleneklerle dolu olursa felç olur. Öncelikle düşünce ve sosyal güçlerin kaynaklarını temizlemekten başlamak gerekir. Ülkeyi, milleti kurtarmak isteyenler için, millî onur sahibi olmak, güzel niyet, fedakârlık gerekli olan özelliklerdendir. Fakat bir sosyal yapıdaki hastalığı görmek, onu tedavi etmek, sosyal kurumu çağın gereklerine göre ilerletebilmek için bu özellikler yeterli gelmez; bu özelliklerin yanında bilim ve teknoloji gereklidir. Bilim ve teknoloji girişimlerinin çalışma merkezi ise okuldur. Bundan dolayı okul gereklidir. Okul adını hep birlikte saygıyla söyleyelim. Okul genç beyinlere, insanlığa saygıyı, millet ve memlekete sevgiyi, onuru, bağımsızlığı öğretir.

Hanımlar, Beyler,

Memleketimizin en bayındır, en güzel yerlerini üç buçuk yıl kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı yenilgiye uğratan zaferin sırrı nerededir, bilir misiniz? Orduların yönetiminde bilim ve teknoloji ilkelerini rehber kabul etmektedir. Milletimizi yetiştirmek için asıl olan okullarımızın, üniversitelerimizin kurulmasında aynı

83 <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/5d2yy.htm>. Kasım 6, 2019.

mesleği takip edeceğiz. Evet, milletimizin siyasi, sosyal hayatında, milletimizin düşünce eğitiminde de rehberimiz bilim ve fen olacaktır. **Okul sayesinde, okulun vereceği bilim ve teknoloji sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle meydana çıkar.**

Hanımlar, Beyler,

Memleketimiz içinde çağdaş düşüncelerin çağdaş ilerlemelerin güzelliği kaybedilmeden yayılması, ortaya çıkması gerekir. Bunun için bütün bilim ve fen adamlarının bu konuda çalışmayı bir namus gereği bilmesi gerekir.

Hanımlar, Beyler,

Görülüyor ki, en önemli ve verimli görevlerimiz eğitim işleridir. Eğitim işlerinde mutlaka başarılı olmak gerekir. Bir milletin gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde olur. Bu zaferin sağlanması için hepimizin tek can ve tek fikir olarak ilkeli bir program üzerinde çalışması gereklidir. Bence bu programın ilkeleri ikidir:

1. Sosyal hayatımızın ihtiyaca uygun olması.

2. Çağdaş gereklere uygun olmasıdır.

Gözlerimizi kapayıp soyut yaşadığımızı kabul edemeyiz. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgisiz yaşayamayız. Tam tersine ilerleyen ve medenileşen bir millet olarak uygarlık sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak bilim ve fen ile olur. Bilim ve teknoloji nerede ise oradan alacağız ve milletin her bireyinin kafasına koyacağız. Bilim ve teknoloji için kayıt ve şart yoktur.

Hiçbir mantıklı kanıta dayanmayan birtakım geleneklerin, inanışların korunmasında ısrar eden milletlerin ilerlemesi çok güç olur; belki de hiç olmaz. İlerlemede kayıt ve şartları aşamayan milletler hayatı akıllıca ve fiilen göremez. Hayat felsefesini geniş gören milletlerin hâkimiyeti ve köleliği altına girmeğe mahkûmdur.

Öğretmen Hanımlar, Öğretmen Beyler,

Bütün bu gerçeklerin milletçe iyi gelişme ve iyi bir şekilde sindirilebilmesi için her şeyden önce cahilliği yok etmek gereklidir. Bundan dolayı eğitim programımızın, eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir.

Bu yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. **Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan sosyal hayatta kişi olarak pratik etkili ve verimli fertler yetiştirmek gerekir. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde gerçekleşmesiyle mümkündür.** Ancak bu sayede sosyal kurumlar iş adamlarına, sanatçılara sahip olur. Doğal olarak millî dehamızı ortaya çıkartacak duygularımızı layık olduğu dereceye ulaştırmak için yüce meslek adamlarını da yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı tahsil derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz.

Hanımlar, Beyler,

Kesinlikle bilmeliyiz ki iki parça hâlinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır. Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz eğitimin sınırları ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz.

1. Milletine,

2. Türkiye Devletine,

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne,

düşman olanlarla mücadele sebepleri ve araçlarıyla donatılmış olmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele gereklidir. Hanımlar, Beyler, itiraf edelim ki, biz üç buçuk yıl öncesine kadar topluluk halinde yaşıyorduk. Bizi istedikleri gibi yönetiyorlardı. Dünya bizi, temsil edenlere göre tanıyordu. Üç buçuk yıldır, tamamen millet olarak yaşıyoruz. Bunun maddî ve belirgin tanığı hükûmet şeklimiz ve hükûmetimizin içeriğidir ki onu kanun Büyük Millet Meclisi diye adlandırdı.

Bütün dünya bir an kararsız olmasın ki, Türkiye Devleti'nin tek ve gerçek temsilcisi yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Değersiz çıkarları için ve kendilerini saklamak endişesiyle milletin ve ülkenin bağımsızlığını düşmanlara vermede zarar görmeyen, bağımsızlığımızın imha edilmesi Sévres Antlaşmasını kabul eden hâkimlerin, sultanların, padişahların hikâyelerini, bu idareyi gasp etmelerini Türk milleti artık, ancak yalnız tarihte okur.

Hanımlar, Beyler,

Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacak ve devam edeceksiniz ve mutlaka başarılı olacaksınız. Ben ve sarsılmaz inançla bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğiz ve sizin rastlayacağınız engelleri kıracağız. Son bir söz: Sizin değerli bir heyet halinde Bursa'ya gelmeniz, yalnız Bursa'yı değil; bütün Anadolu'daki kardeşlerinizi mutlu etti. Ve İstanbul'dan getirdiğiniz selâmları bütün millete bildireceğiz. Ben de sizden rica edeceğim ki oradaki kardeşlerimize selâmlarımızı bildiriniz. İstanbul'un talihi, İstanbul'da yaşayan katıksız Türklerin kalp ve vicdanlarındaki istek gibi görünecektir.⁸⁴

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 5. DÖNEM 4. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Sevgili Arkadaşlarım,

Yükseköğretim gençlerini, istediğimiz ve ihtiyaç duyduğumuz gibi milli bilinç sahibi, modern kültürlü olarak yetiştirmek için İstanbul Üniversitesinin gelişmesi, Ankara Üniversitesinin tamamlanması ve Doğu Üniversitesinin yapılan çalışmalarla belirlenmiş olan kurallar içinde, Van Gölü civarında kurulması çalışmaları, hızla ve önemle sürdürülmektedir.

⁸⁴ <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/ogretmenlere>>. Kasım 6, 2019.

Geçen yıl deneylerinin ümit verici nitelikte olduğunu gördüğüm eğitimci okulları çok iyi sonuçlar vermiş ve eğitim kadrosuna bu yıl 1 500 kişi daha eklenmiştir. Önümüzdeki yıllar içinde bu sayının artırılacağı şüphesizdir.

Türk Tarih ve Dil Kurumlarının çalışmaları övünülecek değer ve nitelik göstermektedir. Tarih tezimizi, reddedilmez kanıt ve belgelerle bilim dünyasına tanıtan Tarih Kurumu, ülkenin çeşitli yerlerinde yeniden kazılar yaptırmış ve uluslararası toplantılara başarı ile katılarak verdiği bildirilerle yabancı uzmanların ilgi ve övgülerini kazanmıştır.

Dil Kurumu en güzel ve verimli bir iş olarak türlü bilimlerle ilgili Türkçe terimleri tespit etmiş ve böylece dilimiz, yabancı dillerin etkisinden kurtulma yolunda önemli adımını atmıştır.

Bu yıl, okullarımızda eğitimin Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür yaşamımız yönünden önemli bir olay olarak nitelemek isterim. Türk gençliğinin kültürde olduğu gibi, spor alanında da amacına ulaşması için yüksek Kamutayın onaylandığı Beden Terbiyesi Kanunu'nun uygulanmasına geçildiğini görmekle kıvançlıyım.⁸⁵

1 Kasım 1938

VATANI HÜR VE MUTLU HÂLE GETİRMeye DAİR

Çankaya Köşkü'nde bir sohbet esnasında Suphi Nuri (İleri) Bey'e söylenmiştir.

Ellerimiz deniz kıyısında ve ellerimiz zincirlerle bağlı bir hâlde bulunuyor ve: "Ah bir kere hür olsak da şu denizde bir yüzsek!" diyorduk. İşte bugün özgürlüğümüzü aldık ve zincirlerimizi kırdık, denizde yüzmemize bir engel kalmadı. Fakat bir türlü suya giremiyoruz. Ayağımızı denize sokuyoruz, soğuk var.

Dalsak da yüzmeye bilmediğimiz için batacak, boğulacağız. Demek, amaç hür olmaktan ibaret değilmiş. İşte meydan. Ordu görevini yaptı. Ülkenin bilim ve bilgi sahipleri memurları, milletvekilleri, iş insanları iş başına geçtiler. Kendilerini gösterebilirler. Bu vatani hür ve mutlu bir hâle getirsinler. Biz çok müthiş ve amansız düşmanlara göğüs gerdik. Sonunda üstün geldik. Bugünkü yönetim zorluklarımız gerçekten çok büyüktür. Fakat çalışmakla biz bunları da, Yunanlıları olduğu gibi, tepeleyeceğiz ve sonunda üstün geleceğiz. Bu amacımızın kazanılması için 5-10 yıl yeterli değildir. **Bugünkü memurlarımız, bilim insanlarımız, bilimsel gelişmemiz ve gücümüz de yeterli değildir. Zafere yavaş yavaş ulaşacak ve ülkemiz, yetiştireceği memurlarıyla, bilim insanlarımızla, eserleriyle sonunda birçok yıl sonra barış ve iyileşme vadisinde başarılı olacaktır.**⁸⁶

⁸⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/5d4yy.htm>. Kasım 6, 2019.

⁸⁶ <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/vatani-hur-ve-mutlu-hale-getirmeye-dair>>. Kasım 6, 2019.

İZMİR ERKEK ÖĞRETMEN OKULUNDA BİR KONUŞMA

Şereflerine verilen çay ziyafetinde Öğretmen Kemal Emin'in söylevi üzerine söylenmiştir. Beyefendinin söylediği içten sözlerden çok duygulandım. Özellikle mutluluk verici kabul ettiğim nokta şudur ki bize geçmişin felaketli noktalarını, belki izlenimimizi kuvvetlendirmek için bir kez daha hatırlatmıştır. **Gerçekten geçmişte bu milleti insanlıktan geri bırakan, bütün dünyanın âdeti insanlık dışında kabul edilmesine neden olan kuruluşlar ve engeller vardır. Fakat millet onların hepsini bir tarafa attı ve ne kadar çürük ve anlamsız olduğunu da kanıtlayabileceğini gösterdi.** Bu salonda bu kıymetli toplantıyı düzenleyenlere çok teşekkür edeceğim. Çünkü ben de geleceğin kıymetli öğretmenlerinin arasında çok derin zevk ve mutluluk duymaktayım. Öğretmenliğin önemi hakkında fazla söz söylemeye hiç gerek görmem. Çünkü siz onu benden daha iyi bilirsiniz. Yalnız bir hususu hep beraber tekrar edelim: **Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenden, eğiticiden yoksun bir millet henüz millet adını almak yeteneğini kazanamamıştır. Ona gelişigüzel bir kütle denir, millet denemez. Bir kütlenin millet olabilmesi için mutlaka eğitimcileri, öğretmenleri olmalıdır.** Onlardır ki bir sosyal topluluğu gerçek millet hâline koyarlar. Bizim milletimiz elbette dünyanın takdirlerini kazanmış bir sosyal heyettir. Fakat onu hak ettiği şeref derecesine ulaştıracak sizlersiniz. Millet, ülke, Cumhuriyet sizden yüksek hizmet beklemektedir. Siz harekete geçtikten sonradır ki en yüksek yeteneği uygulamaya geçirilmiş olacaktır.⁸⁷

87 <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/izmir-erkek-ogretmen-okulunda-bir-konusma>>. Kasım 6, 2019.

11. BÖLÜM

EKONOMİ

⁸⁸**Celal BAYAR İktisat Bakanı olunca Atatürk’e görevini en iyi şekilde gerçekleştireceğine dair bir mektup yazar ve Atatürk şu cevabı verir:**

“Yıllardan beri büyük ve ciddi iktisat işleri içinde bizzat uğraştınız. Görgü ve deneyimlerinizi çoğalttınız. Bu kez İktisat Bakanlığını daha yüksek pratik niteliklerle üstlenmiş bulunuyorsunuz. Bundan çok memnun ve rahatım. Gerek yeni hükûmetimize gerekse hükûmetimizi isabetle seçen başbakanımıza teşekkür ederim.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de en başta bulunan önemli işimiz iktisat işidir. Bu işte en yüksek başarıyı sağlamaya çalışmak yaşamsaldır, zorunludur. Bunun için bu işte bütün devlet örgütünün, bütün yurttaşların ve hepimizin ciddi duygularla ilgili olmamız gereği doğaldır. Ulusal iktisat yolunda emin olarak ve güven verecek kesin, radikal adımlar atarken esas programımızın esinlediği pratik önlemleri yeğlemek en doğru yoldur.

Toplumumuzun bütün iş bölümleri sahiplerini aynı faydalı ilgi ile bu yolda el ele vermiş, omuz omuza dayanmış, bir hedefe yürüyen samimi yolcuları yapmak, devletin iktisat işinde yorgunluğunu azaltmak ve başarı zamanını kısaltmak için tek çaredir. Başarınız için benimle birlikte bütün arkadaşlarımızın ve yurttaşlarımızın maddi ve manevi her türlü araçlarla yardımcınız olduğunu düşünerek gönül rahatlığıyla ve başarıdan emin olarak radikal biçimde çalışınız.”

12 Eylül 1932

TBMM III. TOPLANMA YILINI AÇARKEN

⁸⁹“Bundan dolayı parasal yöntemimiz, halkın baskı altında tutulup ezilmesinden kaçınmakla birlikte elden geldiğince dışarıya ihtiyaç göstermeden ve gereğinden çok harcamadan var olan gelirle yetinmek prensibine dayanmaktadır. **Hükûmetimizin her uygar devlet gibi dış borçlanma antlaşmaları yapması gereklidir. Yalnız alınan yabancı paraların, şimdiye kadar Babiali’nin yaptığı şekilde ödemeye zorunlu değilmişiz gibi amaçsız kullanılması ve tüketilmesine, dış borçlarımızın artırılmasına ve mali bağımsızlığımızın tehlike altına sokulmasına kesin olarak karşıyım.** Biz, ülkede memuriyeti, üretimi ve halkın refahını sağlayacak, gelir kaynaklarımızı geliştirecek yararlı borçlanmalara taraftarız. Bununla birlikte, ben yalnız bugün için değil özellikle gelecekle ilgili olarak devlet hayatı ve ülkenin refahı konularında şimdiki ve ilerideki mali durumumuzu çok önemli bulduğumu vurgulayarak maliyemizle ilgili endişeli görüşlerimi özetle anlatmak isterim:

⁸⁸ Niyazi BANOĞLU, *Atatürk’ün İstanbul’daki Günleri*, Alfa Yayınları, İstanbul 2012, s.5327-328

⁸⁹ Aydın KELEŞOĞLU, *Dünden Yarına Atatürk’ün Öngörülleri*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2014,

Söylev ve Demeçler, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, s.164.

Efendiler,

Bugünkü mücadelemizin amacı tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığın tam sağlanabilmesi ise ancak ekonomik bağımsızlık ile mümkündür. Bir devletin aslı bağımsızlıktan yoksun olunca o devletin bütün hayatı bölümlerinde bağımsızlık sakat durumdadır. Çünkü her devlet organı ancak ekonomi ile yaşar. Ekonomik bağımsızlığın korunması için ilk şart bütçenin ekonomik bünye ile uygunluğu ve denk olmasıdır. Bundan dolayı devlet yapısını yaşatmak için dış ülkelere başvurmadan ülkeyi gelir kaynakları ile yönetmek çözüm ve önlemlerini bulmak gereklidir ve bulunabilir. Ekonomik yaşamımızın belirli amaçlara yöneltmesi ve hızla gelişmesi ve yükselmesi için alınacak önlemler içine ülkemizde Avrupa rekabeti yüzünden yok edilmiş ve şimdiye kadar gelişmemiş olan tarımsal sanayimizi güçlendirip, modern ekonomik araçlarla donatmayı önemle göz önünde bulunduracağız. Gerek tarım, gerek ülkenin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da modern önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.

1922

TÜRK MİLLETLERİNİN YÜKSELME VE DÜŞME NEDENLERİ

⁹⁰Profesör Dr. Afet İnan, 1930 yılının Ağustos ayında Yalova’da siyasi çalışmaların en heyecanlı dönemlerinin yaşandığı günlerde Atatürk’ün tarih çalışmalarını boşlamadığını söylüyor ve bu dönemde bir gece toplantısında kendisini çağırarak bazı sorular ve cevaplar yazdığını anlatıyor. Bu sorulardan bir tanesi şöyle: “Tarihi olayların etkenleri nelerdir? Bu etkenlerden sizce en önemlisi hangisidir?” “Tarih milletlerin yükselme ve düşmesi sebeplerini ararken birçok siyasî, askerî, sosyal nedenler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu nedenler, sosyal olaylarda etkilidir. Fakat bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselmesiyle, düşmesiyle ilgili ve ilişkili olan milletin ekonomisidir. Tarihin ve tecrübenin belirlediği bu gerçek, bizim millî hayatımızda ve millî tarihimizde de tamamen görülmüştür. Gerçekten Türk tarihi araştırılırsa bütün yükselme ve düşme sebeplerinin bir iktisat sorunundan başka bir şey olmadığı anlaşılır. **Efendiler, tarihimizi dolduran bunca başarılar, zaferler ya da yenilgiler, yok olmalar ve felâketler, bunların, tümü; gerçekleştikleri devirlerdeki iktisadî durumlarımızla ilişkili ve ilgilidir. Yeni Türkiye’imizi hak ettiği yere ulaştırabilmek için, mutlaka ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferler ile taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner.”**

90 Sadri BORAK, Atatürk, Kırmızı Beyaz Yayınları, İstanbul 1966, s.282.

İKTİSAT ESASLARIMIZ

⁹¹Cumhurbaşkanı Atatürk, hükûmetin 1934 yılında beş yıllık ekonomi planlarını incelerken elime eski harflerle yayınlanmış “İktisat Esaslarımız” adlı bir broşür geçti. Henüz Cumhuriyet ilan edilmeden önce Şubat 1923’te toplanan İzmir İktisat Kongresi’nde okunmak üzere hazırladığı nutkun bulunduğu broşürde Atatürk bu broşürü eline alarak bazı cümlelerin altını çizmişti. İşte onlardan bir kısmını buraya naklediyorum:

Arkadaşlar,

Bence yeni devletimizin, yeni hükûmetimizin bütün kuralları, bütün programları ekonomi programından çıkmalıdır çünkü demin dediğim gibi her şey ekonomi ile ilgilidir. Bununla birlikte çocuklarımızı bunu gözeterek yetiştirmeliyiz. Onlara ekonomi kavramını öğretmeliyiz ki dünya ticaretinde, sanatında ve sanayisinde ve bunlarla ilgili tüm alanlarda başarılı, etkili, etkin ve vazgeçilmez bir parça olsunlar.

Bugün var olan fabrikalarımızda ve daha çok olmasını dilediğimiz fabrikalarımızda kendi işçilerimiz çalışmalıdır. Varlık içinde ve memnun olarak çalışmalıdır ve bütün bu saydığımız sınıflar az zamanda zengin olmalıdır. Bu sınıflar hayatın gerçek tadını fark edebilsinler ki çalışmak için istek ve güç bulsunlar.

İZMİR’DE YAKUP KADRI’YE SÖYLEDİKLERİ

⁹²“Millî Mücadelemizin bu evresi kapanmıştır; şimdi ikinci evresini açmamız gerekiyor. Artık ekonomi mücadelesi başlıyor.”

18 Eylül 1922

ADANA ÇİFTÇİLERİYLE KONUŞMA

⁹³Arkadaşlar,

Dünyada fetihlerin iki amacı vardır:

Biri kılıç, diğeri saban. Başka yerde de söyledim ve burada bir daha tekrarı yararlı buluyorum. **Zaferinin aracı yalnız kılıçtan oluşan bir millet, bir gün girdiği yerden kovulur, rezil edilir, sefil ve perişan olur.** Öyle milletlerin sefaleti, perişanlığı o kadar büyük ve acı olur ki, kendi ülkesinde bile esir bir hâlde kalabilir. Onun için gerçek fetihler yalnız kılıçla değil, sabanla yapılandır. Milletleri vatanlarında yerleştirmenin, millete aynı kararda sürekli tutma vermenin aracı sabandır, saban, kılıç gibi değildir. O kullanıldıkça kuvvetlenir. Kılıç kullanan kol çok geçmeden yorulduğu hâlde sapanını kullanan kol zaman geçtikçe toprağın daha çok sahibi olur. Kılıç ve saban bu iki fatihten birincisi, ikincisine daima yenildi. Tarihin bütün olayları hayatın bütün gözlemleri bunu doğruluyor.

⁹¹ Afet İNAN, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, İş Bankası Kültür Yayınlar, İstanbul 2007, s.407

⁹² Aydın KELEŞOĞLU Dünden Yarına Atatürk’ün Öngörülleri, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2014, s.316

⁹³ Aydın KELEŞOĞLU Dünden Yarına Atatürk’ün Öngörülleri, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2014, s.335

Milletimiz çok büyük acılar, yenilgiler görmüştür. Bütün olanlardan sonra yine bu topraklarda bulunuyorsa bunun gerçek sebebi şundadır: Çünkü Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sabanla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin büyük çoğunluğu çiftçi olmasaydı biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık.”

1923

MALATYA'DA TÜRK OCAĞI'NDA BİR KONUŞMA

“Önemli bir ilimizin merkezine bizi getiren demir yolu olmuştur. Bugüne kadar bu önemli ve çok verimli Malatya'ya gelmek isteyenler, bu uygar aracın bulunmamasından dolayı isteklerine kolaylıkla ulaşamamışlardır. Bu istekler bu ülkeye çok bolluk getirecek ve bu ülkenin doğal kaynaklarından dünyayı yararlandıracak yapıdadır. Yeni eser bu genel isteği karşılayacaktır, ümidindeyim. Türkiye Hükûmeti'nin belirlediği projeler içinde belirli zamanlar sürecinde vatanın bütün bölgeleri çelik raylarla birbirine bağlanacaktır. Bütün vatan bir demir kitle hâline gelecektir. **Demir yolları ülkenin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silâhıdır. Demir yollarını kullanacak olan Türk milleti soyundaki ilk sanatkârlığının, demirciliğin eserini tekrar göstermiş olmakla övünecektir. Demir ⁹⁴yolları Türk milletinin rahatlık ve uygarlık yollarıdır. Türkiye'de iktisat hayatının yüksek gelişimleri ancak demir yollarıyla olacaktır. Milletin mutluluğu, bağımsızlığı bu yollardan geçecektir.** Cumhuriyet Hükûmeti'nin bu sahadaki verimli çabaları ve idealist hareketi övgüye değerlidir. Burada önemli olan nokta, Türk milletinin bu gerçeği bütün zorluklarına rağmen değerlendirmesi ve ona sahip olması konusudur. Demir sanatının yayıcısı olan Türk, o vatanında tamamlamış olduğu bu gerekli hizmeti elbette çağdaş uygarlığın bütün dünyada yükselttiği dereceye ulaştıracaktır.”

15 Şubat 1931

⁹⁵ TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ'Nİ AÇIŞ KONUŞMASINDAN

Efendiler,

Yüksek kurulunuzun bugün yapmış olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir, çok tarihidir. **Nasıl ki Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak konusunda Misak-ı Milli'nin ve Anayasa'nın ilk temel taşlarını bulmada etken olmuş, etkili olmuş, girişici olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde ve millî yaşantımızda en değerli ve yüksek anıya erişmiş ise kongreniz de milletin ve ülkemizin yaşamını ve gerçek kurtuluşunu sağlamaya aracı olacak ilkenin temel taşlarını ve esaslarını gösterip ortaya koymak suretiyle tarihte en büyük üne ve çok değerli bir anıya erişecektir.**

1923

⁹⁴ Hâkimiyet-i Milliye, 15.02. 1931

⁹⁵ Atatürk'ün S.D.İI, s. 112

TARSUS'TA ÇİFTÇİLERLE KONUŞMA

⁹⁶ “... Hepinizin bildiği gibi milletimizin çoğunluğunu sizler oluşturunuz ve yine biliyorsunuz ki ülkemiz şu iki şeyin ülkesidir: biri çiftçi, diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve çok iyi asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır. O toprakları sürenler, o toprakları koruyan hep sizlersiniz. Bundan sonra da daha iyi çiftçi ve daha iyi asker olacağız ama hırsı, şan ve şöhreti, keyfi için değil, yalnız ve yalnız bu aziz topraklarımızı muhafaza etmek içindir.”

18 Mart 1923

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 5. DÖNEM 4. TOPLANTI YILININ AÇILIŞINDA ATATÜRK ADINA

⁹⁷ ***Bu konuşma ATATÜRK'ün rahatsızlığı dolayısıyla Başbakan Celal Bayar tarafından okunmuştur.***

Sayın Milletvekilleri,

Devletin ekonomik alandaki yapıcı ve yaptırıcı gücü ve prensibinin tarımsal işlerimize de uygulanması yolunda bir örnek olmak üzere tüzel kişiliği olan Ziraat İşletmeleri Kurumu kurulmuştur.

Geçen yılki nutkumuzda:

“Millî ekonomimizin temeli tarımdır. Bunun içindir ki, tarımda kalkınmamıza büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yapılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu amaca ermeyi kolaylaştıracaktır. Fakat bu önemli işi isteğe uygun bir biçimde hedefe ulaştırmak için ilk önce, ciddî etütlere dayalı bir tarım siyaseti belirlemek ve bunun için de her köylünün ve bütün vatandaşların, kolayca kavrayabileceği ve severek uygulayabileceği bir tarım rejimi kurmak gereklidir” öğüdünde bulunmuştuk.

Bununla ilgili incelemeler tamamlanmıştır. Cumhuriyet'in 15. yılı plânlı, sistemli tarım ve köy kalkınmasının başlangıcı olmalıdır.

1 Kasım 1938

⁹⁶ <https://www.tarimdunyasi.net/ataturk-ve-tarim/>, SGT:11.11.2019

⁹⁷ Atatürk'ün -Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5. Dönem 4. yasama yılını açılış konuşmaları, <https://www.tbmm.gov.tr/>, ET:11.12.2019

BÜYÜK TAARRUZ'DAN SONRA

⁹⁸ **“Arkadaşlar! Bundan sonra çok önemli zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, iktisat, bilim, bilgi ve anlayış zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar elde ettiği zaferler ülkemizi gerçek kurtuluşa ulaştırmış sayılamaz. Bu zaferler, ancak gelecek zaferimiz için kıymetli bir zemin hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle gururlu olmayalım. Yeni bilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım.”**

25-26 Ocak 1923

ATATÜRK'ÜN 1 KASIM 1937 NUTKU'NDA YENİ PLAN

⁹⁹ **“Endüstrileşmek, en büyük millî davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik unsurları ülkemizde bulunan büyük küçük her çeşit sanayiye kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan savunması olmak üzere ürünlerimizi değerlendirmek ve kısa yoldan en ileri ve refah Türkiye idealine ulaşabilmek için bu bir zorunluluktur.**

İŞ BANKASI'NIN 10. KURULUŞ YIL DÖNÜMÜNDE

“İş Bankası Kurumu Cumhuriyet Dönemi'nde ekonomi bakımından başlı başına yer alacaktır. Bu kurum küçük bir servetin bile ekonomik yaşamda birey çıkarlarına adanmayıp ulus çıkarlarına adanmasından çıkabilecek olacak büyük sonuçları az bir zamanda ve özellikle yepyeni bir devlet kuruluşunun türlü devrim güçlükleri içinde dünya çapında etkin bir şekilde göstermiştir.”¹⁰⁰

1934

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ'NDE YAPTIĞI BİR KONUŞMADAN

¹⁰¹ **“Hayat demek ekonomi demektir. Yaşayabilmek için mutlaka kazanan olmalıdır. Bu millet şimdiye kadar imparatorluklar kurmuştur. Cihangirler yetiştirmiştir. Oysa bazı devirler oldu ki, ekonomi ile uğraşmaya gerek görülmemiş, ekonomi ile uğraşmanın sıradan bir uğraş olduğu düşünülerek bu alanlar başka unsurlara bırakılmıştır.**

⁹⁸ Atatürk Yolu, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, s.42

⁹⁹ Atatürk ve sanayileşme planları, <https://docplayer.biz.tr/> ET:11.11.2019

¹⁰⁰ Niyazi BANOĞLU, Atatürk'ün İstanbul'daki Günleri, Alfa Yayınları, İstanbul 2012, s.527

¹⁰¹ Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, <https://www.atam.gov.tr/> ET:13.11.2019

Bunun sonucunda bugün o unsurlar, o yabancılar, esas unsurun efendisi olmuştur. Onlar sonunda bu ülkeyi sömürge olarak görmeye ve topraklarımızdan faydalanmaya başlamışlardır. Hem de nasıl sömürge? Kendi çocuklarıyla kendi parasıyla varlığını sürdüren bir sömürge... Ürünleri, bütün kazancı dışarıya gitmek şartıyla...

Efendiler,

Yaşamak için kuvvetli bir devlet yapmak için ekonomi asıl konumuzdur. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu ana noktaya dayandırmalıyız. Mesela eğitim programımız ne olacaktır? Eğitim programımız şu olacak ki o programla eğitim ve öğretim gören insanlar güzel çiftçi, ayakkabıcı, fabrika sahibi, iş insanı olacak. Pratik, yararlı, verimli insan olacak. Bunları öğreten programların, bunları öğreten ülkelerin ve kuruluşların tümü eğitimi olacaktır."

1923

"Hiçbirşeye ihtiyacımız yok, yalnız bir şeye ihtiyacımız vardır, çalışkan olmak"

"Çalışmadan, öğrenmeden, yararlanmadan işe girmeye hakkımız yoktur. Bu işimizi hakkıyla, onurla ve kesintisiz yapmamız lazımdır"

HER FABRİKA BİR KALEDİR

"İşyeri, işkenti zafier ne kadar büyük olursa olursa, ekonomik zafierde işçilerimizden ne kadar çok olanlar olursa, az zamanda işer."

"Tam bağımsızlık ancak ekonomik bağımsızlıkla olur"

12. BÖLÜM

GENÇLİK

BAŞKOMUTANLIK MEYDAN SAVAŞI'NIN İKİNCİ YIL DÖNÜMÜ DOLAYISIYLA DUMLUPINAR'DA KONUŞMA

Efendiler, son sözlerimi özellikle ülkemizin gençliğine yöneltmek istiyorum.

Gençler! Cesaretimizi kuvvetlendiren ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir özgürlüğünün en değerli simgesi olacaksınız.

Ey Yükselen Yeni Nesil,

Gelecek sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz.

30 Ağustos 1924¹⁰²

ANKARA HALKEVİNDE BİR KONUŞMA

¹⁰³ **Ankara'da eğitim alan Bursalı gençlerin düzenledikleri Uludağ gecesinde söylenmiştir.**

Arkadaşlar,

Bu gece buradaki toplantımızı ve benim hakkımdaki derin duygularınızı Celâl Bayar çok güzel ve canlı bir anlatımla bana bildirdi. Bu sırada dedi ki: "Siz genç arkadaşlar, yorulmadan beni takibe söz vermişsiniz." İşte ben özellikle bu sözden çok duygulandım. Yorulmadan beni söylüyorsunuz fakat arkadaşlar, yorulmadan ne demek? Yorulmamak olur mu? Elbette yorulacaksınız. Benim sizden

¹⁰² Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.II, s. 188. Prof. Dr. Afet İNAN, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984, s. 136.

¹⁰³ Prof. Dr. Afet İNAN, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984, s.318.

istediğim şey yorulmamak değil, yorulduğunuz zaman bile durmadan yürümek, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir. Yorgunluk her insan, her yaratılmış için doğal bir durumdur. Fakat insanda yorgunluğu yenebilecek manevî bir kuvvet vardır ki, işte bu kuvvet yorulanları dinlendirmeden yürütür.

Sizler,

Yeni Türkiye'nin Genç Evlatları,

Yorulsanız bile beni takip edeceksiniz. Ben bu akşam buraya özellikle bunu size anlatmak için geldim. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği amaca, bizim yüksek idealimize, durmadan yorulmadan yürüyecektir. Biz de bunu görmekten mutlu olacağız.

Şimdi çocuklar, eğleniniz.

26 Mart 1937

CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN II. BÜYÜK KONGRESİ'NDE TÜRK GENÇLİĞİNE

¹⁰⁴Saygıdeğer Efendiler, sizi günlerce meşgul eden bu uzun konuşmam, tarih olmuş bir dönemin hikâyesidir. Bunda, milletim için ve yetişen nesil için dikkat etmemiz gereken bazı noktaları dikkat çekebildiysem kendimi mutlu sayacağım. Efendiler, bu demecimle, milli hayatı bitmiş olduğu düşünülen büyük bir milletin, bağımsızlığını nasıl kazandığını ve bilimin en son esaslarına dayalı milli ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım. Bugün geldiğimiz sonuç, asırlardan beri çekilen felaketlerden doğan uyanışın ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.

Ey Türk Gençliği! Birinci görevin Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti'ni sonsuza kadar korumak ve savunmaktır.

Varlığının ve geleceğinin tek temeli budur. Bu temel senin en değerli hazinendir. Gelecekte bile, seni bu hazineden yoksun bırakmak isteyen iç ve dış düşmanların olacaktır. Bir gün bağımsızlık ve Cumhuriyet'i savunmak zorunluluğuna düşersen, göreve atılmak için, bulunduğun durumun olanak ve şartlarını düşünmeyeceksin! Bu olanak ve şartlar, çok elverişsiz bir özellikte ortaya çıkabilir. Bağımsızlık ve Cumhuriyeti'ni yok etmek isteyen düşmanlar,

¹⁰⁴ **Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk**, MEB Yayınları, İstanbul, 1993, C:II, s.897, 898.

Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU, **Gazi Mustafa Kemal, Söylev**, C: I, II, İstanbul, 2003, s.410, 411.

bütün dünyada eşi görülmemiş bir galibiyetin temsilcisi olabilirler. Zorla ve hile ile aziz vatanın bütün savunma merkezleri ele geçirilmiş, bütün endüstri kuruluşlarına girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve ülkenin her köşesi eylemli olarak ele geçirilmiş olabilir. Bütün bu koşullardan daha acı ve daha tehlikeli olmak üzere, ülkenin içinde iktidara sahip olanlar duyarsızlık, sapkınlık ve hatta ihanet içinde bulunabilirler. Üstelik bu iktidar sahipleri, kişisel çıkarlarını işgalcilerin siyasi istekleriyle birleştirebilirler. Ulus fakirlik ve çaresizlik içinde yorgun ve bitkin düşmüş olabilir.

**Ey Türk Geleceğinin Çocuğu,
İşte, bu durum ve şartlar içinde bile görevin Türk bağımsızlık
ve Cumhuriyeti'ni kurtarmaktır. Gereksinim duyduğün güç
damarlarındaki asil kanda bulunmaktadır!**

15 Ekim 1927

¹⁰⁵Başımıza neler örölmek istenildiği ve nasıl karşı koyduğumuz ve daha doğrusu milletin arzu ve emellerine uyarak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görölmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten her şey unutulur. Fakat biz her şeyi gençliğe bırakacağız. **O gençlik ki hiçbir şeyi unutmayacaktır; geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir!**

TARSUS'TA GENÇLERLE KONUŞMA

¹⁰⁶**Gençlik Yurdunda verilen nutka cevap olarak söylenmiştir.**

Devletin hayatı da bireylerin hayatı gibi üç dönem geçirebilir. Eski Osmanlı, hayat dönemlerinin üçünü yaşadktan sonra yokluğa karıştı. Onun yerine yeni Türk Devleti geçti. Yeni Türkiye Devleti bütün Türklük karakterini, yani onun dinç, kararlı, erdemli dünyalarını kendinde toplamıştır. **Gençler biz size geçmişten, geçmişin boş inançlarından, geçmişin kalıntılarından arınmış bir yeniden doğuş getirdik.** Olaylardan, olayların gerekliliğinden beliren bu doğuş, sizin pek değerli katılımınızla, aydın çabalarınızla çıktı. Bu doğuşu büyütüp, geliştirmek bizlerden sizlere yönelir. Bu görevde başarı kazanacağınıza gördüğüm kanıtlar ışığında pek çok güçlerle inananlardanım.

¹⁰⁵ Mazhar Müfit KANSU, *Erzurum'dan Ölüme Kadar Atatürk'le Beraber*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1966, Cilt: II, s. 471-472.

¹⁰⁶ Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C. 2, s. 137.

<http://www.tarsus.gov.tr/ataturk-ve-tarsus>

Saygıdeğer Gençler,

Hayat uğraştır. Bundan ötürü hayatta yalnız iki şey vardır; yenmek, yenilmek. Size, Türk gençliğine bıraktığım ve verdiğimiz vicdan armağanı yalnız ve her zaman yenmektir ve inançlıyım her zaman yeneceksiniz.

Ulusun yükseltilmesinin şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda asla kararsız olmayın. Ulusu o yükseliş yerine ulaştırırken, önümüzdeki engellere hep beraber karşı koyacağız. Bunun için her türlü gücünüze, bilginize başvuracak, fakat sonunda kayıtsız şartsız o amaca ulaşacağız.

Gerek burada gerek gezdiğim bütün yerlerde genç arkadaşlarımız hep sizler gibi duygulu, kararlı ve gözü pektir. Bu ülke bundan dolayı şimdiden geleceğin parlak ışıklarını görmekte kivançlıdır. Bu ulus sizin gibi gençleriyle, layık olduğu çağdaş uygarlığı bulacaktır.

Beni çok mutlu ettiniz. Buradaki kararlı sözlerinize sevinçliyim. Size ve arkadaşlarınıza ve Tarsus halkına teşekkür borçluyum.

18 Mart 1923

¹⁰⁷Her şeye rağmen kesinlikle bir ışığa doğru yürümekteyiz. Bende bu imanı yaşatan kuvvet, yalnız aziz ülke ve milletim hakkındaki sonsuz sevgim değil, bugünün karanlıkları, ahlâksızlıkları, şarlatanlıkları içinde sırf vatan ve gerçek aşkıyla ışık serpmeye ve aramaya çalışan bir gençlik gördüğümdür.

¹⁰⁸Benim anladığım gençlik, bu inkılâbın fikirlerini ve ideolojisini benimseyip gelecek kuşaklara götürecek kimselerdir. Benim gözümde yirmi yaşında bir yobaz ihtiyardır, yetmiş yaşında bir idealist de güçlü bir gençtir.

¹⁰⁷ Ruşen Eşref ÜNAYDIN, *Atatürk'ü Özleyiş*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Kasım 1998, s.17

¹⁰⁸ Niyazi Ahmet BANDOĞLU, *Atatürk'ün İdeolojisi*, Bayram gazetesi, 14.11.1978

TÜRK TALEBE BİRLİĞİ KONGRESİ DAİMÎ DELEGELERİNE CEVAP TELGRAFI

¹⁰⁹1933 Razgrad Olayı'nı protesto amacıyla yapılan gençlik gösterisinin izin alınmadan yapılması sebebiyle izlemeye geçilmesi üzerine, izinsiz gösteriyle ilgileri olmadığını bildiren Türk Öğrenci Birliği Kongresi daimî delegelerine cevap telgrafı :

Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik, her türlü faaliyetlerinde cumhuriyet kanunlarına ve cumhuriyet kuvvetlerinin işleyiş ve kurallarına uymaya da dikkat etmelidir. Cumhuriyet Hükûmeti'nin millî konularda görevini bilir olduğuna ve kanunların ve adlî kuvvetlerin adaletine emin olunuz.

28 Nisan 1933

SİVAS KONGRESİ SIRASINDA MANDA KONUSU KONUŞULURKEN

¹¹⁰Hele, Hikmet isminde askeri tıp fakültesi öğrencisi ve Sivas Kongresi'nde askeri tıp fakültesi öğrencisi delegesi olan bir genç, İstanbul efendi ve paşalarına vatanseverlikte, memleketçilikte, milliyetçilikte rehber ve örnek olacak ölçüde doğru düşüncenin, milli inan, heyecan ve imanın sahibi bulunuyordu.

Bu genç de Paşa'nın odasındaydı. Sanki birdenbire ateş ve heyecan kesilmiş olarak, yüksek sesle:

- Paşa'm,

Delegesi olduğum tıp fakültesi öğrencileri birliği beni buraya özgürlük davamızı başarmak yolundaki çalışmaya katılmak üzere gönderdiler. Mandayı kabul edemem. Eğer kabul edecek olanlar varsa bunlar her kim olursa olsun bu kişileri aramıza kabul etmez ve içimizden ayıklarız. Diyelim ki manda fikrini siz kabul ettiniz. Sizi bile reddederler. Mustafa Kemal'i vatan kurtarıcısı değil, vatan batırıcısı olarak adlandırır ve lanetleriz, diye bağırdı.

Bu gencin yürekten kopup gelen bu sözleri karşısında orada bulunanların bir çoğunun gözleri yaşarmıştı.

Mustafa Kemal Paşa da heyecanlanmıştı. Heyecanlı bir sesle:

- Arkadaşlar gençliğe bakın, Türklüğün soyundan gelen asaletin ortaya çıkışına dikkat edin.

¹⁰⁹ Cumhuriyet gazetesi, 28.4.1933

¹¹⁰ Mazhar Müfit KANSU *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1966, s. 247, 248.

Dedi, sonra Hikmet Bey'e dönerek :

- Evlat, rahat ol. **Gençlikle övünüyorum ve gençliğe güveniyorum.** Biz, azınlıkta kalsak da mandayı kabul etmeyeceğiz.

Parolamız tektir ve değişmez: **Ya bağımsızlık, ya ölüm.**

Tıp öğrencisi genç, hemen yerinden fırladı:

- Var ol paşam, diyerek Mustafa Kemal'in elini öptü. Kongrede aydın Türk gençliğinin olduğu kadar daima ileri ve inkılapçı fikirlere öncülük etmiş tıp fakültesinin de üyesi olan ve asker üniformasıyla kongreye katılan bu biricik gencin de Mustafa Kemal alnından öptü:

- **Gençler, vatanın bütün ümit ve geleceği size, genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmışır, dedi.**

8 Eylül 1919

BURSA NUTKU

116 Şubat 1933'te Bursa'ya gelerek olaylar hakkında bilgi almış ve akşam Çekirge yolundaki bir köşkte "Bursa Nutku" diye bilinen konuşmasını yapmıştır.

"Türk genci, devrimlerin ve Cumhuriyet'in sahibi ve bekçisidir. Bunların gereğine, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Yönetim biçimini ve devrimleri benimsemiştir. Bunları güçsüz düşürecek en küçük ya da en büyük bir kıpırtı ve bir davranış duydu mu, "Bu

ülkenin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adalet örgütü vardır." demeyecektir. Elle, taşla, sopa ve silahla; nesi varsa onunla kendi yapıtını koruyacaktır.

Polis gelecek, asıl suçluları bırakıp, suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç, "Polis henüz devrim ve Cumhuriyet'in polisi değildir." diye düşünecek ama hiç bir zaman yalvarmayacaktır. Mahkeme onu yargılayacaktır. Yine düşünecek, "Demek adalet örgütünü de düzeltmek, yönetim biçimine göre düzenlemek gerek."

111 Hüseyin GENÇ, *Mudanya'nın Zor Yılları*, Ekim 2014, s.93.

Onu hapse atacaklar. Yasal yollarla karşı çıkışlarda bulunmakla birlikte bana, başbakana ve meclise telgraflar yağdırıp, haksız ve suçsuz olduğu için saliverilmesine çalışılmasını, kayrılmasını istemeyecek. Diyecek ki, “Ben inanç ve kanaatimin gereğini yaptım. Araya girişimde ve eylemimde haklıyım. Eğer buraya haksız olarak gelmişsem bu haksızlığı ortaya koyan neden ve etkenleri düzeltmek de benim görevimdir.”

İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği!”

13. BÖLÜM

KADIN HAKLARI

KONYA ZİYARETİ SIRASINDA

“Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını gibi emek verdim diyemez. Belki erkeklerimiz ülkeyi istila edenlere karşı süngüleriyle düşmanın süngülerine göğüslerini germekle düşman karşısında hazır bulundular. Fakat erkeklerimizin oluşturduğu ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir... Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısıyla, kucağındaki yavrusuyla yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin savaş malzemesini taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadınları olmuştur. Bundan ötürü hepimiz, bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim”

30 Mart 1923

KASTAMONU ZİYARETİ SIRASINDA

Bir sosyal topluluk, bir millet erkek ve kadın denilen iki tür insandan oluşur. Bir kitlenin bir parçasını geliştirelim, diğerini görmezlikten geelim de kitlenin bütünü ilerletilebilmiş olsun? Mümkün müdür ki bir topluluğun yarısı topraklara zincirle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilsin? Şüphesiz yok, ilerleme adımları, dediğim gibi iki cins tarafından beraber arkadaşça atılmalı ve gelişme alanında birlikte kesin bir yol belirlenmeli. Böyle olursa devrim başarılı olur.

30 Ağustos 1925

TARSUS KONUŞMASI

¹¹²Kurtuluş Savaşı'nda erkeklerin yanında kahramanca savaşan Kara Adile Hanım [Tarsuslu Kara Fatma] Atatürk Tarsus'a geldiğinde önünde diz çökmüş, Atatürk Adile Hanımı yerden kaldırdıktan sonra gözyaşları içinde şu sözleri söylemiştir:

“Ey Kahraman Türk Kadını!

Sen yerlerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın.”

17 Mart 1923

¹¹² Ali Rıza ERDEM, Atatürk'ün Kadına Ve Kadın Eğitime Verdiği Önem, Belgi Dergisi, sayı-9, Kış 2015 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/417362>

KARLSBAD'DA TUTTUĞU NOTLARDAN

¹¹³**Atatürk**, 1916'da Doğu Cephesi kumandanyken çevresindeki kişilerle sohbet sırasında kadınla ilgili sorunları tartışıyor, kadınların iyi yetiştirilmesinin topluma sağlayacağı yararları, çalışma yaşamında kadına da yer verilmesi gibi hususları vurguluyordu. 1918'de Karlsbad'da tuttuğu notlardan anlaşıldığı gibi sosyal yaşamdaki inkılâpları gerçekleştirmeyi daha o tarihlerde düşünmüştür.

Bu kadın sorununda cesur olalım. Kuruntuyu bırakalım, açılınlar, onların beyinlerini ciddî bilim ve bilgi ile süsleyelim. Namusu, bilgiyi sağlıklı şekilde açıklayalım. Şeref ve onur sahibi olmalarına birinci derecede önem verelim.

1918

HUKUKTA KADIN

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilânından dokuz ay önce kadın hukukunda inkılâp ihtiyacı konusundaki düşüncelerini şu sözleri ile açıklamıştır: **"Bir toplum cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse o toplum yarıdan fazla kuvvetsizlik içinde kalır."**

"Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığının sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı bir sosyal toplumun, bir organı faaliyette bulunurken, diğer bir organı işlemezse, o sosyal toplum felçlidir."

29 Ocak 1923

KASTAMONU GEZİSİ, ŞAPKA DEVRİMİ SONRASINDA

¹¹⁴Bazı yerlerde kadınlar görüyorum ki, başına bir bez veya bir peştemal veya buna benzer bir şeyler atarak yüzünü gözünü gizler ve yanından geçen erkeklere karşı ya arkasını çevirir veya yere oturarak yumulur. Bu davranışın anlamı nedir? Efendiler, uygar bir ulusun annesi, kızı bu garip şekle bu çağ dışı duruma girer mi? Bu hâl, toplumumuzu çok gülünç gösteriyor. Kısa zamanda düzeltilmesi gerekiyor. Bu giyim tarzının özellikle bu sıcak mevsimde kendileri için çok sıkıntı verici olduğunu düşünüyorum. Erkek arkadaşlar, bu biraz bizim bencilliğimizin eseridir. Onları koruduğumuzu düşünmemizin sonucudur ama değerli arkadaşlar, kadınlarımız da bizim gibi kavrayışlı ve anlayışlı insanlardır. Onlara ahlâka ait kutsal kavramları ve ulusal ahlâkımızı anlatmak, öğretmek ve akıllarını ışık ile aydınlatmak amacı üzerine çalışmalıyız. **“Onlar yüzlerini dünyaya göstersizler ve gözleri ile dünyayı dikkatle görebilsinler. Bunda korkulacak hiçbir şey yoktur. Bu konuda sizi uyarmalıyım ki bu durumun sürmesindeki inat ve din konusunda aşırılık hepimizi kurbanlık koyun durumuna sokar.”**

25 Kasım 1925,Kastamonu

KERİMAN HALİS’İN DÜNYA GÜZELİ SEÇİLMESİ KONUSUNDA

¹¹⁵31 Temmuz 1932’de Türkiye güzeli Keriman Halis’ in, Belçika’ da yapılan yarışmada dünya güzeli seçilmesi üzerine Atatürk ona “Ece” unvanını verir ve Türk kadınına şöyle sesleniyor:

“Şunu eklemeliyim ki Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihten bildiğim için Türk kızlarından birisinin dünya güzeli seçilmiş olmasını çok doğal görüyorum fakat Türk gençlerine bu konuyla ilgili olduğu için şunu hatırlatmayı da gerekli görüyorum: Övünç duyduğumuz doğal güzelliğinizi bilimsel ve tıbbi yollarla korumasını biliniz ve bu yolda uyanık olunuz ve bu gelişmelerin aralıksız gerçekleşmesini sağlayınız. Bununla beraber asıl uğraşmamız gereken annelerinizin ve atalarınızın olduğu gibi yüksek kültürde ve yüksek anlayış yeteneği ile dünya birincisi olmağdır.”

1932

¹¹⁴ [Atatürk’ün S.D.İI, s. 211

Lord Kinross, ATATÜRK, Bir Millet in Yeniden Doğuşu, Altın Kitapla, Ocak-2018, İstanbul

¹¹⁵ Cumhuriyet gazetesi, 3.8.1932

ULUSLARARASI İLK KADIN KONGRESİ DELEGELERİNE

¹¹⁶Atatürk, 18 Nisan 1935’de kendisinin himayesinde İstanbul’ da toplanan ve aralarında ünlü nükleer fizikçi Madam Eve Curie’nin de bulunduğu, dünyanın dört bir yanından gelen kadınların katıldığı “Uluslararası İlk Kadın Kongresi” delegelerine şöyle sesleniyor:

“Türk kadınının dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güveni için çalışacağına emin olabilirsiniz.”

YARDIMSEVENLER DERNEĞİNİN İSMİ SON ŞEKLİNİ HENÜZ ALMADIĞI SIRADA YAPILAN BİR TOPLANTIDA

¹¹⁷Yardımsevenler Derneğinin ismi son şeklini henüz almadığı sırada yapılan bir toplantıda, birinin “İsim, Yoksul Kadınlara Yardım Derneği olsun!” demesi üzerine yazdırıp okuttuğu metinden:

Yoksul kadın, burada hiçbir şeyi olmayan kadın anlamında alınmıştır. Hâlbuki kadın denilen varlık, kendiliğinden yüksek bir varlıktır. Onun yoksulluğu olamaz. Kadın yoksul demek, onun bağrından kopup gelen bütün insanlığın yoksulluğu demektir. Eğer insanlık bu hâlde ise kadına yoksul demek yakıştırılabilir. Gerçek bu mudur? Eğer kadın dünyada çalışan, başaran, zengin olan, maddî ve manevî zengin eden insanları yetiştirmişse, ona yoksul sıfatı verilebilir mi? Verenler varsa onlara nankör denirse doğru olmaz mı?

Bizce, Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en saygın düzeyde, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.

TÜRK KADINININ BİLGİ SAHİBİ OLMASI

¹¹⁸Düşmanlarımız, bizi dinin etkisi altında kalmış olmakla suçluyorlar, duraklama ve çökmemizi buna bağlıyorlar; bu hatadır! Bizim dinimiz, hiçbir zaman kadınların erkeklerden geri kalmasını istememiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak bilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu bilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak zorunludur. İslâm ve Türk tarihi incelenirse görülür ki, bugün kendimizi bin türlü sınırlamalarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. **Türk sosyal hayatında kadınlar, bilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır; belki daha ileri gitmişlerdir.**

1923

TÜRK KADINI VE ERDEM

¹¹⁹Türk kadını dünyanın en aydın, en erdemli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır sıklıkta değil; ahlâkta, erdemde ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının görevi, Türk'ü düşünüş biçimiyle, kol gücüyle, kararlılığıyla koruma ve savunmaya gücü yeter kuşaklar yetiştirmektir. **Milletin kaynağı, sosyal yaşamın esası olan kadın, ancak erdemli olursa görevini yapabilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır. Burada Fikret* merhumun hepimizce bilinen bir sözünü hatırlatırım: “Elbet sefil olursa kadın alçalır beşer!”**

1925

¹¹⁷ Perihan Naci ELDENİZ., *TIK. Belleten*, Cilt: XX, Sayı: 80, 1956. s. 740

¹¹⁸ *Atatürk'ün S.D.II, s. 86*

¹¹⁹ *Atatürk'ün S.D. 11, s. 231*

TÜRK KADINI VE YURT SAVUNMASI

¹²⁰Bundan sonra Türk ırkı, kadınlarını, erkeklerinin yapmak zorunluğunda olduğu askerlik görevi dâhil, bütün hizmetlere ortak ederse, Etilerde, İskitlerde, Amazonlarda olduğu gibi, kendi ırkından başkalarının hiçbir yardımına gereksinim duymaksızın büyük millî ülkülerine başlı başına ve bağımsız olarak yürümek yeteneğini kazanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin esas düşüncesi, kadınları değil, erkekleri dahi, savaş meydanına götürmemektir. Fakat, Türk ulusunun yüksek varlığına, herhangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o zaman Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve etkin olacaklardır. Bu, insanlığın yüksek huzuru, rahatı ve dünya insanlığı için gerekli bir ödev olduğundandır ki, Türk kadını bunu yapacaktır ve yapagelmektedir ve yapar.

KADIN HUKUKUNDA DEVRİM GEREĞİ

¹²¹Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse, o toplum yandan fazla güçsüzlük içinde kalır. Bir millet ilerlemek ve uygarlaşmak isterse, özellikle bu noktayı esas olarak kabul etmek zorunluğundadır. Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktır. İnsanlar dünyaya alında yazılı olduğu kadar yaşamak için gelmişlerdir. **Yaşamak demek, faaliyet demektir. Bu sebeple bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemezse o toplum felç olmuştur.** Bir toplumun, hayatta çalışması ve başarılı olması için çalışmanın ve başarabilmenin bağlı olduğu bütün neden ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için bilim ve teknik gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri gerekir. Herkesçe bilinir ki, her alanda olduğu gibi sosyal yaşamda da iş bölümü vardır. Bu genel iş bölümü arasında kadınlar, kendilerine ait olan görevleri yapacakları gibi aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, mutluluğu için gerekli gündelik çalışmaya da dahil olacaklardır. Kadının ev görevleri, en ufak ve önemsiz görevidir.

Kadının en büyük görevi, analıktır. İlk eğitim verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu görevin önemi gereğince anlaşılır. Milletimiz, kuvvetli bir millet olmaya karar vermiştir. Bugünün gereklerinden biri de, kadınlarımızın her konuda yükselmelerini temindir. **Bu sebeple kadınlarımız da okumuş ve bilgi sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün öğrenim aşamalarından geçeceklerdir. Sonra, kadınlar sosyal yaşamda erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve koruyucusu olacaklardır.**

1923

¹²¹ Atatürk'ün S.D. II, s. 85-86

¹²²Daha endişesiz ve korkusuzca, daha yanılsız olarak yürüyeceğimiz yol vardır: Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, yaşamımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına bilimsel, ahlaksal, sosyal, ekonomik yaşamda erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur.

1923

TÜRK KADININA SEÇME VE SEÇİLME HAKKI TANINMASI

¹²³Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasal yaşamda bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadınına, artık tarihlerde aramak gerekecektir. Türk kadını evdeki uygar yerini yetkiyle almış, iş yaşamının her aşamasında başarılar göstermiştir. Siyasal yaşamda belediye seçimlerinde deneyimini yapan Türk kadını, bu kere de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Uygar memleketlerin bir çoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınına elindedir ve onu yetki ve başarıyla kullanacaktır.

¹²² Atatürk'ün S.D. 11, s. 150-151

¹²³ Perihan Naci ELDENİZ, T.T.K. Belleten, Cilt: XX, Sayı:80, 1956, s. 741

14. BÖLÜM

ATATÜRK VE MİLLÎ EGEMENLİK

ERZURUM MİLLETVEKİLİ DURAK VE ARKADAŞLARININ SORU ÖNERGESİ ÜZERİNE

Efendiler, her yeri geldiğinde arz etmişim ve bu nedenle de bir kez daha tekrar etmek ve vurgulamak isterim ki biz ülke ve milletimizin varlığını ve bağımsızlığını kurtarmak için karar verdiğimiz zaman kendi görüşlerimize bağlı bulunuyorduk ve kendi kuvvetimize dayanıyorduk. Hiçbir kimseden ders almadık, hiç kimsenin aldatıcı sözlerine aldanarak işe girişmedik. Bizim görüşlerimiz, bizim prensiplerimiz herkesçe bilinir ki Bolşevik prensipleri değildir ve Bolşevik prensiplerini milletimize kabul ettirmek için de şimdiye kadar hiç düşünmedik ve girişimde bulunmadık. Bizim inancımıza göre, milletimizin hayatının sağlanması ve yükselmesi kendi kararlılık yeteneğiyle uygun olan görüşlerle olacaktır. **Fakat esas itibariyle incelenirse bizim görüşlerimiz –ki halkçılıktır– kuvvetin, kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır.** Yine şüphe yok ki, bu dünyanın en kuvvetli bir esası, bir prensibidir. Elbette böyle bir prensip Bolşevik prensipleriyle zıt olmaz. Gerçekte bize milliyetsever derler. Fakat biz öyle milliyetseverleriz ki, bizimle iş birliği yapan bütün milletlere saygı gösterir ve uyum sağlarız.¹²⁴

2 Ağustos 1920

¹²⁴ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 69

HÂKİMİYET-İ MİLLİYE GAZETESİ İLE YAPILAN RÖPORTAJDAN

Hâkimiyet-i Millîye: Paşa hazretleri, yarın Nisanın yirmi üçü... Büyük Millet Meclisi'ni geçen yıl bugün açmıştınız. Bu tarihin çok büyük önemi var ve bu tarih, millî geçmişimizin en değerli anısı olacak, bu nedenle bazı sorular sormama izin verilir mi?

... Mustafa Kemal Paşa onurlu geçmişinin millî kurtuluşu hazırlayan bu anılarını tekrar düşünmüş olmaktan duygulanmış gibiydi. Anadolu direnişi bu olgun şekline gelene dek, millet kahramanın geçirdiği bazen ıstıraplı, üzüntülü, bazen sevinçli, mutlu günleri ruhumda duydum. Baştanbaşa ebedi bir tarih oluşturan bu anıları saran yüksek memleket coşkusu, bugün kendilerinden dinlerken ruhumdan kopan derin özlem ve duyguyu güç sakladım ve tekrar sordum, "Paşa Hazretleri, Türk milletinin bütün dünyaya gösterdiği bu soylu direnç, sizin aklınıza önceden nasıl geldi? Direnişe ait ilk düşüncelerinizi sormama izin verir misiniz?"

Mustafa Kemal Paşa: **"Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin ve büyük atalarımın en değerli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile büyülenmiş bir insanım. Çocukluğumdan bugüne kadar aile, özel ve resmî yaşamımın her aşamasını yakından tanıyanlar tarafından bu aşkı bilinir. Bence bir millette onurun, gururun, namusun ve insanlığın oluşması ve devam etmesi, kesin olarak o milletin özgürlüğüne ve bağımsızlığına sahip olmasıyla mümkündür. Ben kendi adıma, bu saydığım özelliklere çok önem veririm ve bu özelliklerin bende olduğunu iddia edebilmem için, milletimin de aynı özelliklere sahip olmasını gerekli görüyorum. Ben, yaşayabilmek için, mutlaka, bağımsız bir milletin çocuğu kalmalıyım. Bu nedenle millî bağımsızlık bence bir yaşamsal bir sorundur. Millet ve ülkenin çıkarları gerektirdiğinde, insanlığı oluşturan milletlerden her biriyle uygarlığın gereklerinden biri olan, dostluk ve politik ilişkilerini büyük bir incelikle kabul ederim. Ancak benim milletimi tutsak etmek isteyen herhangi bir milletin de, bu amacından vazgeçene dek amansız düşmanıyım"**¹²⁵

22 Nisan 1921

EL-CEZİRE CEPHESİ KUMANDANI NİHAT PAŞA HAKKINDAKİ SORU ÖNERGESİ NEDENİYLE

Millete efendilik yoktur. Hizmet etmek vardır. Bu millete hizmet eden onun efendisi olur. Efendiler! İnsanlık tarihinde dünya tarihinde Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'yi [Yüce Osmanlı Devleti] milletimize dayanarak kurmuş olan bir saygıdeğer sülâleye bile milletimiz derin tarihi anıları ile saygı duyar. Fakat bu bakış açısından saygısı bile kendisine efendi bulmak ve aramak için değildir. Millet, ona ancak kanun koymasını ve yasa koymasını verir ve egemenliğini bizzat korur.

¹²⁵ <<https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/afyonkarahisar-gencleriyle-konusma>>. Kasım 5, 2019.

... Bu Yüce Meclis'in uygulama gereği olmak üzere koyduğu kanunlar geçici değildir. Çünkü Yüce Heyetiniz geçici bir konuma sahip değilsiniz! Bunu takip etmiş olan satırları okuyorum. Orada da bir noktayı açıklamak lâzım! Egemenlik hakkının, gerçek hâkimiyetin hazır durumlar dolayısıyla, millet tarafından mecburi kullanımı kavramı vardır.

Efendiler,

Hazır durumlar, diğer nedenler bilmiyorum! Yalnız bildiğim ve bilinmesi, açıklanması gereken bir gerçek varsa, o da milletiniz hiç kimsenin uygunluğuna gerek duymadan ve uymayanlara karşı isyan ederek ulusal bağımsızlığını kazanmıştır. Eğer tasarıdaki bu ifade, herhangi bir nazik üslûba bağlılıktan doğmuş ise büyük bir gerçeği değiştirmiş olmak bakımından bile düzeltilmeye muhtaçtır. **Millet egemenliğini almıştır ve isyan ederek almıştır. Alınmış olan egemenlik hiçbir neden ve durumda terk edilemez, geri verilemez ve emanet edilemez. Bu egemenliği tekrar geri alabilmek için almak için kullanılmış araçları kullanmak gerekecektir.**¹²⁶

7 Kasım 1921

SALTANATIN KALDIRILMASI

1 Kasım 1922 günü, Osmanlı Saltanatı'nın kaldırılmasına dair önergeleri görüşmek üzere toplanan Anayasa, Seriy ve Adalet Komisyonlarının ortak toplantısında:

Egemenlik ve saltanat, hiç kimse tarafından hiç kimseye bilim gereğidir diye görüşme ile tartışma ile verilmez. Egemenlik, saltanat; kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenlik ve saltanatına el koymuşlardı; bu zorla el koyuşlarını altı yüzyıldan beri devam ettirmişlerdi. Şimdi de Türk milleti bu saldırganların cezalarını hatırlatarak, egemenlik ve saltanatını, isyan ederek kendi eline açıkça almış bulunuyor. Bu bir oldu bittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, egemenliğini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız? Sorunu değildir. Sorun, zaten oldubitti hâline gelmiş bir gerçeği ifadeden ibarettir. Bu, kesinlikle olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes sorunu doğal görürse, fikrimce uygun olur.

İşin bilim yönüne gelince hoca efendilerin merak ve endişeye kapılmalarına gerek yok. Bu konuda bilimsel açıklamalarda bulunayım dedim ve uzun uzadıya bir takım açıklamalar yaptım. Bunun üzerine Ankara milletvekillerinden hoca Mustafa Efendi, "Affedersiniz efendim, biz konuyu başka bakımdan ele

¹²⁶ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s. 124-125.

alıyorduk açıklamalarınızla aydınlandık.” dedi. Konu karma komisyonca çözüme bağlanmıştı.

Hızlı bir şekilde kanun tasarısı hazırlandı. O gün meclisin ikinci oturumunda okundu. Ad okunarak oya konması önerisine karşı kürsüye çıktım. Dedim ki “Buna gerek yoktur. Ülke ve milletin bağımsızlığını sonsuza dek koruyacak ilkeleri yüce meclisin oy birliği ile kabul edeceğini sanırım.” “Oylar!” sesleri yükseldi. Sonunda başkan oya sundu ve “Oy birliği ile kabul edilmiştir.” dedi ama olumsuzluk bildiren bir ses işitildi: Ben karşıyım! Bu ses “ Söz yok!” sesleriyle boğuldu. İşte Osmanlı Saltanatı’nın yıkılış göçüş töreninin son bölümü böyle olmuştur.¹²⁷

İZMİT’TE HALK İLE KONUŞMA

Batı Anadolu Seyahati Sırasında

Ölmüş zannedilen milletimiz yeniden kadınlarıyla, çocuklarıyla el ele vererek dünyada var olduğunu kanıtlayan harikalar göstermiş ve bunun kesin sonucu olarak; Lozan Konferansı’na davet edilmiştir. Lozan’da henüz olumlu bir sonuç yoktur. Fakat bu sonuçları kazanmak için çalışılıyor. **Millet, Misak-ı Milli’nin gerçek anlamını, kuvveti ve süngüsüyle maddi olarak elde etmiştir. Şimdi Lozan’da yapılacak şey maddi olarak elde edilen bu sonucu, belirtmek ve onaylatmak olacaktır. Bu sonuç er geç elde edilecektir. Çünkü hukukumuz son derece kanunî ve açıktır. Bunu elde etmek için kuvvetimiz vardır ki, o da anlayıp gerçekten elimizde bulundurduğumuz ve bulunduracağımızı kanıtladığımız milli egemenliğimizdir. Milli egemenliğimiz için tehlike var mıdır, dediler.**

Buna yanıt olarak kesin bir biçimde derim ki hayır, hayır, hayır! Milli egemenliğimiz için tehlike yoktur.

Çünkü milletimiz, yüzyılların çok acı darbelerinden ve felâketlerinden uyanmıştır. Bunu eski geriliğe götürmenin maddi imkânı kalmamıştır.

... Türkiye Büyük Millet Meclisi, halifenin değildir ve olamaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi yalnız ve yalnız milletindir. Milletın seçtiği vekillerden oluşur. Bu meclis yalnız ve yalnız milletin emrine itaat etmek zorundadır. İsmi ve makamı ne olursa olsun millet, bu hakkını bir kişiye veremez.

... Bugün halife olan yüce şahsın bizim ile beraber aynı gerçekleri gördüğünü sanırım. Ancak bir sakınca doğarsa bunu yalnız bu makama bağlamak gerekmez. Bunu yapmak için ilk önce, düşüncelerini şariat elbisesine, kılığına sokan bazı cahiller, çıkarıcılar ve dalkavuklar ortaya çıkabilir. Bunların yapacağı etkileri ve içeriğini önceden tanıyıp ona göre hazırlanmak her ferdin ve milletin görevidir.

Şurasını açıkça söylemek gerekir ki, bu milletin üç buçuk seneye sığdırdığı dava çok büyüktür. Bunu sindirmek için kuvvetli akıl ve hafıza gerekir. Fransızlar büyük ihtilali geri döndürmek için, tam bir asır çalışmışlardır. **Hayat felsefesinin garip bir görünümüdür ki her yararlı ve yeni şeye karşı mutlaka bir kuvvet çıkar. Buna bizim dilimizde (gericilik) derler. İşte bu gericiliğin yok edilmesi için gereken önlemleri önceden almış olmak gerekir. Bütün millet emin ve rahat olsun ki, inkılâbı yapanlar bu gibi olumsuz kuvvetleri çıktığı noktalarda yok edecek güç, yetenek ve önlemlere sahiptirler. Kesinlikle tekrar ederim ki milletin egemenliği sonsuzdur.**¹²⁸

18 Ocak 1923

İZMİR'DE KARŞIYAKA'DA ANNESİNİN MEZARI BAŞINDA

Batı Anadolu Seyahati Sırasında:

Zavallı annem bütün millet için ülkü olan İzmir'in kutsal topraklarına bedenini vermiş bulunuyor. Arkadaşlar, ölüm, yaratılışın en doğal bir kanunudur fakat böyle olmakla beraber bazen ne üzüntü verici görünüşler olur. Burada yatan annem, eziyetin, zorlamanın bütün milleti felâket uçurumuna götüren bir keyfi idarenin kurbanı olmuştur. Bunu açıklamak için izin verirseniz acı hayatının belli birkaç noktasını sunayım. Abdülhamit Devri'nde idi. 1905 [1320 Hicri takvime göre] tarihinde mektepten henüz kurmay yüzbaşı olarak çıkmıştım. Hayata ilk adımı atıyordum. Fakat bu adım hayata değil, zindana rastladı. Gerçekten bir gün beni aldılar ve baskı idaresinin zindanlarına koydular. Orada aylarca kaldım.

Annemin, bundan ancak hapisten çıktıktan sonra haberi olabildi ve hemen beni görmeye koştu. İstanbul'a geldi. Fakat orada kendisiyle ancak üç beş gün görüşebildim. Çünkü tekrar baskı idaresinin casusları, cellatları ikametgâhımızı sarmış ve beni alıp götürmüşlerdi. Annem ağlayarak arkamdan takip ediyordu. Ben, sürgün yerime götürecek olan vapura bindirilirken benimle görüşmesi engellenen annem gözyaşlarıyla Sirkeci Rihtımı'nda acılar ve kederler içinde bırakılmış bulunuyordu. Sürgün yerinde geçirdiğim tehlikeler onun hayatının acılar ve gözyaşları içinde geçmesine sebep olmuştur. Başka bir nokta daha: Mütareke zamanında Anadolu'ya geçtiğim zaman, annemi acılı bir hâlde İstanbul'da bırakmak zorunda kaldım. Yanımda kendisinin arkadaşlık ettiği bir adamım vardı. Bunu Erzurum'dan İstanbul'a gönderdiğim zaman annem bu adamın yalnız olarak geldiğinden haberli olduğu dakikada, benim hakkımda halife ve padişah tarafından verilmiş olan idam kararının yerine getirildiğini zannetmiş ve bu düşünce kendisini felce uğratmış.

¹²⁸ <<http://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/izmitte-halk-ile-konusma>>. Kasım 5, 2019.

Ondan sonra bütün mücadele seneleri onun hayatını acı, üzüntü içinde geçirtmişti. Padişah ve hükûmetinin ve bütün düşmanların daima baskı ve işkencesi altında kalmıştı. İkametgâhı bin türlü bahanelerle ve nedenlerle basılır ve araştırılır, kendisi rahatsız edilirdi. Annem üç buçuk senelik bütün gece ve gündüzlerini gözyaşları içinde geçirdi. Bu gözyaşları ona gözlerini kaybettirdi. Sonunda çok yakın zamanda onu İstanbul'dan kurtarabildim. Ona kavuşabildim ki o artık maddi olarak ölmüştü, yalnız manevi olarak yaşıyordu.

Annemin kaybından şüphesiz çok üzüntülüymüm. Fakat bu üzüntümü gideren ve beni avutan bir konu vardır ki o da anamız vatani yok olmaya götüren idarenin artık bir daha geri gelmemek üzere yokluk mezarına götürülmüş olduğunu görmektir. Annem, bu toprağın altında, fakat millî egemenlik sonsuza dek devam etsin. Beni teselli eden en büyük kuvvet budur. Evet, millî egemenlik sonsuza dek devam edecektir. Annemin ruhuna ve bütün ataların ruhuna üzerime almış olduğum vicdan yeminimi tekrar edeyim. Annemin mezarı önünde ve Allah'ın huzurunda yemin ediyorum, bu kadar kan dökerek milletin kazandığı ve elde tuttuğu hâkimiyetin korunması ve savunması için gerekirse annemin yanına gitmekte asla kararsız davranmayacağım. Millî egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun.¹²⁹

27 Ocak 1923

¹²⁹ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.201-202.

İZMİR'DE HÜKÜMET KONAĞINDA

Efendiler,

Bir devir biliyoruz ki, İzmir'i, yalnız İzmir'i değil, bütün vatani, İzmir halkını, yalnız İzmir halkını değil, bütün milleti düşmanların eline av olarak veriyordu. Ve bundan üzüntülü ve duygulu olmadığını iddia edersek doğrudur fakat yine bir devir yaşıyoruz ki bütün bu dış düşmanlara dayanarak ülkeyi ve milleti yok etmeye karar vermiş olan bir idarenin çalışmasına rağmen, sonsuz yolsuzluklar içinde ülkeyi, düşmanın kirli ayaklarından kurtarıyor, millet ve ülkeye izzet, şeref, namus kazandırıyor ve başarı, zafer veriyor, o da bu devirdir. Bundan dolayı bu iki devir arasındaki farkı gözlerimizle görüyoruz ve o fark, ellerimizle tutulacak kadar da somut bir durumdadır.

Efendiler,

Bu iki devir arasındaki fark çok büyüktür. Birinci devre ait olan övgüleri anmak çok uzun olur. İkinci devrin övülecek şeyleri de çoktur. Ancak farkı görmek için çok kuvvet harcamaya gerek yoktur. **Bununla anlayabiliriz ki bu ülkenin gereklerine ve bu memleketin sosyal durumuna, sosyal hayatına en çok ve en güzel uyan yönetim şekli bugünkü yönetim şeklidir.** Geçen ve tarihe karışan yönetim şeklinin son zamandaki ismi ve şekli, meşrutiyet idaresi idi. Veya meşruti saltanat idi ve daha önceki ismi de mutlakiyet idi. Yalnız beş altı yüz sene değil, bütün Türk tarihini karıştırdığımız her zamanda memleketi bozulmuşluğa, yıkılmışlığa düşüren ve millete, hiçbir zaman kendi mutluluğuyla uğraşma izni vermeyen serseri bir idare idi ve o idare kurduğu devletleri tarihe bırakmak zorunda ve mahkûmiyetinde kalmıştır. **Halbuki bugünkü idare şekli ki milletin egemenliğini kayıtsız şartsız kendi elinde bulunduruyor; milletin kaderini doğrudan doğruya şunun, bunun elinde değil, kendi elinde tutuyor. Böyle bir idare, elbette bu milletin şerefine, namusuna ve mutluluğuna daha uygun gelir. Egemenliği kayıtsız şartsız milletin elinde tutan bir idare dedim. Gerçekten efendiler, bugün dünya yüzünde egemenlik ile bu kadar ilgili olan, egemenliği bu kadar kuvvetli bir şekilde gösteren hiçbir idare şekli var olmuş değildir. En çok ilerlemiş ve medenileşmiş idare şekillerine bakınız. Onlarda da eksik o kadar büyüktür ki, bugün bizim içinde bulunduğumuz şekle gelebilmek için mutlaka yeniden bir inkılâp yapmak zorundadırlar. Kayıtsız şartsız deyiimiyle belirtilen hâkimiyeti, milletin sorumluluğunda tutmak demek bu egemenliğin en küçük parçasını; sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir. Bununla anlatmak istediğimi kolaylıkla anlayabilirsiniz.**

Efendiler!

Henüz kurtulmuş değiliz, atılan adımlar, bundan sonra atılması gereken adımların başlangıcıdır. İnsan başlangıçtayken sonuca ulaştığını ileri sürerse

dünyanın en derin aldanışları içinde kendisini dalmış görür. Biz daha çok adımlar atmak zorundayız. Bu adımlar hem çok hızlı, hem de çok uzun olmalıdır. Bundan dolayı bu adımları doğru ve belli bir yön içinde atabilmek için, kendi kaderimize kendimiz sahip ve hâkim olmak zorundayız.¹³⁰

27 Ocak 1923

İZMİR'DE HALK İLE KONUŞMA

Eski Gümrük binasında yapılan toplantıda söylenmiştir.

Saygıdeğer İzmir Halkı, Aziz Hemşehrilerim!

Sizi böyle yakından yüz yüze selâmlamak benim için çok büyük bir mutluluktur. Gerek bundan beş altı ay önce zafer kazanmış ordumuz için geldiğim zaman ve gerekse bu defaki gelişimde halkın bana karşı gösterdiği içten gösterilerden dolayı çok teşekkür borçluyum. Olabilseydi, teşekkürlerimi bütün İzmir halkına ayrı ayrı sunardım.

Hanımlar, Efendiler,

.. Ben şimdi burada hazır bir nutuk söyleyecek değilim. Amacım halkça, kardeşçe sohbette bulunmaktır. Bu dakikadaki karşınızda konuşan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Başkomutan değildir. Sade bir milletvekili ve sizi çok seven bir hemşehriniz Mustafa Kemal'dir. Bundan dolayı benden neler öğrenmek istiyorsanız serbest olarak sormanızı rica ederim.

[Bunun ardından üçü hanım olmak üzere on dokuz kişi tarafından otuzdan fazla soru sorulmuştur. Bu sorular yeni Türkiye devletinin şimdiki esasları, kadınların sosyal hayatımızdaki yerinin ne olmak gerekeceğini ve barış konferansındaki tartışmaları ziraat ve ticaret ve sanayinin gelişmesini, Halk Partisi'nin izleyeceği ilkeler ile diğer meseleleri içeriyordu. Sayın Paşa bu soruları yazdıktan sonra, her birine ayrı ayrı kanıtlı bir şekilde cevap vermiştir.]

Efendiler,

Bütün dünya görmüş ve anlamıştır ki Osmanlı İmparatorluğu tarihe karışmıştır. Devletimiz yeniden bir devlet meydana getirmiştir ki adına Türk Devleti derler ve bu devlet, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun hükûmeti tarafından yönetilir. Osmanlı Devleti yazık ki ölmüştür. Babiâli Hükûmeti yazık ki ölmüştür, affedersiniz, hata ettim! Yazık ki demeyecektim, övünürüm ki ölmüştür çünkü onlar ölmeseydi milleti öldüreceklerdi. Sonra birçok defa hakaret ve saldırıya uğramış olan Meclis-i Mebusanlar da ölmüştür. Onun yerine Meclis-i Mebusan değil, Türkiye Büyük Millet Meclisi geçmiştir. Unutmamalıdır ki milletin egemenliğini bir şahısta, yahut belirli kişilerin elinde bulundurmakta yarar bekleyen bilgisiz ve aldanmış insanlar vardır. Hükümdarlar, kendilerini hayali bir kuvvetin temsilcisi tanırırlar ve bundan zevk alırlar. Fakat onların etrafındaki çıkarıcılar bunu din buyruğu gibi gösterip bütün milleti aldatmaya, alçaltmaya çalışırlar. Nitekim şimdiye kadar çalışmışlardır.

¹³⁰ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.204

Sonunda milletin kulağı bu şakımlarla dolar ve o inandırıcı etkileri dinin gereği ve gerçeğin kendisi kabul eder. Bu gibilere gerici ve hareketlerine irtica derler. Yakın tarih devrelerimizin sayfalarını araştırırsak birçok örneklere rastlarız. Fakat buna bütün dünya inanmalıdır ki, milletimizi bu gibi etkilemelerle bozmanın ve aldatmanın imkânı kalmamıştır. Fetva ile veya şu, bu gibi etkilemelerle milleti eskiye göndermek isteyenlerin yeri zindan olacaktır. **Kesinlikle ve çekinmeden söylerim ki, milli egemenliğimizin en küçük parçasını şu veya bu şekilde kısıtlamak isteyenler en koyu gericidir.** Öylelere karşı milletin yapacağı şey onları parçalamaktır.¹³¹

31 Ocak 1923

BALIKESİR'DE HALKLA KONUŞMA

7 Şubat 1923 günü öğleyin Zağnos Paşa Camisi hutbesinde cemaata seslenmiştir. (Balıkesir Hutbesi olarak da bilinir.)

“Ey Millet,

Allah birdir, şanı büyüktür. Allah'ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizamı, hepimizin bildiği Kur'ân-ı Azimüşşan'daki açık ve kesin hükümlerdir.

İnsanlara manevi mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî doğa kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün doğa kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Efendiler,

Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. **Millet işlerinde her bireyin düşünce sisteminin başlı başına faaliyette bulunması gerekir. İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce egemenliğimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Milli amaçlar, milli yönetim sadece bir kişinin düşünmesinden değil, ulusu oluşturan bireylerin tamamının istek ve amaçlarının birleşmesinden oluşur.** Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.¹³²

7 Şubat 1923

¹³¹ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.207-208.

¹³² <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65833/ataturk39un-balikesir-hutbesi.html>. Kasım 5, 2019.

TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ'Nİ AÇIŞ KONUŞMASI - İZMİR

Efendiler, milletimiz, kesin kurtuluşa ve gerçek kurtuluşa sahip olabilmek için, iki ilkeye dayanmanın farz ve şart olduğunu anladı; büyük ve açık kanaatlerle anladı. O ilkelerden birincisi Misak-ı Millî'nin ifade ettiği mananın ruhudur. İkincisi Anayasa'mızın belirlediği değiştirilemez gerçeklerdir. Biliyorsunuz ki Misak-ı Millî, milletin tam bağımsızlığını sağlayan ve bunu sağlayabilmek için ekonomisinin de gelişmesine engel olan bütün sebepleri bir daha ve kesinlikle geri gelmemek üzere kaldıran bir yöntemdir. **Anayasa Osmanlı İmparatorluğu'nun, Osmanlı Devleti'nin öldüğünü fark ettiren ve açıklayan bir kanundur ve bu devletin hayatının da kayıtsız şartsız milletin yetkisinde kalabilmesi için halkın doğrudan kendi alın yazısını yönetmesi kuralını şart kılan bir kanundur.**

"Artık Türkiye halkı için tek temsilci, yasama ve yürütme yetkisini almış olan kendi meclisidir, Türkiye Büyük Millet Meclisidir" diyen **bir kanundur ve Babrâli Hükûmeti yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetini koyan kanundur. Efendiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve bunun hükûmetinin millettan aldığı yetki tam bir bağımsızlık ve kayıtsız şartsız millî egemenlik ilkelerine dayanarak ülkeyi bayındır yapmak ve milleti zengin, rahat ve mutlu etmekten ibarettir.** Böyle olmakla beraber Anayasa, bir özel madde ile Meclisin görevini de açıklar. O görevler ki doğrudan doğruya milletin hukuk ve yetkisi iken yüzyıllarca şunun ve bunun elinde kalmıştır. Artık bu hukuk ve yetkinin hiçbir neden ve şekilde hiçbir makama ve kişiye bırakılamayacağını kesinlikle ifade etmek için bir özel madde koymuştur. Efendiler, milletimizin bu iki ilkeye dayanarak çalışmaya başladığı günden bugüne kadar geçen zaman, çok zaman değildir; üç buçuk, dört seneden ibarettir. Fakat milletimizin kazandığı başarı ve zafer bu üç buçuk dört seneye sığamayacak kadar çoktur, taşkındır, coşkundur, yüksektir, kuvvetlidir.

... Arkadaşlar, son söz olarak demiştim ki biz ülkemizi artık esir ülkesi yapamayız. Belki hepimizin dikkatlerini çekmiş olan Lozan Konferansı'nın son görüşmesi bu nokta ile ilgilidir. Konferansın şimdilik gecikmeye uğrayışı hep aynı meseleden, aynı noktadan doğmuştur gibi anlaşılabilir. Ordularımız en büyük bir zaferi kazanmışlardır ve zafer yürüyüşünü durduracak hiçbir engel yoktur.

Böyle bir zamanda İtilâf Devletleri, hukukumuzu, kanunî haklarımızı görüşmeler ile bile onaylayacaklarını ve meselelerin görüşmeler ile bile çözümleneceğini söylediler ve bizi konferansa davet ettiler. Milletimiz, meclisimiz ve hükûmetimiz samimi olarak barış taraftarı olduğu için, muzaffer ordularımızı durdurdu ve delegeler heyetimizi Lozan'a gönderdi. Aylardan beri konuşmalar ve tartışmalar sürüyor. **Fakat henüz karşımızdakiler bizimle üç senelik, dört senelik bir hesabı görmüyorlar, üç yüz ve dört yüz senelik bir hesabı görmeye başlamışlardır. Ve hâlâ karşımızdakiler eski Osmanlı Devleti'nin tarihe geçtiğini ve bugün yeni Türkiye devletinin var olduğunu ve bu Türkiye devletini**

kuran milletin çok kararlı ve kahraman bir millet olduğunu ve bu milletin artık tam bağımsızlıktan ve milli hâkimiyetinden zerre kadar fedakârlık yapamayacağını anlamamışlardır.

İşte bunu anlayamamak yüzünden kararsızlığa düşmüşler, beklemeye mecbur hissetmişlerdir. Arkadaşlar, onlar istedikleri kadar kararsız olsunlar, fakat bu millet kesin kararını vermiştir. Bu millet için kararsızlık devirleri çoktan geçmiştir. Devletlerin delegeler heyetimize verdikleri son proje elbette heyetimizce kabule değer görülmedi. Diğer delegeler heyeti gibi bizim delegeler heyetimiz de durumu hükûmete ve gerekirse Meclis'e sunmak üzere memlekete geri gelmek üzeredir. Elbette sorular ve açıklamalar olacaktır. Ancak bütün millet, bütün dünya bilsin ki, en sonunda ve en sonunda millet tam bağımsızlığının sağlandığını görmedikçe yürümeye başladığı yolda bir an durmayacaktır.¹³³

17 Şubat 1923

KONYA HÜKÜMET BİNASINDA

Esnaf ve tüccarlar tarafından düzenlenen ziyafette söylenmiştir.

Saygıdeğer Efendiler,

... Dış düşman artık bizim için, bir düşman olmaktan çıkmıştır. Bağımsızlığımızı yok etmeğe çalışanlar artık bizim için korkunç değildir. Onun tehlikeli olamaması için gereken önlemler alınmıştır. Biz dış düşmanı bu hâle, milletin birliğiyle getirdik. Düşman yalnız dışarıda değildir. İçeride de bu milletin hayatıyla oynamak isteyen düşmanlar var. Dış düşmana karşı aldığımız önlemleri, gösterdiğimiz birliği iç düşmana karşı da daha şiddetle, daha uyanıklılıkla göstermeliyiz. **Süngü ile, silâhla, kanla elde ettiğimiz zaferden sonra, eğitim, kültür, bilim, ekonomi gibi alanlarda başarılı olmak için çalışacağız. Milleti refah ve mutluluğa götürecek bu alanlarda güvenle, başarıyla yürüyebilmek ise, yalnız bir şarta bağlıdır. Bu şart bulunmazsa o alanlarda başarımız imkânsızdır. Bu şart şudur: Milletin doğrudan doğruya kendi egemenliğine kendinin sahip olmasıdır.**

Üç buçuk, dört yıldan beri uygulanarak milleti kurtuluşa erdiren, bundan sonra da sonsuza dek uygulanmasıyla milleti mutluluğa götürecek olan bu idare şekli için tehlikelerin hepsi sona ermiş değildir. Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini çok iyi anlayan ve çok iyi bilen millet, bu kutsal egemenliğine karşı baş gösterecek her tehlikeyi kahredecektir. Konyalılar tarihin her inkılâp devrinde acı, tatlı günler gördüler. Tarihin bu dersindeki önemi herkes gibi saygıdeğer Konyalıların da anlayacağına eminim. Bu güvenlidir ki, Konya'nın millî egemenlik yerleşmesinde en güçlü dayanma noktalarından biri olacağına büyük inancım var.¹³⁴

26 Mart 1923

133 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.216-217.

134 < <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/konya-esnaf-ve-tuccarlariyla-konusma>>. Kasım 5, 2019.

SEÇİMİN YENİLENMESİ HAKKINDAKİ KARAR NEDENİYLE

Saygıdeğer ve Sevgili Arkadaşlarım:

Yeni Türkiye Devleti'nin ruhunun yapısı millî hâkimiyettir. Milletın kayıtsız şartsız egemenliğidir. Bir milletin egemenliğini anlamış olabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi birtakım özel vasıflara ve üstün terbiyeye sahip olmasıyla geçerli olur. Bir milletin siyasî terbiyesinde, sosyal terbiyesinde, vatan sevgisinde eksik vardır, öyle bir millet egemenliğini gerekli derecede kuvvetle elinde tutamaz. Milletimiz üç buçuk, dört yıldan bu yana, büyük kahramanlıklarla, sonsuz fedakârlıklarla eline aldığı egemenliğini bugüne kadar kendine lâıyk bir şekilde, toplum için, vatani için yararlı sonuçlar verebilecek şekilde iyi kullanmıştır. Bunu pek çok eserleriyle başarılarıyla ispat etmiştir. Milletimizin saygıdeğer vekillerinden oluşmuş olan yüce heyetiniz de milletimizin yıllarca devam eden çalışmanızıla mükemmel bir şekilde bunu göstermiş bulunuyorsunuz. Yüce Meclis'in bugün kabul etmiş olduğu yüce karar ile bütün bu özellikler, bütün bu üstünlükler özellikle milletimizin olgunluğa ermesi bir kat daha yükseltilmiş ve bütün dünyaya, bu gerçeği görmek istemeyen dünyaya, ilân edilmiş ve gösterilmiştir. Bu kararla yeni Türkiye devletinin esası ve bereketli millî kanunları, yüce ülküleri sarsılmaz bir şekilde bir kere daha belirlenmiş ve belirlenmiştir.

Arkadaşlar! Türkiye devletinde ve Türkiye devletini kuran Türkiye halkında hükümdar yoktur, diktatör yoktur! [kahrolsun hükümdar sesleri]. Hükümdar yoktur ve olmayacaktır. Çünkü olamaz [şiddetli alkışlar, bravo sesleri]. Milletın gerçek temsilcileri olan saygıdeğer üyeler, sizler bugünkü kararınızı; yalnız vicdanınızdan ve beyninizden doğmuş ve akla gelmiş olan gerçek ve samimî duygularla vermiş bulunuyorsunuz, memleketin, milletin mutluluğu için, rahatlığı için, geleceğini sağlaması için gördüğünüz gerek üzerine kararınızı vermişsinizdir ve bundan dolayı yüce heyetiniz gerçekten takdire ve tebriğe değerdir. Ben de yüce heyetiniz içinde bir üye ve bir arkadaş olmakla son derece memnun ve mutluyum.

Bütün dünya bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî hâkimiyettir. Yalnız bir makam vardır. O da milletin kalbi, vicdanı ve varlığıdır. İnşallah milletin yeni vekillerinin gelmesine kadar yüce heyetiniz sorumluluklarına bırakılan görevleri şimdiye kadar olduğu gibi o zamana kadar da iyi yaparsınız.¹³⁵

1 Nisan 1923

135 < <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/secimin-yenilenmesi-hakkindaki-karar-nedeniyle>>. Kasım 5, 2019.

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET VE DOĞULULUK, BATILILIK MESELESİ

Neue Freie Preese muhabirine demec [Hâkimiyet-i Millîye]:

- Yeni Türkiye Anayasası’nın ilk maddelerini size yineleyeceğim:

“Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yürütme gücü, yasama yetkisi, milletin tek gerçek temsilcisi olan Meclis’te ortaya çıkmış ve toplanmıştır.”

Bu iki kelimeyi bir kelimedede özetleyebiliriz; “Cumhuriyet”. Yeni Türkiye’nin yenilenme işi daha son bulmamıştır. Savaştan sonra Türk Anayasası’nın gelişimi, henüz kesin bir biçim almış sayılamaz. Değişiklikler ve düzeltmeler yapmak ve Anayasayı daha yetkin bir hale getirmek gereklidir. Tamamlanmaya başlanan bu iş henüz bitmemiştir. Kısa bir zaman içinde Türkiye’nin bugün gerçekten almış bulunduğu biçim hukukî olarak da belirlenecektir. Yakın bir gelecekte bu soruna dair hükûmet önerisi Meclis’e sunulacaktır. Bu önerinin tüm maddeleri Anayasa’nın gelişmesi ve tamamlanmasına ait bulunacaktır. Tüm Avrupa ve Amerika’daki cumhuriyetler nasıl temel olarak bir diğerinden ayrı değilse, aralarındaki ayrım nasıl yalnız biçime ait bulunuyorsa, Türkiye’nin de bu cumhuriyetlerden ayrımı sadece bir biçim sorunudur. Diğer cumhuriyet yöntemiyle yönetilen ülkelerde olduğu gibi bizim de egemenliğe sahip bir meclisimiz vardır. Yalnız bizde Büyük Millet Meclisi, hem yasama hem de yürütme yetkisine sahiptir. Başka yerde olduğu gibi bizde de bakanlar kendi bakanlıklarına ait işlerden sorumludurlar. Başka yerler de yeni Türkiye devleti bakanların Millet Meclisi elinde bir oyuncak olduğu sanılıyor. Bu yanlıştır, bakanlıkların sorumluluğuna ve görevine ait sorunda Anayasada yapılacak değişikliklerle belirlenmiş olacaktır. Sonuç olarak Cumhurbaşkanından, hükûmet başkanından ve sorumlu bakanlardan oluşmuş bir hükûmet kuracağız.¹³⁶

27 Eylül 1923

CUMHURBAŞKANLIĞI’NA SEÇİLMELERİ ÜZERİNE

Saygıdeğer Arkadaşlar,

Önemli ve dünya ölçüsünde olağanüstü olaylar karşısında saygıdeğer milletimizin hazırlıklı oluşuna ve gerçek uyanıklığına bir değerli belge olan Anayasamızın bazı maddelerini açıklamak için özel komisyon tarafından büyük heyetinize teklif edilen kanun tasarısının kabulü nedeniyle Yeni Türkiye Devleti’nin zaten ve dünyaca bilinen, bilinmesi gereken anlamı, milletlerarası tanınan unvanıyla anıldı. **Bunun doğal gereği olmak üzere, bugüne kadar doğrudan doğruya Meclisiniz’in Başkanlığı’nda bulundurduğunuz arkadaşınıza yaptırdığınız görevi Cumhurbaşkanı unvanıyla yine aynı arkadaşınıza, bu yeteneksiz arkadaşınıza**

136 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.226.

verdiniz. Bu nedenle şimdiye kadar tekrar olarak hakkımda göstermiş olduğunuz sevgi ve içtenlik ve güveni, bir kez daha göstermekle yüksek değerbilirliğinizi doğrulamış oluyorsunuz. Bundan dolayı büyük heyetinize bütün ruh içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım.

Efendiler,

Asırlardan beri doğuda haksızlığa ve zulme uğrayan milletimiz, Türk Milleti, gerçekte doğal huylardan temizlenmiş kabul ediliyordu. Son senelerde milletimizin fiilen gösterdiği yetenek, akıllılık, anlayış, kendi hakkında kötü fikir besleyenlerin ne kadar dikkatsiz ve ne kadar araştırmadan uzak, dış görünüşlere bakan insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz, sahip olduğu kalitelerini ve değerliliğini hükûmetinin yeni ismiyle uygarlık dünyasına daha çok kolaylıkla göstermeye başarılı olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, dünyada işgal ettiği konuma lâyık olduğunu eserleri ile ispat edecektir. Arkadaşlar, bu yüce kuruluşu oluşturan Türk milletinin son dört sene sürecinde kazandığı zafer, bundan sonra da birkaç katı olmak üzere, belirtilerini gösterecektir. Ben kazandığım bu güvene layık olmak için pek önemli gördüğüm noktadaki gerekliliği bildirmek zorundayım. O gereklilik, Yüce Heyetiniz'in şahsım hakkındaki sevgi güveninin, desteğinin devamıdır. Ancak bu şekilde ve Allah'ın yardımıyla, şahsıma yönelttiğiniz ve yönelteceğiniz görevleri iyi yapmaya başarılı olabileceğimi ümit ederim. Daima saygıdeğer arkadaşlarımla ellerine, çok içten ve sıkı bir şekilde yapışarak onların şahıslarından kendimi bir an bile ayrı görmeyerek çalışacağım, milletin sevgisini daima dayanma noktası kabul ederek, hep beraber ileriye gideceğiz. **Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı ve muzaffer olacaktır.**¹³⁷

29 Ekim 1923

HALİFE SEÇİMİ HAKKINDA KONUŞMA

Şimdi, arzu buyursanız, halife seçimi dolayısıyla Meclis'in 18 Kasım 1922 günlü gizli oturumlarında geçen görüşmelerle ilgili kısa bir bilgi vereyim; Meclis'te konuyu pek ciddî ve önemli sayanlar vardı. Özellikle hoca efendiler, kendi ihtisasları ile ilgili bir konu bulduklarından çok dikkatli ve uyanık idiler. Bir halife kaçmış... Onu makamından indirmek ve yenisini seçmek... Sonra, yenisini İstanbul'da bırakmayıp Ankara'ya getirmek... Millet'in ve devletin yakından başına geçirmek... Kısacası, Halife'nin kaçması yüzünden Türkiye'de ve bütün İslâm dünyasında karışıklık çıkmış veya çıkacakmış... Onun için tedbirler alınmalı imiş... şeklinde düşünceler, endişeler ortaya atılıyordu. Bazı konuşmacılar da halife olacak zatın sıfat ve yetkisinin ne olacağını tespit gereğinden söz ediyorlardı. Görüşme ve tartışmalara ben de katıldım. Konuşmalarımın çoğu, ileri sürülen düşüncelere cevap niteliğinde idi. Söylediklerimin özü şu cümlelerde

¹³⁷ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.229-230.

toplaniyordu: “Bu konu fazlasıyla tartışılıp çözümlenebilir. Ancak, tartışma ve çözümlmelerde ne kadar ileri gidersek, konuyu çözüme bağlamakta da o kadar güçlük ve gecikmelere uğrarız. Yalnız, şu noktaya hepinizin dikkatini çekerim. **Bu meclis, Türk halkının meclisidir. Bu meclisin sıfat ve yetkileri yalnız ve ancak Türk halkının ve Türk vatanının varlığı ve kaderi ile ilgili ve onlar üzerinde etki yapabilir. Meclisimiz, kendi kendine bütün İslâm dünyasını içine alan bir güç ve kudrete sahip olamaz. Efendiler! Türk milleti ve onun temsilcilerinden kurulmuş bulunan meclisimiz, kendi varlığını, halife unvanını taşıyan veya taşıyacak olan bir zatın eline veremez ve vermeyecektir.**

Efendiler,

Bundan dolayı İslâm dünyasında karışıklık varmış veya olacaktı. Bunların hepsi anlamsız ve yalan sözlerdir. Kim söylemişse yalan söylemiştir, yalan söylüyor.” Bu sözüme itiraz eden bir zata cevap verdim ve açıkça dedim ki: “Sen yalan söyleyebilirsin, yaratılışın buna elverişlidir!” Efendiler, ortalığı gürültüye vermenin gereği olmadığını açıkladıktan sonra, dedim ki: “Bizim dünya gözündeki en büyük güç ve kudretimiz, yeni şekil ve mahiyetimizdir. Hilâfet makamı esaret altında olabilir. Halife unvanını taşıyanlar, yabancılara sığınabilirler. **Düşmanlar ve halifeler el ele verip her şeyi yapabilecek bir iş birliğine girebilirler. Fakat yeni Türkiye’nin rejimini, politikasını ve kuvvetini hiç bir şekilde sarsamazlar. Türkiye halkının kayıtsız ve şartsız egemenliğine sahip olduğunu bir defa daha ve kesinlikle tekrar ediyorum. Egemenlik, hiçbir anlamda, hiçbir şekilde, hiçbir renk ve belirtide ortaklık kabul etmez.** Unvanı ister halife, ister başka bir şey olsun, hiç kimse bu milletin kaderine ortak çıkamaz. Millet buna kesinlikle müsaade edemez. Bunu önerecek hiçbir milletvekili bulunamaz.”¹³⁸

DUMLUPINAR’DA KONUŞMA

Başkomutanlık Meydan Savaşı’nın İkinci Yıl Dönümü Dolayısıyla

Efendiler,

Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa verdiği kıymetli açıklamalarla burada hazır olanlara Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Savaşı’nın ve kesin sonuç veren 30 Ağustos Savaşı’nın oluş şekli hakkında bir fikri özetlemişlerdir.

Beş gün aralıksız geceli gündüzlü süren en büyük Meydan Savaşı’nın gerçek içeriği bugün verilen açıklamalardan fazla, yarın tarihin hakemleri tarafından, araştırmacıların inceleme araştırma ve kararları okunduğu zaman daha açık, daha belirgin bir şekilde anlaşılacaktır. **Beni milletim, Türk milleti, güvenine lâıyk görerek bu hareketlerin başında bulundurdu. Bu görev ve işimin mutlu anısını duygulanarak sevinçle ve gururla saklıyorum. Görevlerini milletin vicdanından gelen gerçek ihtiyacına, yalnız onun yüksek fikrine uygun olarak yapmış olanlara özel bir vicdan rahatlığı ile bugün önünüzde bulunurken duyduğum mutluluğu ifade edemem.**

Efendiler, tıpkı bugün gibi otuz sekiz yılı Ağustos’unun otuzuncu günü saat

ikide, şimdi hep beraber bulunduğumuz bu noktaya gelmiştim. Bu üzerinde bulunduğumuz sırtlarda kahraman on birinci tümenimiz şu karşiki tepelerde savaşa zorunlu kılınan düşmanın ana kuvvetine taarruz için yayılarak ilerlemekte bulunuyordu. Şu gördüğümüz Çal köyü alevler ve dumanlar içinde yanıyordu... *[Savaşın gelişimiyle ilgili ayrıntılı bilgiler verilmektedir.]*

... Efendiler, Ağustosun otuz birinci günü yaklaşık öğle vaktiydi ki, yine bu Çal köyünde, yıkık bir evin avlusu içinde İsmet Paşa ve Fevzi Paşa ile buluştuk. Kırık kağıt arabalarının döşeme ve oklarına ilişerek bundan sonraki durumu düşündük. Kazandığımız meydan savaşının bütün seferi sona erdirebilecek bir kararlılık ve önemde olduğunda birleştik. Şimdi Bursa yönünde çekilen düşman kuvvetlerini yok etmekle birlikte, bütün orduyla dinlenmeden İzmir'e yürüyecektik. Efendiler, bugünden sonra İzmir'de Akdeniz'i [Ege], Mudanya'da Marmara'yı görmek için 8-9 günlük bir zaman yeterli gelmiştir. Fakat hatırlatmalıyım ki bugüne, bu üzerinde bulunduğumuz tepeye, bu yanık Çal köyüne gelebilmek için yalnız Sakarya'dan başlayarak harcadığımız zaman tam bir yıldır. **Fakat bu belirlediğimiz zaferi hazırlayabilmek için bir yılı çok bulmazsınız sanırım. Çünkü Efendiler, savaş ve özellikle meydan savaşı yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan savaşı milletlerin tüm varlıklarıyla, bilim ve teknoloji sahasındaki dereceleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, kısaca bütün maddî ve manevî güç ve iyi huylarıyla ve her türlü araçlarla çarpıştığı bir sınav sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin gerçek kuvvet ve kıymetleri ölçülür. Sonuç yalnız beden gücünün değil; bütün kuvvetlerin, özellikle ahlâkî ve kültürel kuvvetin yükselmesini gerçekleştirme derecesine vardırır. Bu nedenle meydan savaşında yenilen taraf milletçe ve ülkece, bütün maddî ve manevî varlığı ile yenilmiş sayılır. Böyle bir sonun ne kadar korkunç olabileceğini tahmin edersiniz. Yok olup gitmek, yalnız savaş sahasında bulunan orduya ait kalmaz. Asıl ordunun ait olduğu millet, korkunç sonlara uğrar. Tarih, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların birtakım hayalî isteklerle, aracı yerine düşen işgalci orduların, işgalci milletlerin uğradığı bu şekil korkunç sonlarla doludur. Efendiler, Türk vatanını almak düşüncesini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, ortak bir düşünce hâline koymağa çalışanların da hak ettikleri sonda kurtulamamış olduklarını gözlerimizle gördük. Efendiler, kendilerine bir milletin geleceği emanet edilen adamlar, milletin kuvvet ve gücünü yalnız ve ancak yine milletin gerçek ve kabul edilir yararlar elde etmesi yolunda kullanmakla sorumlu olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir ülkeyi ele geçirip işgal etmek, o memleketlerin sahiplerine hükmetmek için yeterli değildir. Bir milletin ruhu baskı altına alınmadıkça, bir milletin kararlılığı ve iradesi kırılmadıkça, o millete hükmetmenin imkânı yoktur. Hâlbuki yüzyılların çocuğu olan bu millî ruh, kalıcı ve sürekli bir millî iradeye hiçbir kuvvet karşı koyamaz. Hükmedilmek**

istenmeyen bir milleti, esaret altında tutmayı başaracak kadar kuvvetli zorbalar artık bu dünya yüzünde kalmamıştır. Türk milleti son çarpışmalarıyla, özellikle burada kazandığı zaferle, kazandığı kararlılık ve irade ile herkesçe bilinen bu gerçekleri bir defa daha tarihin sineline çelik kalemle kazımış bulunuyor. Efendiler, Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Savaşı ve onun son safhası olan bu 30 Ağustos Savaşı, Türk tarihinin en önemli dönüm noktasını oluşturur. Millî tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kesin sonuçlu yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni bir yön vermekte kesin etkili bir meydan savaşı hatırlamıyorum.

Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyeti'nin temeli burada sağlamlaştırılmış oldu. Sonsuz hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu gökyüzünde uçan şehit ruhları devlet ve cumhuriyetimizin sonsuz koruyucularıdır. Burada gerçeklerini söylediğimiz Şehit Asker Abidesi işte o ruhları, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, özverili ve kahraman Türk milletini temsil edecektir. Bu abide Türk vatanına göz dikecekleri Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, saldırısını, gücü ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır.

Efendiler, bu büyük zaferin çeşitli unsurları üstünde en önemlisi ve büyüğü, Türk milletinin kayıtsız şartsız egemenliğini eline almış olmasıdır. Bu olayın tarihimizde ve bütün dünyada ne büyük, ne verimli bir inkılâp olduğunu anlatmaya gerek görmem. Milletimizin uzun yüzyıllardan beri hanlar, hakanlar, sultanlar, halifeler elinde, onların yönetim ve baskısı altında ne kadar ezildiğini, onların hırslarını sağlama yolunda ne kadar büyük felâketlere ve zararlara uğradığını düşünürsek, milletimizin egemenliğini eline almış olması olayının, bütün büyüklüğü ve önemi gözleriniz önünde canlanır. Gerçi büyük zaferin ertesi gününe kadar İstanbul'da halife ve sultan adı altında bir kişi ve onun işgâl ettiği hilâfet ve saltanat unvanı ile bir makam vardı. Fakat bu zaferden sonra millet o makamları ve o makam sahiplerini hak ettikleri sona ulaştırdı.

Efendiler, millî egemenlik öyle bir ışıktır ki onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş olan kurumlar, her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar. Avrupa'nın ortasından, ta doğunun diğer ucundaki binlerce senelik memleketlere bakacak olursak, Osmanlı İmparatorluğu'nun hak ettiği sonu daha güzel anlayabiliriz.

Arkadaşlar, saraylarının içinde Türk'ten başka unsurlara dayanarak, düşmanlarla birleşerek Anadolu'nun, Türklüğün karşısında yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından sürülmeleri, düşmanların denize dökülmesinden daha kurtarıcı bir harekettir. Türk milletinin atalarının kutlu emaneti olan bu topraklarda tam anlamıyla efendi olarak yaşaması ancak o lüzumsuz ve manasız olmaktan başka, varlıkları tam zarar ve felâket olan makamların yok edilmesiyle mümkün olabilirdi.

Efendiler, onlar yüzünden Türk vatanının ve Türk milletinin geçirdiği acıları, üzüntüleri hissetmemiş bir ferdimiz yoktur. Bu kadar üzüntüler ve kötülükler geçirdikten sonra elbette Türk öğrenmiştir ki, vatani yeniden yapmak ve orada mutlu ve hür yaşayabilmek için mutlaka egemenliğine sahip kalmak ve Cumhuriyet bayrağı altında bütün çocuklarını toplu ve dikkatli bulundurmak gereklidir.

Efendiler, yüzyıllardan beri inleyen, fakat baskıcıların, aldatanların, bilgisizlerin oluşturdukları engellerle yürek parçalayan sesini milletin kulağına duyuramayan zavallı vatan bugün diyor ki can kulağınızı, bağrında en derin üzüntüler duymuş annenizin samimî sözlerine sürekli açık bulundurunuz. Efendiler, Asya'da, Avrupa'da, Afrika'da hükmedici olma güç ve yeteneğini göstermiş olan atalarımız, zamanında bu sesi duymaktan geri çevrilmemiş olsalardı; Türk topluluğunun, Türk idealinin, Türk çıkarlarının korunmuş ve çoğaltılmış olacağı anavatani bugünkü parçalanmış şeklinde mi miras alırdık.

Efendiler, artık vatan imar istiyor, zenginlik ve refah istiyor. Bilim ve hüner, yüksek uygarlık, hür düşünce ve hür zihniyet istiyor. Şeref, namus, istiklâl, gerçek varlık... Vatan bu isteklerini tamamen ve hızla yerine getirmek için kuralı ve gerçek bir şekilde çalışmayı emreder.

Efendiler! Yüzyıllardan beri Türkiye'yi yönetenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir: Türkiye'yi. Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin uğradığı zararları ancak bir şekilde giderebiliriz: O da artık Türkiye'de Türkiye'den başka bir şey düşünmemek. Ancak bu düşünceyle hareket ederek her türlü kurtuluş ve mutluluk hedeflerine ulaşabiliriz.

Efendiler! Bizim milletimiz vatan için, özgürlüğü ve egemenliği için özverili bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz yaptığı inkılapların kararlı savunucusudur da. Benliğinde bu iyi huylar yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoyamaz.

Efendiler! Milletimiz egemenliğini eline aldığı gün, bilmeyen kalmamıştır, en karanlık kötülüklerin, en derin uçurumu kenarında bulunuyordu. Maddî kuvveti yıpratılmış, savunma araçları elinden alınmış, manevi dünyası, kutsal saydıkları saldırıya uğramış üzücü bir durumda bulunuyordu. Bütün bunlara rağmen varlığını ve bağımsızlık kurtarmağa karar verdi. Bu kararında başarı sağlayabilmek için bütün milletin kendine bir hedef ve hareket seçmesi gerekiyordu. Bütün milletin, o hedef üzerinde mutlaka başarı sağlamayı amaç kabul etmesi gerekiyordu. Millet bütün varlığıyla bütün özveriliğiyle, bütün inancı ile o hedefe beraber yürümeli ve mutlaka başarılı olmalıydı. Efendiler, o hedef burasıydı. Amaç olan başarı, burada kazanılan zafer idi.

Efendiler! Milletimiz bundan sonraki işinde de başarılı olabilmek için, millî hedefini bütün açıklık ve kesinlikle, bütün vatandaşların gözünde ve yüreğinde bütün parlaklığı ile belirlemiş bulunuyor. İsterseniz benim burada hedef dediğim şeyi, siz milletin ideali olarak adlandırınız. Fakat bu unvanı verirken dikkat ediniz ki, hayal olan bir anlama kendimizi kaptırmayalım...

... Efendiler! Artık bugün hayat ve insanlık gerekleri bütün gerçekliğiyle ortaya çıkmıştır. Bunlara karşı olan söylentiler ahlâk ve inanca uymaz. Gerçek ortaya çıkınca yalan ortadan kalkar. Boş sözler, uydurmalar kafalardan çıkmalıdır. Her türlü yükselme ve olgunlaşma yeteneği olan milletimizin, sosyal ve fikrî inkılâp adımlarını kısaltmak isteyen engeller derhal yok edilmelidir.

Efendiler, son sözlerimi özellikle ülkemizin gençliğine yöneltmek istiyorum: Gençler! Cesaretimizi destekleyen ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz eğitim ve anlayış ile insanlık yüksek karakterinin, vatan sevgisinin, düşünce hürriyetinin en kıymetli örneği olacaksınız. Ey yükselen nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyet'i biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz. Arkadaşlar, bu gazilik ve şehitlik diyarını terk ederken Şehit Asker'i hep beraber saygıyla selâmlayalım.¹³⁹

30 Ağustos 1924

İSTANBUL HALKI VE CUMHURİYET

Tercüman-ı Hakikat Başyazarına Demeç

İstanbul halkının bu kılıcı bana göndermekle, gösterdiği sevgi ve saygıya teşekkür ederim. Tercüman-ı Hakikat'ın böyle bir iş için önyak olması, beni gerçekten duygulandırmıştır. İstanbul'un saf, içten ve alçak gönüllü kitlesine teşekkür borçluyum. En zor dakikalarımızda kalbimiz onlarla beraber çarpmıştır. İstanbul halkı son yıllarda çok acılı ve bahtsız dakikalar geçirmişlerdir. Bir durumda ki, elde ettikleri bağımsızlığı ve özgürlüğü beğenmeyecek durumda değillerdir. Her zaman suçsuz insanları baştan çıkarmak için uğraşanlar olmuştur. Böylelerinin sözlerine kulak asmamak, onlara yapılacak en iyi cezadır.

Mücadele hayatımızda acılı dakikalar yaşadık. Konya'ya bir aralık gitmiştim. Orada kötü çobanlarının sözlerine kanmamalarını önerdim, ancak yazık ki o zamanki önerim yararlı olmadı ve bildiğiniz acı sonu verdi. Emin olunuz ki, hiç suçu olmayan günahsızların haksızlığa uğraması kadar beni üzen bir olay yoktur. **Cumhuriyetimiz öyle zannedildiği gibi zayıf değildir. Cumhuriyet emek harcamadan da kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için çok kan döktük. Her tarafta kırmızı kanımızı akıttık. Gerektiğinde kurumlarımızı savunmak için gerekeni yapmaya hazırız. Cumhuriyet düşünce özgürlüğünden yanadır. İçten ve yasal olmak şartıyla her düşünceye saygı gösteririz.** Her görüş bizce saygı değerdir. Yalnız muhaliflerimizin insafı olması gerekir.¹⁴⁰

4 Aralık 1923

139 < <http://www.atam.gov.tr/ataturkun-soyley-ve-demecleri/dumlupinar-da-konusma> >. Kasım 5, 2019.

140 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.230.

ORDU İLERİ GELENLERİYLE İKİNCİ KONUŞMA

Arkadaşlar,

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: biri millet kararı, diğeri en üzücü ve en zor şartlar içinde dünyanın görüşlerine hakkıyla değer veren ordumuzun kahramanlığı.

Arkadaşlar, yönetiminiz altında bulunan ordular, gerçekten kahramanlığına güvenilir ordulardır. Bu ordular tarihte eşi görülmemiş kahramanlıklar, özveriler göstermiştir. Şanlı zaferler kazanmıştır. Millet ve ülkenin gerçekten teşekkürüne lâyıktır. Arkadaşlar! Türkiye en güçsüz sanıldığı zamanda ordusu sayesinde en kuvvetli olduğunu ispat etmiştir. Ordumuz vatan içinde zafer kazanmıştır. Bu en açık belgedir. Düşmanın vatan içine girmiş olması düşman yararına birçok nedenler doğurur. Bütün bunlara göğüs gererek düşmanı vatan içinde yenmek, yok etmek başlı başına bir varlık, büyük bir kuvvet eseridir. Vatan içinde yenilginin sonu son derece korkunçtur. Bu gerçeği doğrulayan yakın ve uzak tarihî örnekler çoktur.¹⁴¹

22 Şubat 1924

CUMHURİYET'İN BİRİNCİ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE

Vakit Muhabirine Demeç

Türk milletinin huy ve geleneğine en uygun olan yönetim, Cumhuriyet yönetimidir. Bir yıllık yaşam, bu gerçeği bütün açıklığıyla doğrulamıştır. Türk milleti egemenliğini en kapsamlı biçimde belirleyen yeni yönetime kavuşuncaya kadar sürekli var olan siyasî kurumlara yabancı kalmıştır. Bunda ne kadar haklı olduğunu anlamamış kimse yoktur sanıyorum. **Çünkü geçmişin kurumları başından sonuna kadar milletin başında yumruk tutan bir sürü zorbalar kadrosundan başka bir şey değildir.**

Cumhuriyet'in ilk yılı beklediğimiz faydayı tamamen vermiş midir? Ülke o kadar yıkık, millet o kadar yıpranmış bir duruma getirilmiştir ki uzun bir geçmişin açtığı bu yaraları bir yıl kadar kısa bir zamanda Cumhuriyet yönetiminin de tamamen kapatabilmesine elbette imkân olamazdı. Ancak, Cumhuriyet'in faydaları bütün ülkenin ufuklarında herhâlde güçlü umutlar verebilecek kadar nurludur. Bu, ülkenin en kuytu köşelerinde bile kolaylıkla gözlenebilir. Ülküyü beyinde sürekli canlı bulunduranların attığı güçlü ve maddî adımlar sonuçsuz kalmamıştır. Ancak her adımı kısa ve yetersiz görmek, her an daha uzun ve üst üste gerçek adımlarla ileriye yürümek bütün vatandaşlarca temel iş sayıldıkça, harcanan uzun yüzyılların zararlarının daha az zamanda karşılanacağı düşüncesindeyim.

¹⁴¹ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.234.

Geçmişin dikkatsizlikleri, paslı tembelliği, Türk halkının aklından silinmiş olduğundan kuşku ve kararsızlığa yer yoktur. Ulaştığımız mutlu durumdan bir adım geriye gitmek, kimsenin söz konusu etmeye dahi yetkisi olmadığı kesin bir gerçektir. **Türkiye’de Cumhuriyet vardır ve Cumhuriyetseverler vardır. Bu kutsal varlıkları yıkıcı unsurlar artık Türkiye havasını - zehirlenmeden- soluyamazlar.**¹⁴²

31 Ekim 1924

İZMİR SUİKASTI HAKKINDA

Anadolu Ajansı’na Demeç (Hâkimiyet-i Millîye)

Sonuçsuz bırakılan öldürme girişimi nedeniyle topluluklardan, kuruluşlardan, görevlilerden, komutanlardan, subaylardan, milletvekillerinden, bütün arkadaş ve vatandaşlarımdan aldığım, içten üzüntülerini dile getiren mektuplar ve telgraf yazılarından dolayı çok duygulandığımı belirtir, onlara teşekkürlerimi sunarım. **Alçak girişimin benim kişiliğimden çok, kutsal Cumhuriyetimize ve onun dayandığı yüce ilkelerimize yönelmiş bulunduğu kuşku yoktur. Bu nedenle, genelde gösterilen duygularla Cumhuriyet ve ilkelerimize olan bağlılığın ne derece sonsuz olduğuna bir kez daha inandım. Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman çocuklarından oluşan büyük ordumuzun vicdanında akıl ve bilincinde kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan doğmuş ilkelerimizin bir vücudun yok edilmesi ile bozulabileceği görüşünde bulunanlar, çok zayıf dimağlı talihsizlerdir. Bu gibi talihsizlerin, cumhuriyetin adalet ve kudreti elinde hak ettikleri davranışla karşılaşmaktan başka kismetleri olamaz. Benim değersiz vücudum mutlaka bir gün toprak olacaktır fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar sürekli kalacaktır ve Türk milleti, güven ve mutluluğuna kefil bu ilkelerle uygarlık yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir.**¹⁴³

19 Haziran 1926

TÜRK DEMOKRASİSİ HAKKINDA

Le Matin Gazetesi Muhabirine Demeç

Fransız Devrimi bütün dünyaya özgürlük düşüncesini yaymıştır ve bu düşüncenin şimdi de izleri görülmektedir. Ancak o tarihten beri insanlık ilerlemiştir. **Türk demokrasisi Fransız Devrimi’nin açtığı yolu izlemiş ancak**

¹⁴² Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.242-243.

¹⁴³ <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/izmir-suikast-girisimi-hakkinda> Kasım 5, 2019

konusunda bir düşünce ve karar belirtmezler.¹⁴⁴

8 Mart 1928

ÜÇÜNCÜ KEZ CUMHURBAŞKANLIĞINA SEÇİLMELERİ ÜZERİNE

Saygıdeğer Efendiler,

Beni tekrar Türkiye Cumhurbaşkanı seçmekle kendi adıma ve büyük milletimiz adına hakkımda gösterdiğiniz güvene teşekkür ederim. Bu güvenin bana yüklediği sorumluluğun ağırlığını anlıyorum. Bunun gereklerini yerine getirmede başarının, saygıdeğer milletimizin sevgi ve güvenine ve büyük Heyetiniz’in ciddi yardımına bağlı olduğunu içtenlikle bildiririm. Bu sevgi ve yardımın benden esirgenmeyeceğine eminim. Büyük milletimiz için yüksek mutluluklar ve Yüce Meclis’e çalışmasında başarılar dilerim. **Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Saygıdeğer Üyesi ve Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Cumhuriyet’in kanunlarına ve millî egemenlik kurallarına uymak ve bunları savunmak, Türk milletinin mutluluğuna sadık bir şekilde ve bütün kuvvetimle çalışmak, Türk devletine yönelecek her tehlikeyi tam bir şiddetle engellemek, Türkiye’nin şan ve şerefini korumaya ve yükseltmeye ve üzerime aldığım görevin gereklerine hayatımı adamaktan ayrılmayacağıma -karşınızda- namusum üzerine söz vererek ant içerim.**¹⁴⁵

4 Mayıs 1931

144 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.256.

145 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III. 2006. s.263-264.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN 5. DÖNEM 3. YASAMA YILI AÇIŞ KONUŞMASI

Beşinci Dönem'in Üçüncü Yasama Yılı'nı açıyorum.

Her şeyden önce, sevgili kamutay arkadaşlarımla, yeni çalışma yılı başlangıcında karşı karşıya bulunmaktan duyduğum derin sevinç ve mutluluğu belirtmeliyim. [Alkışlar] Sizi yüksek saygı ile selamlar, bu çalışma yılınızın da ulus ve ülke için parlak başarılarla bezenmesini dilerim.

Sayın Milletvekilleri,

Kıvançla görmekteyiz ki Cumhuriyet yönetimi, yurdumuzda huzur ve sükûnun en iyi biçimde yerleşmesini sağlamış bulunuyor. Vatandaşlar ve bu yurttan oturanlar, Cumhuriyet kanunlarının eşit şartları altında kendileri için hazırlanan özgür refah ve mutluluk imkânlarından en iyi bir biçimde yararlanmaktadırlar.

Ulusumuzun layık olduğu yüksek uygarlık ve refah düzeyine ulaşmasının engellenmesinin düşünülmesine yer bırakılmadığım ve bırakılmayacağını huzurunuzda söylemekle mutluymum.¹⁴⁶

1 Kasım 1937

¹⁴⁶ https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/5d3yy.htm . Kasım 4, 2019

15. BÖLÜM

MİLLİYETÇİLİK

KASTAMONU'DA ASKER KOĞUŞUNU ZİYARETTEN ÇIKARKEN

¹⁴⁷Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türk askerinin ölçülmez kıymeti hakkındaki fikrini tarihi bir cümlesiyle ifade etmişlerdi. 1924 yılı Ağustosunda, Kastamonu'da asker koğuşlarını ziyaretten çıkarken; "Bir Türk, on düşmana bedeldir" yazılı levhayı gördü.

Subaya levhayı göstererek sordu:

- Öyle midir?
- Evet Paşam.
- Hayır, çocuğum, bence öyle değildir. **Bir Türk dünyaya bedeldir.**

MÜLKİYENİN KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ DOLAYISI İLE GÖNDERİLEN YAZI

¹⁴⁸Onun için rica ederim söyleyiniz o arkadaşlara ki bu devletin en aşağı 70 sene evvelki hâlini bilenleri içlerinde bulundurmaktadırlar ve yine İnönü'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da çocuk olarak yaşamış ve o yüksek manalı kafiye, devlet ve millet kavramını anlayarak karışmışlardır. İşte onların hepsine söyleyiniz ki şimdiye kadar yaptıkları temiz, Türklüğe lâik olabilen işlerine karşı kendilerine, içten teşekkür ediyorum fakat yine arkadaşlara söyleyiniz ki Türk milletine, Türk Cumhuriyeti devletine karşı yapmaya mecbur olduğumuz ödevler bitmemiştir ve bitmeyecektir. Bu dünyadan göçerek Türk milletine veda edeceklerin çocuklarına, kendisinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: **Benim Türk milletine, Türk Cumhuriyeti'ne, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemiştir, siz onları tamamlayacaksınız.** Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz.

Bu sözler bir ferdin değil, bir Türk ulusu duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemadiyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. **Her Türk ferdinin son nefesi, Türk ulusunun nefesinin sönmeyeceğini, onun ebedi olduğunu göstermelidir. Yüksek Türk, senin için yükseklığın sınırı yoktur. İşte parola budur.**

12 Aralık 1935

¹⁴⁷ Hilmi YÜCEBAŞ *Atatürk'ten Nükte, Fıkralar ve Hatıralar*, İstanbul 1973, s. 104

Ahmet GÜREL-Bülent TÜRKEK *Atatürk ve Unutulmaz Anıları*, Nisan 2009

¹⁴⁸ Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, s. 651, 652.

¹⁴⁹Ey Türk Milleti,

Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, düşünce ve uygarlıkta da insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun düşünce ve uygarlıkta da övgüleriyle doludur. Varlığına kasteden siyasi ve toplumsal etkenler birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, on bin yıllık fikir ve kültür mirası, ruhunda dokunulmamış ve tükenmez bir kudret hâlinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, uygarlık tarihinde layık olduğu yeri sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir görevdir!

¹⁵⁰Bizim başka milletlerden hiçbir eksikimiz yok. **Cesuruz, zekiyiz, çalışkanız, yüksek amaçlar uğrunda ölmesini biliriz.”**

GENELKURMAY BAŞKANI İSMET BEY’İN GENEL DURUM HAKKINDAKİ DEMECİ NEDENİYLE

¹⁵¹Mustafa Kemal Paşa [devamla] —Efendiler; Yunanlılar vatanımızı çiğnemeye çalıştıkları hâlde yine batı hükûmetlerinden bize hoş görünme gayreti içinde olanlar vardır. Örneğin Fransızlar bütün bu harekâta rağmen özellikle son günlerde adam göndermişlerdir ve derhal Paris’te doğrudan doğruya siyasi ilişkiye geçmemizi bize teklif etmişlerdir. Tabi ki bu temanın gereği yapılmaktadır ve yine bir arkadaşımız milletin ruh halinden bahsetti ve Belçika ile kıyaslamaya kalkıştı. Belçika nerede? Bizim ülke ve milletimiz nerede? Efendiler; ben de bazı arkadaşlarım gibi batı milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım. Almanları, Rusları ve bütün dünyanın milletlerini şahsan tanırım ve bu tanışıklık da savaş alanlarında olmuştur, ateş altında olmuştur, ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki, **bizim milletimizin manevi kuvveti, bütün milletlerin manevi kuvvetlerinin üstündedir.**

8 Temmuz 1920

149 Maarif Vekaleti Komisyon, *Türk Tarihinin Ana Hatları, Giriş Kısmı*, Maarif Vekaleti Yayını, İst. 1931, s.74.

150N. A. BANOĞLU. *Makbule Atadan Anlatıyor, Nükte Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III Der.*, s.79.

151 Türk Tarih Kurumu *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C: I, s. 81, 82, 83, 84, 85.

PROF. DR. MUSTAFA SEVER'İN KONUŞMASINDAN 1 KASIM 1934 YILINDA GÜVENPARK'TAKİ ANITA ATATÜRK TARAFINDAN YAZDIRILAN CÜMLE

¹⁵²Gençliğe Hitâbe'de Türk gençliğine, Türk milletine uyarılarda bulunan Mustafa Kemal, açılışı 1 Kasım 1934'te yapılan şimdiki Güven Park'ta bulunan Güven Anıtı'nın yüzeyine **"Türk öğün, çalış, güven!"** sözlerini yazdırmıştır. Bu sözlerdeki "öğün" sözü, birçok yerde öğünmek, övünmek şeklinde anlaşılmıştır. Oysa, Mustafa Kemal, Bilge Kağan gibi milletine "ökünmesini" tavsiye eder. Türkçede öğ/ök; akıl, hatır, zihin anlamındadır. Gök Tengri'nin Türklere ve de insanlığa bahsettiği, Türk devletini derleyip, toparlayıp ayağa kaldıran çağımızın İlderis Kağan'ı, Bilge Kağan'ı Mustafa Kemal, Göktürk Abideleri'ndeki "ökün-" fiilini kullanarak Türk milletine "önce düşün, aklını başına devşir, aklınla hareket et. Sonra, akılla, bilimle çalış. Bunları yaptıktan sonra da emîn ol, kendine güven" demektedir.

ADANA ESNAFLARIYLA KONUŞMA

¹⁵³**Türk Ocağında Esnaf Cemiyetinin çağında Heyet-i İdare Reisi Ahmet Remzi [Yüreğir]'in konuşması üzerine söylenmiştir.**

Arkadaşımız konuşmasında demişlerdir ki Adana'mızı işgal eden diğer unsurlar, şunlar, bunlar, Ermeniler sanat ocaklarımızı işgal etmişler ve bu ülkenin sahibi gibi bir vaziyet almışlardır. Şüphesiz haksızlık ve küstahlığın bundan fazlası olamaz. Memleketiniz sizindir, Türklerindir. **Bu ülke tarihte Türk'tü, o halde Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır.**

16 Mart 1923

ANKARA HALKEVİNDE BİR KONUŞMA

¹⁵⁴**Ankara'da öğrenim gören Bursalı gençlerin düzenlediği Uludağ Gecesi'nde söylenmiştir.**

Bundan sonra gençler Dağ Başını Duman Almış Marşı'nı söylediler. Bunun üzerine Atatürk eski bir hâtırasını anlattı:

¹⁵² Sever, Prof. Dr. Mustafa **Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği**, 11 Kasım 2017.

¹⁵³ Hâkimiyeti Milliye: 21 Mart 1923

¹⁵⁴ Cumhuriyet, 1 Nisan 1937

Arkadaşlar,

Ben 1919 senesi mayısı içinde Samsun'a çıktığım gün elimde maddi hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk milletinin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve mânevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım. Samsun'dan Anadolu içlerine kırık bir otomobille gidiyordum. Yanımda öteden beri yaverliğimi yapan Salih ve Cevat Abbas'dan biri bulunuyordu. O kırık otomobil Anadolu yollarında ilerlerken ben daima düşünür ve yaverime Şimdi sizin seslendirdiğiniz şarkıyı söyletirdim. Ben Türk ufuklarından bir gün kesin olarak bir güneş doğacağına, bunun hareket ve kuvvetinin bizi ısıtacağına, bundan bize bir güç çıkacağına o kadar emindim ki bunu âdeta gözlerimle görüyordum. O şarkıyı okutup tekrar ettirmekteki amacım Türk'ün bu güneşi doğunca başarılı olacağını anlatmaktı. Bu nedenledir ki demin söylenen şarkı benim on sekiz senelik bir hâtıramı tazeledi. Bu şarkıyı söyletmeye önyak olan genç bayana teşekkür ederim.

26 Mart 1937

TÜRK OCAKLARI DELEGELERİNE YAPTIĞI KONUŞMADAN

¹⁵⁵1926 yılında Türk Ocakları delegelerine hitaben yaptığı bir konuşmada, **doğrudan doğruya milliyetperver ve Türk milliyetçisi olduklarını, Cumhuriyet'in temelinde de Türk camiasının bulunduğunu söylemiştir.**

27 Nisan 1926

İZMİR HÜKÜMET KONAĞINDA

¹⁵⁶**Şerefine hükümet konağında düzenlenen ziyafette halk temsilcilerine hitaben söylenmiştir.**

Muhterem Efendiler,

Bu gece İzmir halkını temsil eden kıymetli heyetinizin karşısında bulunmak benim için büyük bir mutluluk oldu. İzmir halkının geçen defa olduğu gibi, özellikle bu defa hakkımda göstermiş olduğu samimî sözlerle karşı hissettiğim memnuniyeti doğrudan doğruya kendilerine ifade etmek mümkün olamadı. Fakat bunu yüce heyetinize arz ve yüce heyetinizin aracılığıyla bütün halka ulaştırılacağını mümkün olacağını zannediyorum. Bu sebeple bütün teşekküllerimi yüce heyetinize sunuyorum. Sarf edilen kıymetli sözler arasında milletin ve kahraman ordumuzun ortaya koyduğu başarıları benim şahsımda temsil edilmiş görmenizden dolayı özellikle teşekkür ederim. Fakat bir noktayı belirtmek zorundayım. Büyük bir önemle belirtmek isterim ki **bütün bu başarı yalnız benim eserim değildir ve olamaz. Bütün başarı bütün milletin azim ve inanç ile iş birliği yapması sonucudur. Kahraman milletimizin ve seçkin ordumuzun elde ettiği zafer ve başarıdır".**

27 Ocak 1923

¹⁵⁵ Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.III, s. 118.

¹⁵⁶ Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.II, s. 80.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN MİLLET SEVGİSİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

157 **Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur.** Kurtuluş Savaşı'nda benim de millete ettiğim birtakım hizmetler olmuştur fakat bunlardan, hiçbirini kendime mal etmedim. **'Yapılanın hepsi milletin eseridir.'** dedim. Aranacak olursa doğrusu da budur. Geçmişte sayısız uygarlık kurmuş bir ırkın ve milletin çocukları olduğumuzu ispat etmek için, yapmamız lazım gelen şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır. Bilimsel araştırmalar da bunlar arasındadır. Benim arkadaşlarıma önerim şudur: Kişisel çıkarımız için değil, parçası olduğumuz millet için el birliği ile çalışalım. Çalışmaların en büyüğü budur.

158 **Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. O esaret ve aşağılığı kabul etmez.** Fakat onu bir araya toplamak ve kendisine, "Ey millet! sen esaret ve aşağılığı kabul eder misin?" diye sormak lâzımdır. Ben, milletin vereceği cevabı biliyorum. Ben, milletin büyüklüğünü biliyor ve bu sual karşısında, onun, o soruyu soran çocuklarını canı gibi seveceğini ve alınlarından öpeceğini biliyorum. Ben biliyorum ki bu millet, kendisine bu suali soran çocuklarının, hep o esasa dayanan çare ve hazırlıklarını canla, başla kabul edecektir. Onun için işte ben şimdi bu yoldayım, onun çok sağlam bir yol olduğuna inanarak.

İZMİR'DE İLERİ GELEN MEMURLARLA BİR KONUŞMA

159 **İzmir Belediyesince şereflerine verilen ziyafette söylenmiştir.**

Vali İhsan Paşa'nın sözlerine cevap olarak şunları söylemişlerdir:

Arkadaşlar, geçmişte en büyük felaketleri barındıran bir geçmişte, çok derin geçmişte bile Türk milletini benliğinden çıkaran bir kurum vardır ki ona devlet ve hükümet teşkilatı derlerdi. Millet, Hükümet teşkilatının görünürde esiri idi ama bu onun görünen durumuydu. Halbuki **Türk, esaret kabul etmeyen bir millettir, Türk milleti tarih boyunca esir olmamıştır.**

14 Ekim 1925

157 Prof. Dr. Afet İNAN, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984, s.309

158 Yunus Nadi ABALIOĞLU *Ankara'nın İlk Günleri*, 1920, Sel Yayınları, 1955, s. 99

159 Hâkimiyeti Milliye: 13 Ekim 1923 Türk Tarih Kurumu *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C: II, s. 241.

5. DÖNEM 3. TOPLANMA YILINI AÇARKEN

¹⁶⁰Aziz Milletvekilleri,

Herkese tarafından anlaşılmıştır ki bizim devlet yönetimindeki ana programımız, Cumhuriyet Halk Partisi programıdır. Bunun kapsadığı prensipler, yönetimde ve siyasette bizi aydınlatıcı ana hatlardır. Fakat, bu prensipleri, gökten indiği sanılan kitapların dogmalarıyla asla bir tutmamalıdır. Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gapten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz.

Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin binbir acı ve üzüntü kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır.

Elimizdeki programın ruhu, bizi yalnız bir kısım vatandaşla ilgilenmekten engeller. Biz, bütün Türk milletinin hadimiyiz. Geçen yıl içinde, parti ile hükûmet teşkilâtını birleştirmekle vatandaşlar arasında ayrılık tanımadığımızı göstermiş olduk. Bu olayın bizim, devlet yönetiminde kabul ettiğimiz, “kuvvet birdir ve o milletindir” gerçeğine uygun olduğu meydandadır. **Kuvvetin tek kaynağı olan, Türk milletinin seçkin vekillerini, büyük mutluluk ile eğilerek selâmlarım.**

1 Kasım 1937

16. BÖLÜM

SANAT

¹⁶¹Zaferden yani yaklaşık 8 yıllık aradan sonra Atatürk'ün Temmuz 1927'de İstanbul'a gelmişti ve Ürdün Emiri Abdullah Hazretleri Atatürk'ün konuğu olmuştu ve emirle vedalaştıktan sonra Atatürk emire Türk Müziği dinletilmesini istedi. Bu konuda Mesut Cemil'i görevlendirdi. Mesut Cemil'in anlatımıyla:

“Başlıca arkadaşlarım Münir Nurettin, merhum üstadımız kemani Reşat Erer, Refik ve Fahire Fersan, Vecihe Daryal, Cevdet Kozanoğlu ve birkaç genç arkadaş Florya Köşkü'ne gittik. Bir öğle vakti, yemeğe otururken biz de müzik faslına başladık. Birinci dakikanın içerisinde rahmetli emirin yüzündeki anlam değişti. Elinden çatalı bıraktı:

“Efendiler, dedi böyle bir müziği dinlerken yemek yenilmez. Önce dinleyelim çorbamıza sonra devam ederiz. Soğursa da ziyarı yok.” Biz de yemeye engel olmamak için faslı kısa tuttuk.

Aradan beş altı ay geçti, Vali rahmetli Üstündağ Atatürk'ün aynı heyeti aynı eserleri bizzat dinlemek istediğini söyledi. Vali şöyle devam etti: “Atatürk dedi ki: “Ürdün emirinden her zaman mektup alıyorum. Her mektubunda ısrarla, bizden dinlediği müzikten söz ederek bana teşekkür ediyor. Ben de size teşekkür ederim. Ama merak ettim. Ne yaptınız ki kendisinden bu kadar kuvvetli bir izlenim bıraktı? Aynı programı ben de dinlemek isterim.”

Biz de eksik gedik toplanıp Dolmabahçe Sarayı'na gittik. Atatürk hiç konuşmadan dikkatle dinliyordu. Programımızı bitirdiğimiz zaman:

“Şimdi anlıyorum, dedi ve ekledi. Biz çok defa bu müziğin tam onurunu bulamıyoruz. İşte bu dinlediğimiz, gerçek Türk müziğidir ve hiç şüphesiz, yüksek bir uygarlığın müziğidir. Bu müziği bütün dünyanın anlaması gerekir. Fakat onu bütün dünyaya anlatabilmek için, bizim ulusça bugünkü uygar dünyanın düzeyine yükselmemiz gerekir.”

Bu sözleri, huzurunda bulunan bütün arkadaşlarım ve diğer kişiler de duyulundılar. Yalnız musikimizde değil, her türlü kurumlarımızda, dünya ölçüsünde bir başarıya ulaşmamız gerektiğini Atatürk işte böyle özlü iki cümle ile bir defa daha ifade etmiş oldu. Hepimiz de en güzel derslerimizden birini daha almış olduk.”

UYGARLIK NE DEMEKTİR?

¹⁶²Profesör Dr. Afet İnan 1930 yılının Ağustos ayında Yalova’da siyasi çalışmaların en heyecanlı dönemlerinin yaşandığı günlerde Atatürk’ün tarih çalışmalarını boşlamadığını söylüyor ve bu dönemde bir gece toplantısında kendisini çağırarak bazı sorular ve cevaplar yazdığını anlatıyor. Bu sorulardan bir tanesi şöyle:

“Uygarlık ne demektir:

Cevap: Uygarlığın ne olduğunu başka başka tanımlayanlar vardır. Bence uygarlığı kültürden ayırmak güçtür ve gereksizdir. Bu görüşümü açıklamak için kültür ne demektir tanımlayayım:

a) Bir insan toplumunun devlet hayatında,

b) Düşünce hayatında yani bilimde, sosyolojide ve güzel sanatlarda;

c) İktisadi hayatta, yani tarımda, sanatta, ticarett, kara ve hava ulaşımında yapabildiği şeylerin bileşkesidir.”

1930

ANKARA’DA TÜRK OCAĞI TİYATROSUNUN AÇILIŞINDA

¹⁶³Marmara Köşkü’nde 11 Nisan 1930 Cuma akşamı Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın önünde sanatçıların geçirdikleri bu gece, can çekişen, kısırlaşmaya yüz tutmuş Türk tiyatrosuna yeni bir çehre ve umut açmıştır.

Gazi gibi büyük bir insan elbette bizi ağırlamak için oraya çağırmasın. Oyunlarımızı en sıcak bir ilgiyle izledikten sonra bize verilecek bir emri, söyleyecek bir söz vardı. Nitekim okyanus dalgaları gibi geniş ve birbiri arkasından ağır ağır gelen övgülerinden sonra baş başa kaldığımız zaman:

- “Siz, buyurdular, benim ta ateşemiliterlik çağımdan beri ülkemizde görmeyi candan özlediğim bir hayali gerçekleştirdiniz. Böylesine birbirine bağlı bir sanatçı topluluğunu kendi yeteneklerinizle hazırlayıp bize getirdiniz, gösterdiniz. Şimdi ben Devlet Başkanı olarak soruyorum. Hükûmetten ne gibi bir yardım istersiniz?” Böyle bir soru karşısında hükûmetten istenecek neler vardı. Önce o zamanlar yüzde otuz beşi bulan vergiler, daha neler istenmezdi. Maddi ve manevi sıkıntılarımız sonsuzdu.

¹⁶² BNiyazi BANOĞLU, *Atatürk’ün İstanbul’daki Günleri*, Alfa Yayınları, İstanbul 2012, s.265

¹⁶³ Kemal ARIBURNU, *Atatürk’ten Anılar*, İnkılap Yayınları, s.231, İstanbul 1998.

Fakat o anda Gazi Hazretlerinin engin gözlerine baktığım zaman, ülkenin olduğu kadar tiyatronun da ileri günlerini düşündüm. Geçmişin değil, geleceğin de önemini hatırladım.

Biz veremli bir bayraktarı Büyükada Mezarlığı'na yeni gömmüştük, biri de sanatoryumda tedavi edilecekti. Böyle giderse birkaç yıl sonra Türk tiyatrosundan sıra sıra mezar taşlarından başka bir şey kalmayacaktı. Beni en çok ilgilendiren tiyatronun bizden sonraki durumuydu.

Onun için benden cevap bekleyen Gazi Mustafa Kemal'e

- Bir tiyatro istiyorum Paşa'm, diyebilirdim.

Bu karşılıkla o günlerde beynimin içini saran yüklü düşünceden sanki bir anda kurtulmuş gibi hafifledim.

Gazi Hazretleri hemen, vaktin geç olmasına rağmen, Başbakan İsmet Paşa'ya haber gönderdi ve çağırttı.

- Paşa'm, sizi rahatsız ettim, buyurdular, fakat önemli bir hususu size arz etmek istiyoruz, diye beni tanıştırdı.

Bana da:

- Haydi isteğinizi Paşa'ya tekrarlayın, buyurdular.

- Bir tiyatro okulu istiyoruz Paşa'm, dedim.

O akşam Gazi Hazretleri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün büyükleri arasında Türk tiyatro sanatçıları için cömertçe dağıttıkları binbir iltifattan sonra söyledikleri nutku şöyle bitirmişlerdir:

- "Efendiler; hepiniz milletvekili olabilirsiniz. Bakan olabilirsiniz, hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat sanatçı olamazsınız. Hayatlarını büyük bir sanata veren bu çocukları sevelim.

11 Nisan 1930

ADANA ESNAFLARIYLA KONUŞMA

¹⁶⁴Adana'nın değerli sanatkarları, hepinizi içtenlikle, övgüyle, sevgiyle selamlarım. Arkadaşımızın yaptığı açıklamadan çok memnun oldum. **Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller gerekir ve bilirsiniz ki bu temellerin en önemlilerinden biri sanattır. Bir millet sanattan ve sanatçıdan yoksunsa tam bir yaşama sahip olamaz. Böyle bir millet bir ayağı topal, bir kolu olmayan sakat ve eksik birine benzer. Hatta düşüncemi anlatmaya bu söz de yeterli değildir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur.**

16 Mart 1923

ONUNCU YIL NUTKU'NDAN

¹⁶⁵ “Şunu da önemle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan topluluğu olan Türk milletinin tarihsel niteliği de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Onun içindir ki, milletimizin yüksek öz yapısını, yorulmaz çalışkanlığını, yaratılıştan kavrayışını, bilime bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, ulusal birlik duygusunu durmadan ve her türlü araç ve yöntemlerle besleyerek geliştirmek milli ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün insanlıkta gerçek dirliğin sağlanması yolunda kendine düşen görevini yapmakta başarıya eristirecektir.”

TIYATRO SANATÇILARINA DAİR BİR KONUŞMA

¹⁶⁶Bursa’da tiyatro sanatçısı Raşit Rıza ve Muvahhit Beylere hitaben söylenmiştir: “Sizleri çok beğeniyle izliyorum. Devrimimizde siz sanatçıların çok önemli hizmetleri var. Şimdiye kadar gördüğüm oyunlar içinde sizin oyunlarınız gibi düzenli ve sanatsal olanını seyretmemiştim. Sanatınızı meslek olarak görüp bu alanda daha çok çalışmanızı, diğer sanatçı arkadaşlarınızla sıkı bağlar içinde olmanızı özellikle öneririm. Sizin vatana en büyük hizmetiniz Anadolu’muzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır. Turnelerinize düzenli olarak devam ediniz.”

10 Haziran 1926

FLORYA’DA SABAHA KADAR SÜREN BİR SOHBET GECESİ

¹⁶⁷“Güzel sanatlarda başarı, bütün inkılâpların başarı kazandığının en kesin delilidir. Bunda başarı kazanamayan milletlere ne yazıktır. Onlar, bütün başarılarına rağmen uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır! İşte bunun içindir ki biz elimize aldığımız büyük Türk ulusunun başarısına çalışmakla memnunuz. Ne yazık ki biz de bu işte geriyiz Çocuklarımız, gençlerimiz babalarında gördükleri noksanları dünyaya bakarak tamamlamaya çalışmaktadırlar; çalışmalıdırlar.”

18-19 Temmuz 1936

BİR SOHBET SIRASINDA RESSAM ÇALLI İBRAHİM’E SÖYLEMİŞTİR

¹⁶⁸Aynı milletin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek duygulara aynen uymaları güzel bir şeydir. Eğer güzel sanatlar mensubu bir kişi olarak siz bunu gösterirseniz bütün millete ve bütün insanlığa hizmet edersiniz.

1935

¹⁶⁵ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri II, Millî Eğitim Bakanlığı, 1952

¹⁶⁶ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, s.371.

¹⁶⁷ Niyazi BANOĞLU, Atatürk’ün İstanbul’daki Günleri, Alfa Yayınları, İstanbul 2012, s.510

¹⁶⁸ Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, <https://www.atam.gov.tr/ET:12.11.2019>

DOLMABAÇE SARAYI'NDA ÇOĞUNLUĞU ŞAİR VE YAZARLARDAN OLUŞAN BİR SOFRADA ŞAİR HALİT FAHRİ OZANSOY'A YAZDIRMIŞTIR

¹⁶⁹“Kesinlikle, içinde bulunduğun parlak Türk döneminde şair olduğunu kanıtlayacaksın. Şiirlerin şen, neşeli, çalışkan Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, duygu ve hareketlerini şakiyacaktır. Buna varlığını vereceksin! Kökü çok büyük olan, dalları ondan daha büyük olacak olan bir ırkın çocuğu olarak, bağlı bulunduğun millete lâıyk şiirler yazacaksın. Bunu yaparsan kimse itiraz edemez ve kabul ediyorum ki o zaman başardım diyeceksin.”

29 Ağustos 1928

SİNEMA GELECEĞİN DÖNÜM NOKTASI

¹⁷⁰Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sinemanın dünyada yeni yeni ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde bu sektöre ilgi duyması ve destek vermesinin sebebi vardı. O'na göre bu yeni icat ile dünya değiştirebilirdi. Konuyla ilgili yaptığı şu değerlendirme, onun ne kadar ileri görüşlü olduğunu ve sinemanın günümüzdeki gücünü göstermesi bakımından önemlidir:

“Sinema, gelecekteki dünyanın bir dönüm noktasıdır. Şimdi bize basit gibi gelen eğlence olan radyo ve sinema, bir çeyrek asra kalmadan yeryüzünün çehresini değiştirecektir. Japonya'daki kadın, Amerika'daki siyahi, Eskimo'nun ne dediğini anlayacaktır. Tek ve birleşik bir dünyayı hazırlamak bakımından sinema ve radyonun keşfi yanında, tarihte devirler açan matbaa, barut, Amerika'nın keşfi gibi olaylar oyuncak gibi kalacaktır”.

1930

¹⁶⁹ Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, <https://www.atam.gov.tr/ET:12.11.2019>

¹⁷⁰ Doğan KOÇAK, Türk sinema tarihine bir katkı: tarihsel süreç içerisinde milli mücadele konulu üç film, 26.12.2018, <https://dergipark.org.tr/>, ET:13.11.2019

17. BÖLÜM

SPOR VE SAĞLIK

30 Eylül 1926'da Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde Türkiye İdman Cemiyeti Kongresi'nde Sporcular ile Yaptığı Konuşmada

¹⁷¹Dünyada spor hayatı, spor âlemi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı, bizim için daha önemlidir çünkü ırk sorunudur, ırkın düzelmesi ve gelişmesi sorunudur, ayıklanması sorunudur ve hatta biraz da uygarlık meselesidir. İşte bütün millet ve bütün ülke evlâtlarını sportmen yapmak için sarf edilen mesainin önem ve kutsallığı, aynı derecede kıymetli ve önemlidir.

Efendiler, açık ve kesin söyleyeyim ki, başarılı olmak için her türlü yardımdan daha çok, bütün milletçe sporun değerini anlamak ve ona kalpten bağlanmak, onu vatanî görev olarak görmek lâzımdır. İşte sizin omuzlarındaki ağır yüklerden biri bu gerçeği ortaya çıkarmak olmalıdır. Köylülerimiz, köy çocukları denilebilir ki bütün hayatlarını tarlada, meralarda hareket ve beden çalışması içinde geçirirler. Fakat gereken şekilde, bilim ve fen kurallarına göre olmadığı için istediğimiz sonucu alamayız. Türk ırkında geçmişin uğursuz, olumsuz, mânasız izleri kalmıştır. **Tarihlerde dünya hâkimi olmuş koskoca Türk milletine bugünkü neslimiz mirasçı olduğu zamanda, bu koca milleti biraz zayıf, biraz hasta, biraz cılız bulmuştur. Efendiler, gürbüz, yavuz evlâtlar isterim!**

1926

¹⁷²Türk sporculuğu, uluslararası alanda lâıyk olduğu yerini alacaktır. O zaman Türk sporculuğu, ülke ve millet hayatında etkili olduğu kadar, biraz da uygarlık ve belki de benim tahminimden fazla bir uygarlık belirtisi olacaktır.

1926

¹⁷³Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir. **Hangi milletin daha sportmen olduğu ancak harp meydanlarında anlaşılır. Türk'ün savaş alanlarındaki şaşırtıcı dayanıklılığı ve kahramanlığı ruhu kadar bedeninin de sağlamlığına bir kanıttır.** Yalnız savaş, sportmen milletlerin üstünlüğünü belirtmek için kullanılması uygun görülmeyen müthiş bir araç olduğundan ancak gördüğümüz, bildiğimiz yöntemler uygulanmaktadır.

¹⁷¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 244-245

¹⁷² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, s. 246

¹⁷³ Ferit Celal GÜVEN, Yücel Dergisi, Cilt: X, Sayı: 57, 1939, s. 130

Benim en çok sevdiğim spor, serbest güreştir. Hangi Türk askerini, köylüsünü isterseniz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekkül etmiş adaleleri, keskin yüz çizgileri, yanık tatlı renkleri, kafa yapıları, insanın ruhuna güven ve neşe veren bir eser olarak canlanır.

KURTDERELİ MEHMET PEHLİVAN'A YAZDIĞI MEKTUP

¹⁷⁴Seni dünyada büyük ün kazanmış bir Türk pehlivanı tanıdım. Parlak başarısının sırrını şu sözlerle açıkladığını da öğrendim: **“Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm!”** Bu dediğini, en az, yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü, Türk sporcularına bir meslek ilkesi olarak kaydediyorum. Bununla senden ve sözlerinden ne kadar çok memnun olduğumu anlarsın.

1931

1926'DA YAPTIĞI BİR KONUŞMADA

¹⁷⁵Spor sadece bedensel yeterliliğin bir üstünlüğü sayılmaz. Düşünce, zekâ ve ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ ve kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. **Ben, sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim.**

¹⁷⁶**“Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur” sözünü atalarımız boşuna söylememişlerdir.**

1937

¹⁷⁴ Tarih IV, Türkiye Cumhuriyeti, Haz: T.T.C., s. 268

¹⁷⁵ Ferit Celal GÜVEN, Yücel Dergisi Sayı: 57, 1939, s. 130

¹⁷⁶ Afet İNAN, Atatürk Hakkında H.B., s. 86

¹⁷⁷**Ulusun her çocuğunun sağlıklı ve gürbüz olması için çocukların yaşadıkları bölgenin sağlık koşullarını yapılandırmak, devlet hâlinde bulunan siyasi oluşumların birinci ödevidir.**

1937

1 KASIM 1934 TBMM 4. DÖNEM 4. TOPLANMA YILINI AÇARKEN YAPTIĞI KONUŞMADA

¹⁷⁸**Ulusun, ulus gençlerinin, çocukların sağlıkları, sağlamlıkları, doğru beslenmeleri üzerine düştüğümüz çok gerekli bir diriklik iştir. Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığının bu yönden bize kıvanç verecek yolda çalışmakta olduğunu görmekteyiz.**

Atatürk, çocuklar ve gençler kadar, halkın da eğitilmesini ve spor yapmasını istemektedir. Bu konuyu da hükûmet programına alacak kadar ciddi bulmaktadır. 18 Ağustos 1923 tarihli hükûmet programında şu cümlelere rastlıyoruz;

“Eğitim işlerimizin birincisi; çocuklarımızın eğitim ve öğretimi, ikincisi; halkın eğitim ve öğretimi; üçüncüsü, ulusal yeteneklerin yetiştirilmesi için gereken araçların bir araya getirilmesi ve oluşturulmasıdır.”

¹⁷⁹**Sağlık ve sosyal yardım hususlarında takip ettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sağlığının korunması ve desteklenmesi, ölüm oranının azaltılması, nüfusun artırılması, bulaşıcı ve salgın hastalıkların etkisiz hale getirilmesi, bu yollarla halkımızın dinç ve çalışmaya yeterli bir hâlde sağlıklı insanlar olarak yetiştirilmesi...**

1922

¹⁸⁰**Sağlık birimlerimizde ülkenin gereksinimlerine uygun planlamalar ve çabalar açıkça görülmektedir. Cumhuriyet Hükûmeti’nin öncelikli olarak izlediği sağlık savaşına daha kapsayıcı devam etmek gereklidir.**

1925

¹⁸¹**Türk’e ev ve bark olan her yer; sağlığın, temizliğin, güzelliğin, çağdaş kültürün örneği olacaktır.**

1935

¹⁷⁷ Afet İNAN, Atatürk Hakkında H.B., s.86

¹⁷⁸ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I.s.214

¹⁷⁹ Atatürk’ün S.D.I, s. 217

¹⁸⁰ Atatürk’ün S.D.I, s. 326

¹⁸¹ Atatürk’ün S.D.I, s. 370

¹⁸²Kızılay üye sayısının, ülkenin toplumsal erginliği ile orantılı bir dereceye varmasını ve bütün milletin bu orantıyı temin etmesini temenni ederim.

1926

KIZILAY KADINLAR ŞUBESİ'NİN DÜZENLEDİĞİ ÇAYDA

Kızılay Derneğinin ve özellikle bu yüce dernekte pek büyük bir faaliyet ve azimle özveride bulunan değerli hanımlarımızın askeri harekâta özveride bulunan muhterem hanımlarımızın askerî harekâta, Millî Mücadele'nin başarıya ulaşmasında gösterdikleri çaba ve yardım, orduya yapılan hizmetlerin kıymetlilerinden birini oluşturmaktadır. Ordunun Başkomutanı sıfatıyla yüksek heyetlerine teşekkürlerimi takdim ederim.

21 Mart 1923

18. BÖLÜM

TÜRK DİLİ

ATATÜRK'ÜN ADANA ZİYARETLERİ

17 Şubat 1931'de Adana'da Türk Ocağı ziyaretinde söylenmiştir.

"..Milliyetin çok belirgin niteliklerinden biri dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve kesinlikle Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk düşüncesine bağlı olduğunu iddia ederse, buna inanmak doğru olmaz"

demış ve sonra da Adana'da yirmi binden fazla vatandaşın Türkçe bilmediğinden bahisle, ocaklı gençleri Türkçenin yaygınlaştırılması için göreve çağırmıştır. **"Türk demek, dil demektir" ya da "Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir"** sözleriyle düşüncelerini ortaya koyan Atatürk, böylelikle Türk halkını dil aracılığıyla uluslaşma sürecinin içine çekmeye çalışmıştır.

ATATÜRK VE TARSUS

¹⁸³Mustafa Kemal, Tarsus'ta geçirdikleri ikinci gece, misafir kaldıkları evin sakinleri ile tanışmak istediklerini belirttiler. Bunun üzerine Doktor Ali Refik [Tars] Bey, eşi Nimet Hanım, Nimet Hanım'ın annesi Hülkiye Hanım [Ferik Ali Rıza Paşa'nın kızı], Reji memuru Fuat Bey ve eşi Tenasüp Hanım hep birlikte Mustafa Kemal konukları ayakta karşıladı. Doktor Ali Refik Bey'in eşi Nimet Hanım; 'Sizi Tarsus kadınları adına selamlarım, efendim,' dedi.

Mustafa Kemal teşekkür ettikten sonra;

'Şöyle buyurun, aile gibi oturalım,' diyerek ev sahiplerini rahatlatmaya çalıştı. Sohbet esnasında Gazi;

'Çocuklarınız var mı,' diye sordu.

Doktor Ali Refik Bey 'Evet, var,' dedi. Mustafa Kemal 'Çocukları getirin de sevelim!' deyince Doktor Ali Refik Bey, Güzin ve Ümrân isimli kızlarını yataktan kaldırıp Mustafa Kemal'in ve Latife Hanım'ın kucağına getirdiler. Mustafa Kemal iki kız çocuğunu sevgi ve şefkatle kucağına aldı. Nimet Hanım'ın yazdığı şiiri Güzin ezbere Mustafa Kemal'e okudu.

'Türk kızayım, Türk kızayım,

Bu vatanın yıldızıyım.

Mini mini ellerimle,

Çıtır pıtır dillerimle,

¹⁸³ <http://www.tarsus.gov.tr/ataturk-ve-tarsus>

Askere dua ederim,
Hem de gözyaşı dökerim.
Peygamber duydu ahımı,
Allah verdi muradımı,
Sebep sensin Kemal Paşa,
Askerinle bin yaşa!’

Mustafa Kemal şiiri dinledi, güldü ve memnuniyetini belirterek Güzin ile Ümran’ın isimlerini sordu. İsimler söylenince;

‘Bunlar Arapça isimler, bunlar artık geride kalacak, Türkçe isimler kullanacağız. Güzin’in adı Gazne, Ümran’ın adı da Turan olsun!’ diyen Mustafa Kemal, Türkçe’nin yabancı sözcüklerden arındırılmasının gerekliliğini anlattı.

ATATÜRK’ÜN TBMM’Yİ AÇIŞ KONUŞMASI - 1 KASIM 1938

¹⁸⁴Dil Kurumu en güzel ve verimli bir iş olarak türlü bilimlere ait Türkçe terimleri saptamış ve bu şekilde dilimiz yabancı dillerin etkisinden kurtulma yolunda esaslı adımını atmıştır. Bu yıl okullarımızda öğretimin Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür yaşamımız için önemli bir olay olarak belirtmek isterim.

¹⁸⁴ <http://www.dilderneji.org.tr/TR,1039/ataturkun-tbmm-yi-acis-konusmasi---1-kasim-1938.html>

HARF DEVRİMİ - 1 KASIM 1928

Türkiye Cumhuriyeti beşinci yılını doldurur ve birbiri arkasına devrimler yapılırken Mustafa Kemal ve arkadaşları Ekin Devrimi'nin en önemli, en büyük adımını atmaya hazırlanırlar çünkü genç cumhuriyete, Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıtı olan Arap abecesi türlü sorunlar yaratmaktadır. İmparatorluk, yüzyıllarca Arap abecesini kullanmıştır. Bu abece, doğallıkla bükünlü bir dil olan Arapçanın doğasına yatkındır; bağlantılı dil özelliği taşıyan Türkçenin doğasındaki sesleri yansıtmaktan uzak bir dizgedir; Türkçenin ünlü seslerini göstermemekte; h, k, s gibi kimi ünsüzler için birkaç ayrı harf kullanılmaktadır.

Arap abecesi, ayrıca dinsel anlamlar yüklenmiş bir dizgedir. Okuryazar olmayan halk, bu abeceyle yazılmış tüm kitaplara, gördüğü her basılı kâğıda inanç penceresinden bakmakta kutsal kitap yazısıyla yazılmış her şeyi âdeta kutsallaştırmakta; bu nedenle salt okuma yazma bilmek bile dinle ilişkilendirilmekteydi. Okuryazar olmayan halk, dilekçesini, mektubunu yazmaktan yoksundu, eski yazıyı bilenlerin yönlendirmesine açtı.

Yönünü çağdaş uygarlığa çeviren genç cumhuriyetin amaçladığı devrimlerin yaşama biçimi olması için ilk engellerden biri yazıdır. Kaldı ki cumhuriyet öncesi yazı ve dil, Osmanlı aydınlarınca da yoğun tartışmalara yol açmıştır. Mustafa Kemal'in yazının değiştirilmesine ilişkin düşüncesi yeni değildir, bu düşünceyi çevresiyle tartışarak geliştirmiş, o güne değin yapılan çalışmalar da göz önüne alınarak bir kurul oluşturulmuş, bu kurula "Alfabe Komisyonu" denmiş, bu adın yanına bir de "Dil Encümeni" eklenmiştir.

Bu kurulda dokuz üye bulunuyordu. Ragıp Hulusi Özden, İbrahim Grantay, Ahmet Cevat Emre, Emin Erişirgil, İhsan Sungu, Avni Başman, Falih Rifkî Atay, Ruşen Eşref Ünaydın, Yakup Kadri Karaosmanlıoğlu'ndan oluşan kurul çalışmalarını kısa zamanda tamamladı.

Mustafa Kemal, yeni abecayı Dilci İbrahim Necmi Dilmen'den öğrenmiş, 4-5 Ağustos 1928 gecesi Başbakan İsmet İnönü'ye yeni harflerle mektup yazmıştı. 9-10 Ağustos akşamı Sarayburnu'nda düzenlenen bir dinletide Falih Rifkî Atay, Atatürk'ün yeni harflerle yazdığı açıklamayı yüksek sesle okudu:

"Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüzyıllardan bu yana kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorundasınız. Anladığımızın belirtilerine yakın gelecekte bütün dünya tanık olacaktır. Buna kesinlikle inanıyorum."

Atatürk, aynı gece Sarayburnu'nda halka şunları söylemiştir:

"Bugün yapmak zorunda bulunduğumuz çok değerli bir iş daha vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmek. Kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya, bütün yurttaşlara öğretiniz. Bunu yurtseverlik, ulusseverlik görevi biliniz. Bu görevi

yaparken düşününüz ki bir ulusun, bir sosyal topluluğun yüzde onu ancak okuma yazma bilir, yüzde doksanı bilmezse, bundan insan olanların utanması gerek.”

Atatürk, yazıyı değiştirecek devrimi anlatabilmek için hemen yurt gezilerine başladı. Birçok yerde tahta başında yeni harfleri yazdı, yazdırdı; yeni yazıyı tanıttı, bu yazının ne denli kolay öğrenilebileceğini belirterek her konuda olduğu gibi bu işte de ulusuna öncü oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1 Kasım 1928’de 1353 Sayılı Yasa’yla 29 harften oluşan yeni Türk abecesini kabul etti. Yeni abecenin bütün ulusa öğretilmesi, “Millet Mektepleri” [Ulus Okulları] denilen, bir bakıma ülkedeki ekin devrimini hızlandıran kurumlar aracılığıyla sağlandı.

Mustafa Kemal Atatürk’ün, 1 Kasım 1928’de TBMM’yi açarken söylediği şu sözler, Harf Devrimi’ni ve önemini çok iyi tanımlamaktadır:

“Büyük Millet Meclisi’nin kararıyla Türk harflerinin kesinlik ve yasallık kazanması, bu memleketin yükselme uğraşında başlı başına bir geçit olacaktır.

185 Türk Dili Tetkik Cemiyeti Genel Merkez Kurulu Atatürk başkanlığında yaptığı bir toplantıda:

Besim Atalay, Hasan Âli Yücel, Celal Sahir Erozan, Ahmet Cevat Emre, Reşit Galip, Mustafa Kemal Atatürk, Afet İnan, Ruşen Eşref Ünaydın, İbrahim Necmi Dilmen, Hamit Zübeyr Koşay, Ragıp Hulusi Özden.

“[...] Atatürk, Türk ulusunu ayırt edici nitelikleri arasında ilk sırayı dile vermekteydi. Öte yandan Atatürk Türkçenin ulusal nitelik kazanmasını ulusal bağımsızlığın bir gereği olarak görüyordu. Kurtuluş Savaşında “tam bağımsızlık” ülküsüyle yola çıkmıştı ve Lozan Antlaşmasıyla siyasal bağımsızlığa kavuştuktan sonra onun kültür, ekonomi gibi öteki alanlarda da sağlanması dönemine girilmişti.

Kültürel bağımsızlık içerisinde o kültürel kimliğin sesi olan dilin de bağımsız olması zorunluydu. Bunların dışında, yeni bir ulusdevlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nin izleyeceği eğitim, ulusal eğitim; eğitim dili de ulusal dil olmalıydı. 22 Eylül 1924’te Samsun’da öğretmenlerle konuşmasında eğitimi, amaç ve içerik yönünden dinsel, ulusal ve uluslararası diye üçe ayıran Atatürk, ulusal devlette izlenmesi gerekenin ulusal eğitim olacağını belirttiikten sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü:

“Ulusal eğitimin ne demek olduğunu bilmekte artık hiçbir kuşku kalmamalıdır. Bir de ulusal eğitim temel olduktan sonra bunun dilini, yöntemini, araçlarını da ulusallaştırma zorunluluğu tartışma götürmez.”

185 *Dil Derneği’nce yayımlanan, Prof. Dr Şerafettin Turan ile Sevgi Özel’in birlikte hazırladığı “Türkçenin ve Dil Devrimi’nin Öyküsü”*

Eğitim öğretimin ulusal dilde yapılmasının zorunlu olduğunu belirten Atatürk, tapınmada da halkın anlayacağı bir dilin, yalın bir Türkçenin kullanılmasını önemsiyordu. 1 Mart 1922’de TBMM’nin yeni toplanma yılını açış konuşmasında, *“Camilerin kutsal minberleri halkın din ve ahlak yönünden beslenmesine en yüce, en verimli kaynaklardır. Bundan ötürü camilerin ve mescitlerin minberlerinden halkı aydınlatacak ve uyaracak kıymetli hutbelerin içeriklerinin halkça anlaşılmasını sağlamak, Şeriye Bakanlığının önemli bir görevidir. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne seslenmekle Müslüman kişinin bedeni canlanır, beyni arlaşıyor, imanı kuvvetlenir”* diyerek ibadet yerlerinde Türkçe kullanılması gerektiğinin ilk işaretini vermişti. [...]

4 Ocak 1933

¹⁸⁶Atatürk 8 Ağustos 1928’de yeni abecenin belirlendiğini açıklayan ünlü Sarayburnu konuşmasında bu dönüşümün Türk ulusuna bilgisizlikten kurtulma, yazılanları okuma, anlama ve düşüncelerini yazıyla açıklamada büyük kolaylıklar sağlayacağına inandığını belirterek şunları söylemişti:

“Bizim uyumlu zengin dilimiz, yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüzyıllardan bu yana kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorundasınız. Anladığının belirtilerine yakın gelecekte bütün dünya tanık olacaktır. Buna kesinlikle inanıyorum.”

1 Kasım 1928’de TBMM’nin yeni yasama yılını açarken de bu inancını daha geniş çapta dile getirmişti:

“Her şeyden önce Türk ulusuna onun bütün emeklerini kısır yapan çorak yolun dışında kolay okuma yazma anahtarı vermek lazımdır. Büyük Türk ulusu cehaletten, az emekle kısa yoldan ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir araçla sıyrılabilir. Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin harflerinin Türk diline ne kadar uygun olduğunu, kentte ve köyde yaşı ilerlemiş Türk evlatlarını güneş gibi meydana çıkarmıştır. TBMM’nin kararıyla Türk harflerinin kesinlik ve yasallık kazanması bu ülkenin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır.”

19. BÖLÜM

UYGARLIK VE ÇAĞDAŞLAŞMA

MISIR BÜYÜKELÇİSİ İLE SOHBET

¹⁸⁷Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. **Bağımsızlık ve özgürlüğüne kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak ortaya çıkacaktır.** Bu milletler, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen, mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve iş birliği çağı alacaktır.

1933

NUTUK

Uygarlık yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal yaşamda, ekonomik yaşamda, bilim ve teknoloji alanında başarılı olmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, tekniğin harikaları, dünyayı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir dönemde yüzyıllık köhne düşüncüş biçimleriyle, geçmişe düşkünlükle varlığın korunması mümkün değildir. Uygarlıktan söz ederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, uygarlığın esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, kesin sosyal, ekonomik, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi oluşturan kadın ve erkek unsurların doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini yürütmeye yetenekli bulunmaları gerekir.

1924

NUTUK

Zulüm, uygarlıkla uyuşamaz. Yeteneksizlik de affa lâayık bir şey olamaz. Çünkü, milletler işgal ettikleri toprağın gerçek sahibi olmakla beraber insanlığın vekilleri olarak da o toprakta bulunurlar. O toprağın servet kaynaklarından hem kendileri yararlanırlar ve dolayısıyla bütün insanlığı yararlandırmakla görevlidirler. Bu ilkeye göre, bundan âciz olan milletlerin yaşama ve bağımsızlık hakkına lâayık olamaması gerekir.

1920

¹⁸⁷ Dünya gazetesi, 20. 12. 1954

Mustafa Kemal ATATÜRK Nutuk, MEB Yayınları, İstanbul, 1993

NUTUK

Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, değeri, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı uygar eserlerle orantılıdır. Uygar eser meydana getirmek yeteneğinden yoksun olan milletler, özgürlük ve bağımsızlıklarından soyunmaya zorunludurlar. **Uygarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak, yaşamın şartıdır.** Bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak bilgisizliği ve dikkatsizliği gösterenler, genel uygarlığın coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar.

Uygarlık yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal yaşamda, ekonomik yaşamda, bilim ve teknoloji alanında başarılı olmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, tekniğin harikaları, dünyayı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir dönemde yüzyıllık köhne düşünüş biçimleriyle, geçmişe düşkünlükle varlığın korunması mümkün değildir. Uygarlıktan söz ederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, uygarlığın esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, kesin sosyal, ekonomik, siyasî güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi oluşturan kadın ve erkek unsurların doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini yürütmeye yetenekli bulunmaları gerekir.

SAMSUN ÖĞRETMENLERİYLE KONUŞMA

Efendiler,

Dünyada her şey için, uygarlık için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, teknolojidir. Bilim ve teknolojinin dışında bir yol gösterici aramak aymazlıktır, bilmezliktir, sapkınlıktır. Yalnız; bilim ve teknolojinin yaşadığımız her dakikadaki gelişimini anlamak ve ilerlemeyi zamanında izlemek şarttır. Bin, iki bin, binlerce yıl önceki bilim ve teknoloji dilinin çizdiği kuralların bugün aynısını uygulamak kesin olarak bilim ve teknolojinin içinde bulunmak değildir. Çok mutlu bir duygu ile anlıyorum ki bu konuyla ilgili insanlarımız bu gerçekleri anlamışlardır. Mutluluğum artıyor. Nedenine gelince, bu konuyla ilgili insanlarımız, eğittikleri ve öğrettikleri yeni nesli de gerçeğin ışığını ortaya koymak konusunda duyarlı ve akıl sahibi olacak biçimde yetiştireceklerine söz vermişlerdir. Bu hepimiz için övgüye değer bir noktadır.

22 Eylül 1924

ANKARA KONUŞMASI

¹⁸⁸Türk inkılabı nedir? Bu inkılap, kelimenin ilk bakışta işaret ettiği ihtilal anlamından başka, ondan daha geniş bir değişimi ifade etmektedir. Milletin, varlığını devam ettirmesi için, fertleri arasında düşündüğü ortak bağ, yüzyıllardan beri gelen şekil ve niteliğini değiştirmiş, yani millet, dini ve mezhebi bağlantı yerine, Türk milliyeti bağıyla fertlerini bir araya toplamıştır. **Millet, uluslararası genel mücadele alanında yaşam ve güç nedeni olacak bilim ve aracının, ancak çağdaş uygarlıkta bulunabileceğini, bir değişmez gerçek olarak ilke kabul etmiştir.** Kısaca Efendiler millet; saydığım değişimler ve inkılapların doğal ve zorunlu gereği olarak, kamu yönetiminin ve bütün kanunların ancak dünyaya ait ihtiyaçlardan doğmuş ve ihtiyacın değişmesi ve gelişmesiyle devamlı olarak değişmesi ve gelişmesi esas olan, dünyaya ait bir yönetim anlayışını, hayatın şartı saymıştır.

25 Kasım 1925

KASTAMONU KONUŞMASI

¹⁸⁹Belediye dairesi önünde toplanan halk ile:

Çiftçilerle yaptıkları bu konuşmada; kuruluşları ve makineleri olup olmadığını sormuşlar ve heyetin “yok” demesi üzerine:

- Ben de çiftçi olduğumdan biliyorum. Makinesiz tarım olmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz. Birliklerle makine alırsınız. Yılda yüz dönüm ekeceğinize on katı, yüz katı fazla ekersiniz. Ülkemiz gerçek çiftçi ülkesidir. Daha bu konuya hak kazanmış değiliz fakat tarım ülkesi olacağız. Bu da makine ile olacaktır.

Gazi Paşa, Çiftçiler Birliği’nin isteği üzerine Kastamonu Çiftçiler Birliği’nin fahri başkanlığını da kabul etmiştir.

Bu sırada sözü çiftçilere yönelterek;

- Ülkemizde yapılması gereken devletin, gerçek noktası çiftçiliktir. Tüketici yaşamak iyi değildir. Üretici olalım, demiştir.

Bundan sonra genç düşünceler hakkında geçen sözlere: Ülkenin gerçek istekleri, görüş açısı budur. Bundan başka hiçbir şey olamaz. Bir kişi ayrılmaksızın hepimiz ona inanmaya mecburuz. Genç fikirli demek gerçek fikirli demektir. Sanat hakkında esnafa birçok sorular sorduktan sonra bir terzi istemişler. Eliyle şalvarlı cüppeli bir esnafı göstererek:

- Şalvarlı elbiseler mi ucuz yoksa uluslararası son kıyafet mi?

Terzinin “uluslararası daha ucuz” demesi üzerine Gazi Paşa:

- İşte görüyorsunuz ya... Bu elbiseler ucuzdur. Hem basittir. Yerli pahalıdır. Aynı kumaştan birer elbise daha yaparsınız.

Bir esnafa da:

- Fesini göster, dedikten sonra:

¹⁸⁸ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri

¹⁸⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri

- İşte içinde takke, üzerinde abani sarık, fes... Bunların hepsinin ayrı ayrı parası yabancılara gidiyor. Bunu söylemekten amacım şudur: Biz her bakımdan insan olmalıyız. Acılar gördük. Bunun sebebi dünyanın durumunu anlamadığımız içindir. Düşüncemiz, aklımız çağdaş olacaktır. Şunun bunun sözüne önem vermeyeceğiz. Çağdaş olacağız. Bununla övüneceğiz. Bütün Türk ve İslâm dünyasına bakınız. Anlayışları uygarlığın emrettiği kavrayış ve yükselmeye uyamadıklarından ne büyük sıkıntılar, ne acılar içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız ve sonunda son felâket çamuruna batışımız bundandır. Beş altı yıl içinde kendimizi kurtarmışsak bu düşüncemizdeki değişmedendir. Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz. Geriye ise hiç gidemeyiz. Çünkü ileri gitmeye mecburuz. Millet açıkça bilmelidir. **Uygarlık öyle bir kuvvetli ateştir ki ona ilgisiz olanları yakar ve yok eder.** İçinde bulunduğumuz uygarlık ailesinde hak ettiğimiz yeri bulacak ve onu koruyacak ve yayacağız. Huzur, mutluluk ve insanlık bundadır.

25 Ağustos 1925

ONUNCU YIL NUTKU'NDAN

Yurdumuzu dünyanın en bayındır ve en uygar ülkelerin düzeyine çıkaracağız. Milletimizi en geniş rahatlık, araç ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkaracağız.

Bunun için, bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici anlayışına göre değil, asrımızın hız ve hareket kavramına göre düşünülmalıdır. Geçen zamana oranla, daha çok çalışacağız.

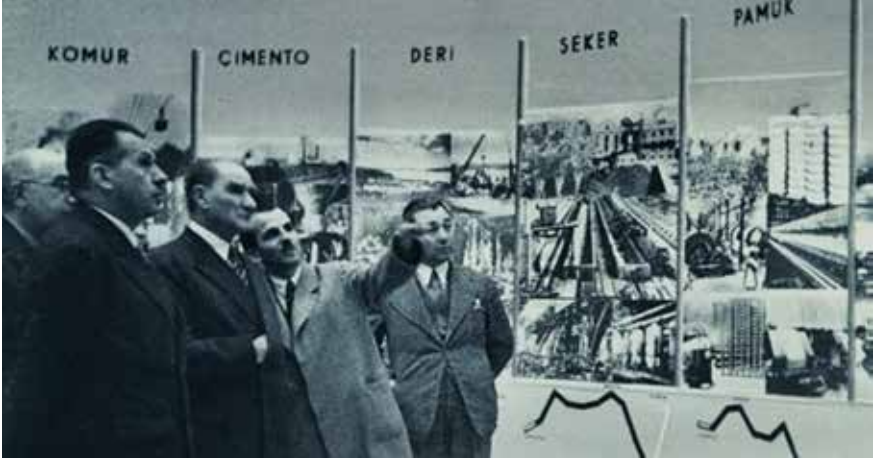
30 Ekim 1933

İNEBOLU KONUŞMASI

¹⁹⁰Hakkımda bu derece içtenlik, sevgi ve bağlılık gösteren saygıdeğer İnebolululara, oyunlarını zevkle izlediğim mert ve cesur denizcilere teşekkür ederim.

Ben şimdiye kadar millet ve ülke yararına ne gibi hareketler, inkılâplar yapmış isem hep böyle halkımızla görüşerek, onların ilgi ve sevgilerinden, gösterdikleri içtenlikten kuvvet alarak ve esinlenerek yaptım. Amacımız, hep millet ve vatanımızın kurtuluşu, mutluluğu ve ilerlemesidir. Şimdiye kadar yaptığımız işlerimizde ve aldığımız kararlarda bizi aldatan ve millet aleyhine oluşan hiçbir şeyimiz yoktur ve gösterilemez. **Milletimizi en kısa yoldan uygarlık getirdiklerine kavuşturmaya, mutlu ve huzurlu kılmaya çalışacağız ve bunu yapmaya mecburuz.**

26-27 Ağustos 1925

DUMLUPINAR KONUŞMASI

¹⁹¹Efendiler,

Milletimizin hedefi, milletimizin ideali; bütün dünyada tam anlamı ile çağdaş bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki dünyada her toplumun varlığı, kıymeti, özgürlük ve kurtuluş hakkı, sahip olduğu öze uygun yapacağı çağdaş eserlerle mümkün olur. Uygar eser oluşturmak yeteneğinden yoksun olan milletler, hürriyet ve kurtuluşlarından ayrılmak zorundadır. İnsanlık tarihi baştan başa bu söylediklerimi doğrulamaktadır. **Uygarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak, hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde bekleyenler veyahut bu yol üzerinde ileri değil geriye bakmak bilgisizliği ve dikkatsizliğinde bulunanlar, uygarlığın coşan seli altında boğulmaya mahkûmdurlar.**

Efendiler,

Çağdaşlık yolunda başarı yenilenmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta bilim ve teknoloji alanında başarılı olmak için tek olgunlaşma ve yükselme yolu budur. Hayat ve dirliğe hükmeden emirlerin, zaman ile değişme, olgunlaşma ve yenilenmesi zorunludur. Uygarlığın buluşları, fennin harikaları, dünyayı şekilden şekile geçirttiği bir dönemde, yüzyıllık eskimiş düşüncelerle, geçmişe tapınmakla varlığını korumak mümkün değildir. Uygarlıktan söz ederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki, **uygarlığın temeli, yükselmenin ve kuvvetin temeli, aile hayatındadır.** Bu hayatta kötülük, mutlaka sosyal, iktisadî, siyasal güçsüzlüğü gerektirir. Aileyi oluşturan kadın ve erkek unsurların doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini idareye yeterli bulunmaları gereklerdendir.

¹⁹¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri

Efendiler! Milletimiz burada belirlediğimiz büyük zaferden daha önemli bir görev peşindedir. O zaferin anlaşılması milletimizin iktisat alanındaki başarılarıyla mümkün olacaktır. Bilirsiniz ki ekonomik açıdan zayıf bir yapı fakirlikten kurtulamaz, kuvvetli bir uygarlığa, refah ve mutluluğa kavuşamaz, sosyal ve siyasal felâketlerden yakasını kurtaramaz. Ülkenin yönetimindeki başarı da, ekonomisinde edinilen bilgiler derecesiyle uygun olur. Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından önce iktisadını düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık savunması için varlığı gerekli olan bütün kuvvetler ve araçlar ekonominin genişleme ve açılmasıyla mükemmel olabilir.

31 Ağustos 1924

ÖNERİLER

1. Akşin, Sina; Kısa 20. Yüzyıl Tarihi, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018
2. Akşin, Sina; Kısa Türkiye Tarihi, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019
3. Akşin, Sina; 25 Soruda Atatürk Devrimi, Atatürkçü Düşünce Derneği Yayınları, Ankara, 2008
4. Araz, Nezihe **Mustafa Kemal’le 1000 Gün**, Apa Ofset Basımevi, 1995.
5. Araz, Nezihe **Bir Zamanlar O da Çocuktu - Adı: Mustafa**, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2014.
6. Atacanlı, Sermet, **Atatürk ve Çanakkale’nin Komutanları**, İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
7. Atatürk, Mustafa Kemal, **Medeni Bilgiler**, Toplumsal dönüşüm Yayınları, İstanbul 2010.
8. Atatürk, Mustafa Kemal, **Nutuk**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1989.
9. Atatürk, Mustafa Kemal, **Zabit ve Kumandan İle Hasbihal**, İş Bankası Yayınları, İstanbul 1998.
10. Atay, Falih Rıfkı, Çankaya, Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık, Ekim 1999.
11. Aydemir, Şevket Süreyya **Tek Adam**, Cilt: I, II ve II, Remzi Kitabevi, 1999.
12. Aydoğan, Metin, **Atatürk ve Türk Devrimi**, İnkılap Yayınevi, 2017.
13. Çekiç, Orhan **İmparatorluktan Cumhuriyete-I 1918 Mondros’tan İstanbul’a**, Kaynak Yayınları, Kasım 2016.
14. Çekiç, Orhan **İmparatorluktan Cumhuriyete-II 1918 Samsun’dan Erzurum’a**, Kaynak Yayınları, Mayıs 2015.
15. Çekiç, Orhan **İmparatorluktan Cumhuriyete-III 1920 Sivas’tan Ankara’ya**, Kaynak Yayınları, Ekim 2015.
16. Çekiç, Orhan **1938 Son Yıl**, Kaynak Yayınları, Temmuz 2019.
17. Çotuksöken, Yusuf **Atatürk’ten Seçme Düşünceler**, Özgül Yayınları, İstanbul 1994.
18. Halman, Prof. Dr. Talat S. **Kendi Sözleriyle Yaşayan Atatürk**, Kurumsal Yayınlar, İstanbul 2008.
19. İnan, Ali Mithat **Atatürk’ün Not Defterleri**, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2008.
20. Kalıpcı, İlkunur Güntürkün **Her Yönüyle İnsan Atatürk**, Epsilon Yayınları, İstanbul 2001.
21. Kinross, Lord **Atatürk, Bir Milletin Doğuşu**, Altın Kitaplar Yayınevi, Temmuz 1966.
22. Kongar, Emre **Devrim Tarihi ve Toplum Bilinci Açısından Atatürk**, Remzi Kitabevi, 2016.
23. Mango, Andrew **Atatürk - Modern Türkiye’nin Kurucusu**, Remzi Kitabevi, 2016.
24. Mango, Andrew **Sultan’dan Atatürk’e Türkiye**, Pegasus Yayınevi, 2011.
25. Meydan, Sinan **Atatürk Etkisi**, İnkılap Yayınevi, 2019.
26. Meydan, Sinan **Yüzyılın Kitabı**, İnkılap Kitabevi, 2018.
27. Meydan, Sinan **1923 Kuruluş Ayarlarına Dönmek**, İnkılap Kitabevi, 2017.
28. Ortaylı, İlber, **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**, Kronik Yayınları, 2017.
29. Özdemir, Fahri, **Bir Dâhinin Hürriyet Aşkı**, Hürriyet Kitap, 2017.
30. Ülger, S. Eriş **Atatürk Milliyetçiliği**, Parola Yayınları, İstanbul 2015.
31. Yusifoğlu, Kahraman **Atatürk’ün Türklük ve Milliyetçilik Anlayışı Ne Mutlu Türküm Diyene**, Yılmaz Basım, İstanbul 2011.

KAYNAKÇA

1. Abaloğlu, Yunus Nadi **Ankara'nın İlk Günleri**, 1920, Sel Yayınları, 1955.
2. Arıburnu, Kemal **Atatürk'ten Anılar**, İnkılap Yayınları, İstanbul,1998.
3. Atatürk, Mustafa Kemal **Nutuk**, MEB Yayınları, İstanbul, 1993.
4. Atatürk, Mustafa Kemal **Nutuk**, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2010.
5. Atatürk, Mustafa Kemal **Medeni Bilgiler**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, Ekim, 2008.
6. Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi Açılış Konuşmaları, <https://www.tbmm.gov.tr>.
7. Atatürk Araştırma Merkezi, **Atatürk Yolu**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
8. Atatürk ve Tarım, <https://www.tarimdunyasi.net/ataturk-ve-tarim>.
9. Atatürk ve sanayileşme planları, <https://docplayer.biz.tr>.
10. Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, <https://www.atam.gov.tr>.
11. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, 2006.
12. Banoğlu N.A. **Makbule Atadan Anlatıyor**, Nükte Fıkra ve Çizgilerle Atatürk III Der.
13. Borak, Sadri **Atatürk**, Kırmızı Beyaz Yayınları, İstanbul 1966.
14. Cumhuriyet: 1 Nisan 1937.
15. Genç, Hüseyin **Mudanya'nın Zor Yılları**, Ekim 2014.
16. Giritli, İsmet **Kemalist Devrim ve İdeolojisi**, İstanbul Üniv. Yay.,İstanbul 1980.
- 17.Günaltay, Şemsettin **Olağanüstü Türk Dil Kurultayı**,1951.
18. Günaltay, Şemsettin **Ülkü Dergisi**, Cilt : 9, Sayı: 100, 1945, s. 3
19. Gürel, Ahmet - Türker, Bülent **Atatürk ve Unutulmaz Anıları**, Nisan 2009.
20. Gürer, Cevat Abbas **Cumhuriyet gazetesi**, 10 Kasım 1941.
21. Ferit Celâl Güven **Yücel Dergisi**,Cilt: X, Sayı: 57, 1939, s. 130.
22. Hakimiyet-i Milliye:13 Aralık 1931.
23. Hâkimiyeti Milliye: 21 Mart 1923.
24. İlbay, Asaf Tan gazetesi, 13 Temmuz 1949.
25. İmece, Mustafa Selim **Atatürk'ün Kastamonu ve İnebolu Seyahatleri**, İş Bankası yayınları, Ankara, 1975, s.68.
26. İnan, Prof. Dr. Afet **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984.
- 27.İnan, Abdülkadir **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı: 25, 1964.
28. İnan,Abdülkadir **İki Hatıra**, Türk Dili Dergisi, TDK, sayı: 74, 1957, s. 66.
29. Kafkas, İ. Gürşen **Atatürk İle Çocukluğum - My Childhood With Atatürk**, Erdemir Yayınevi, İstanbul, 2006.
30. Kansu, Mazhar Müfit **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1966, Cilt: II.

31. Kansu, Şevket Aziz **Türk Dili Dergisi** Sayı:12, 1952.
32. Karal, Enver Ziya **Atatürk'ten Düşünceler**, ODTÜ yayıncılık, Ankara.
33. Keleşoğlu, Aydın **Dünden Yarına Atatürk'ün Öngörülleri**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2014.
34. Koçak, Doğan **Türk sinema tarihine bir katkı: tarihsel süreç içerisinde milli mücadele konulu üç film**, 26.12.2018, <https://dergipark.org.tr/>, ET:13.11.2019
35. Maarif Vekaleti Komisyon, **Türk Tarihinin Ana Hatları, Giriş Kısmı**, Maarif Vekaleti Yayını, İstanbul 1931.
36. Malumatfuruş, <https://www.malumatfurus.org/> SGT: 12.11.2019
37. **Mustafa Kemal ATATÜRK'ün A'dan Z'ye Sözleri**, <https://forum.donanimhaber.com/>, ET:12.11.2019
38. Özata, Metin **Atatürk Bilim ve Üniversite**, 2007,s.1.Irmak, Sadi, Atatürk'ü Anarken, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, cilt 1, sayı 1, 1984, Ankara.
39. Özer, Y. Ziya **Bazı Hatıralar ve "Ben Ne Yaptım"** T.T.K. Belleten, C.III, S.10, Ank. 1939.
40. Özsoy, H. Barış **Atatürk'ün Kehanetleri**, Ses Gazetesi, <https://www.sesgazetesi.com.tr/> ET:12.11.2019
41. Soyak, Hasan Rıza **Fotoğraflarla Atatürk ve Atatürk'ün Hususiyetleri**, 1965.
42. Sönmez, Cemil **Atatürk'te Çocuk Sevgisi**, Atatürk Araştırma Merkezi, 2004.
43. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://balikesir.ktb.gov.tr>
44. Talu, Ercüment Ekrem **Atatürk'e Ait Hatıralarımdan Atatürk ve Çocuk**, Tasvir Gazetesi, 10 Kasım 1946.
45. Türk Tarih Kurumu **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.
46. Türk Tarih Kurumu **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, C.I. Ulus: 12 Aralık 1935.
47. Ünal, Ali Rıza **Atatürk Hakkındaki Anılarım**, Türkiye Harb Malûlû Gaziler Dergisi, Sayı: 158, 1969, s.23.
48. Ünaydın, Ruşen Eşref **Atatürk'ü Özleyiş**, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., Kasım 1998.
49. Velidedeoğlu, Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet **Gazi Mustafa Kemal, Söylev**, C: I, II, İstanbul, 2003.
50. Yücebaş, Hilmi **Atatürk'ten Nükteler, Fıkralar ve Hatıralar**, İstanbul 1973.

IŞIKLILARIN KILAVUZU: ATATÜRK

Sevgili Işıklılar,

Başarılı olmak, zorluklar karşısında yıkılmamak, engellerden kurtulmak için inanç ve güç bulmak, hayalleri gerçeğe dönüştürmek, üstün bir lider veya yönetici olmak çoğumuzun sahip olmak istediği niteliklerdir ama bu niteliklere sahip olmak için de başarısızlığı, engelleri, umutsuzluğu, güçsüz hissetmeyi aşmamız gerekir. Bu aşamalarda da bir yol göstericiye gerek vardır.

Bu kitapta Atatürk'ün çok bilinen sözlerinin ne zaman, nerede ve hangi durumda söylendiğini; sözlerin yer aldığı konuşmaların tam metnini sizlerle paylaşmak istedik çünkü o sözlerin büyüklüğü ve öğreticiliği, konuşmaların tamamı okunduğunda daha açık hâle geliyor. O zaman bu büyük insanı daha yakından tanıyor, nasıl bir insanüstü çaba ile bu ülkeyi oluşturmaya çalıştığını anlıyorsunuz.

İşte önünüzde böyle bir kılavuz var. Atatürk'ü bu kitapta bir kez daha bularak kendinizi gerçekleştirme yolunda emin adımlarla yürüyeceğinize eminiz.

Av. A. Akın Süel

Feyziye Mektepleri Vakfı
Yönetim Kurulu Başkanı

FMV Işık Okullarının öğrencilerine "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılışının 100. Yılı Armağanı" olarak 7000 adet basılmıştır. Para ile satılmaz.